

عاشق عسکر

گوزه لیک نغمہ کاری

عباس بزرگ امین

جلد اول

گۈزه للىك نغمه كارى عاشيق علسگر

جلد اول

كتابين آدي: گؤزه للېك نفمه گاري
«عاشق علسگر»
جلد اول

- كۇچورن: عباس بىزىگ امین
- ناشر: نشر خيام و مهران
- چاپ: كيهان
- صحافي: لک لرى
- حروفچىنى: پريترلىزرسىما آذىر
- سالى: ٣٠٠٠
- نوبت چاپ: اول
- پائىزى: ١٣٧٠

تبريز

انتشارات خيام خيaban جمهورى اسلامى روپروي مسجدانگجى درىند
عليخانى ك ٢٠ تلفن: ٦٣١٠٣
انتشارات مهران: تبريز سه راه فردوسى روپروي سينماقدس
تلفن: ٥٦٣٦٣ صندوق پستى ١٨٥ - ٥١٧٤٥

ايچينده كيلر

۳	عاشيق علسگرين فلسفى - مذهبى - دونيا گوروشو
۵	اون سوز يئرينه
۷	گوزه لليك نغمه كاري
۵۴	بىلمىرەم
۵۵	يابىلاق
۵۶	يئىرىدى
۵۷	كىچدى
۵۸	ككلىك
۵۸	گىلمەدى
۶۰	گلىن
۶۱	گۈزەل
۶۲	گۈرەندە
۶۳	گول خانىم
۶۴	مارال
۶۵	من
۶۶	اولدورەجىك بوجۇم منى
۶۷	تىئل لرىن
۶۸	اوزون من دن نىيە دئۇندو
۶۹	خېرىن وارمى؟

٧٠	خوش گلدين
٧١	جىئران
٧٢	الف - لام ...
٧٤	بېيستان
٧٥	بىكىرىن
٧٧	بو داغلار منيم
٧٨	قادان آليم
٧٩	قاشلارين
٨٠	قىرمىزى
٨١	داغىتىسىن
٨٢	داغلار
٨٤	داغلار
٨٧	دهلى عالي
٨٩	دؤلائىر
٩٠	دۇنوبىدو
٩١	دوشدو
٩١	اڭىلەميش
٩٣	عوض دى
٩٤	زولفلرىن
٩٥	اينچىمه رەم
٩٦	ياواش گىشت
٩٧	ياپلاق
٩٨	ياراشير
٩٩	ياخشى دى
١٠٠	ياشىل دى ياشىل
١٠١	كامل اوچجو اۇلمە يېنجه اوسانماز
١٠٢	كىمى

۱۰۳	کۈيىنە گېنە
۱۰۴	گەندىيدى
۱۰۵	گىڭىمە آماندى
۱۰۶	گەلىيدى
۱۰۷	گۈزەل دى
۱۰۸	گۈزەللەر
۱۰۹	گۈر دوم
۱۱۰	گۈرور سىنى اوغرۇن باخان گۈزەلى
۱۱۱	گۈل اندام
۱۱۲	گۈللو
۱۱۳	گۈل پرى
۱۱۴	لىلى
۱۱۵	لەذت چىكىر
۱۱۶	مشىگاناز
۱۱۷	نە داماماغى وار
۱۱۸	اوپىناماسىن
۱۱۹	اولا
۱۲۰	اولماز
۱۲۱	اۇلدورور
۱۲۲	سالاماتىدى
۱۲۳	سارى كۈينىك
۱۲۴	سەنۋىدېگىم
۱۲۵	سەنچىلمىش
۱۲۶	سە قورىيان
۱۲۷	سېنەم دەوار
۱۲۸	سېنەن اوستە
۱۲۹	تىئلى

۱۳۰	اوزون بورومه
۱۳۱	اوره گیمیده
۱۳۲	خوش گلدن
۱۳۳	خورشید
۱۳۴	جان دئسین
۱۳۶	شیرین دی
۱۳۷	آ بی وفا آ بی مروت نالنصاف
۱۳۸	آراسیندا
۱۳۹	باخ - باخ
۱۴۰	بیله
۱۴۱	واریمیش
۱۴۲	قالدی کی قالدی
۱۴۳	قالمادی
۱۴۴	قانان اولا
۱۴۵	قویمادی
۱۴۶	فوچا بختیم
۱۴۸	دایانماز
۱۴۹	د گمه میش
۱۵۰	دولانسین
۱۵۲	دؤندوته دؤندو
۱۵۳	دؤندو
۱۵۴	دونیادا
۱۵۵	دونیادا
۱۵۶	دونیادا
۱۵۸	عاشق علسگرینن صحته بانو
۱۵۹	هجر خانیم ایله عاشق علسگر
۲۲۱	عاشق علسگرینن دهلى عالي

عاشق علسگرین
فلسفی - مذهبی
دونيا کۈزۈشۈ

آلشت دن بلى دئىهن،
سبحانه باش اندىرەر.
«محمد» ئاقايل اولان،
فرآنە باش اندىرەر.
اۇزو بىردى آدى مىن بىر،
وخدە ئىلا شىرىك.
اھل مۇمن گۈرە بىلەز،
پنهانە باش اندىرەر.

اۋلمە يىنجە بوسۇدادن،
چتىن دۇنم، اوسانام.
حقىقت دن درس آلمىشام،
طريقت دن سۈز قانام.
شاھ مردان سايە سىنده،
علم ايچىنده عەمانام.
درىالارىن قايداسىدیر،
عمانانە باش اندىرەر.

بئچاره عاشق علسگر،
 اولما علمه نابلد.
 دانیشاندا ائله دانیش،
 سۈزۈن چىخما سىن غلط.
 چوخ قازانسان، آزا قازانسان،
 بىش آرسىن آغدىرى خلعت.
 مال - دولتە باش اندىرن،
 افسانە باش اندىرەر.

اون سؤز

پئينه

عاشق علسگر اريينين توبلاتيب نشراند يلمه سينه «همت على زاده» نين چوخ بئيوک خدمتى او لموشدور. عموميت له شيفاهى اديباتيميزين ان ياخشى توبلايىجي و ناشرلىرىندن بيرى اولان همت علیزاده ايللر او زونو ماحاللارى و كندلىرى گزميش، توبلايىنى شعيرلىرى ۱۹۳۴، ۱۹۳۵، ۱۹۳۷نجى ايللرده اوچ دفعه كتاب شكلىндە نشر ائتدىر مىشدىر. هېچ بير يازىلى منبعه اساسلاتما دېغىنا، آنچاق حافظەلرده ياشايىب، آغىزلاردا گزەن شعيرلار اساسىندا ترتىب او لوندوغۇنا گوره، بونشرلار آراسىندا چوخ فرق لر واردىر. بو فرق لرى ممكىن قىدر آرادان قالدىرماق، قوشمالارين اصلى ياخىن خود هېچ او لاما اصلينه ياخىن واريانتىنى آخنارىب تاپماق، آيرى - آيرى شعيرلىرىن هارادا، نه مناسبته دىئلىميش او لوندوغۇنو معين لشىرىمك مقصدىلە آذرىيغان علم لر آكادئمىياسى نظامى گجىوى آدينا ادبىات و دىيل انسىتىوتونون شيفاهى ادبىات شعبەسى ۱۹۴۶نجى ايلده «گويجه» ماحالىنا و «كىلە جر» رايونون عاشيق علسگرین حىات و يارادا يجىلىقى ايله علاقىدار يىزلىرىن خصوصى بىرا كېپىدىسيما گوندرميسىدى. اكىپىدىسيما علسگرى تانىيانلارلا، او نون شعيرلىرىنى ياخشى يىنلэрلە گزوشموش، يىنى دن توبلايىنى و دفعەلرلە يوخلامادان گىچىرىدىگى شعيرلار اساسىندا ۱۹۳۶نجى ايلده دۈردونجو دفعە «عاشق علسگر» كايىنى نشر ائله مىشدى. همين ايللردىن باشلا ياراق عاشيقىن نوهسى «اسلام علسگر زاده» دە قوچامان عاشيقلا رىمىزدان بيرى اولان آناسى «عاشق طالب» يىن، يعنى عاشيق علسگرین اوغلۇنون، ائله جىددە «عاشق نجف» و «عاشق موسى» كىمى ياخىن قوهوم لارينىن و علسگرە ياخشى بلد اولان باشقا قوجالارين كومىگى ايله بو زنگىن ارشى توبلا ماقلا

مشغول اولموشدور. اسلام علسگر زاده بو يول ايله يازىيا آلمىش اولدقلارىنин بير حصه سىنى ١٩٥٦ نجى ايلده كىچىك بير كتابچا شكليندە نشر ائتديرميش، بير نىچە ايل سونرا ايسەبوتون توبلادىقلارىنى انسىيتىتا تىدىم ائتمىشدىر. انسىيتوتون شيفاهى ادبىات شعبەسى اوخوجولارا تىدىم اولونونان بو «آلتىنجى كتابى» علسگر نسلىنин ان گۈزىل اورىزىتال حساب ائيدىگى «اسلام علسگر زاده» واريانتىنinin اساسىندا يىنى دن ترتىب ائتمىش، كىچمىش واريانتلارلا توتوشدوروب ان عاغىلا باتانىنى قبول ائلهمىش، اساسلى فرقلى، ائله جىدە آيرى - آيرى قوشمالار، بىندرلەر، حتى مصراعالار حاقىنداكى ملاحظەلرى دە كابىن سونوندا خصوصى قىد ائتمىشدىر. معلوم اولدوغو كېمىي مختلف روایت - داستانلار دا واردىر. شube بىلە ماراقلى روایتلەرن دە يىندىسىنى كتابا داخل ائتمىگى مصلحت بىلەمىشدىر. روایتلەرde استفادە اولۇنمۇش قوشمالار بعضاً اصىل متن دە گىندىلەرن عىنى، بعضاً اونلاردان فرقلى واريانتلار، بعضاً ايسە تامامىلە يىنى شعىر لەرىدەر. گەلە جىك تدقىقات اوچۇن اهمىتە مالك اولدوغۇنا گۈزە بىلەسىندا توخۇ نولمامىشدىر.

گۈزە لىك نۇمە كارى

اوزونه مخصوص طبىعى گۈزەلىك لره مالك اولان «گۈچە» عصرلردن بىرى سازىن و اوئون كومىگى ايله يارادىلان، مشايعتى ايله ايفا ائدىلېپ ياشادىلان سۈزۈن، ان ايستى، ان مەربان آنا قوجاقلارنىدان بىرى اولموش، ايندى ده بىلە دىر، شىھەسىز كى، گە جىكده اوزون مدت ده بىلە اولاجاقدىر.

مبالغە سىز دئىك اولاركى، بو ماحالدا ساز چالماغى سۈزدئىگى هەنج باجارمايان آداما آنجاق نادر حاللار دا تصادف اولونورا كثىرىتى ايسە عاشقلىق عنعنەلىرىنин ان اينجە سىر لىرىنە واقف اولانلار تشكىل ائدىرلر. صنعتىن بو يىزلىرده بىلە درىن كۈك آتىب، بىلە گىنىش يايىلماسى، حتى سۈزۈن دقىق و تام معناسىندا معيشته داخل اولماسى ماحالىينين طبىعى شرایطى، جغرافىي موقعى و يادا گلمىز اوزانڭىز ئەتكىچىش لىردىن بىرى بورادا ياشابىان قىيلەلىرىن، طايفالارين يارادىجىلىق عنعنەلىرى ايله باغلىدىر. تصادفى دئىل كى خصوصى «كتاب - دەدە قورقۇد» داستانلارنىدا، باشقا شكىل ده دئىلسە، بو گون كى عاشقىن قدىم اجدادى سايىلان اوزان يارادىجىلىقى نمونەلىرىنده ايشلەنن، ايندى آرتىق تامايمىلە آرخائىكلەشمىش بىر سира سۈزلىرو افادەلر ايندى ده ياشاماقدادىر. بىلەلىرىنە مثال اولاققى هەنج اولماسا قارغى، مىزراق شولىن، حالال، ساي، يالاويماق، بحرى، ارغان، بايقو و اون لارلا باشقارىنى گوسترمك اولاركى، بونلاردان «بايقو» سۈزو خصوصىلە ماراقلى دىر. معلوم دور كى، «بايقو» قدىم اوغۇز قىبلە اوңغۇن لارنىدان (توتم! OHFOH) يعنى «توتم» كىمى مقدس سايىلان آليجى قوشلارдан بىرىنин آدى دىر. بو اوңغۇنون واختىلە صنعت ھامىسى كىمى تقدىس ائدىلدىيگىنى ظن ائدهنلر ده واردىر. چوخ قدىم اعتقادلارلا باغلى اولوب، ايندى تامايمىلە آرخائىكلەشمىش اولان، بعضاً حتى

پالنیش اولاراق بايقوش ظن ائد یلن بو مقدس قوشون آدینا گۆيچە عاشق
شعرلریندە، خصوصىلە عاشق علسگر قوشمالاریندا تىز - تىز تصادف
اولونماقدادىر. مثال اوچۇن علسگىرىن «دال دالا» رەيىلى تجنيس يىن جىينا
باياتىسىندا دىئئىلر:

من عاشقىم دال دالا
«بايقۇ» كىز دال دالا
و زىيا

«آياغا منى» رەيىلى جىفالى تجنيسىنده ايسە عاشق دونيادا هەر شىنى
دن اوستۇن توتوب، ھىشىھ وقارلا قىد ائتىيگى وطنىنى ھامان بايقۇلارىن
مسكى آدلاندىراق!

علسگىرم دادا گىلدى بودو يار،
«بايقۇ» لارىن مسکنى دىر بودىيار...»

- دئىير.

۱۹ نجى عصرىن سونلارى و ۲۰نجى عصرىن اوللریندە قوشموش
شعرلرده بىر قىدەر قدىم قibile - طايىغا اينام لارىلا باغلى علامتلرىن موجودىتى
بىر يىشلرده عاشق صنعتىنин نە قىدەر اوزانڭىز كىچمەشە مالك اولدوغۇنون
اساسلارىندا، دليل لریندەن بىرى دىر.

گۆيچە دن چوخدا اوزانقا يولمايان «دامجىلى» ماحالىندا «اوزان» آدلى
كىندىن، بوجۇن كى، انضباطى بولگۈرە گۈزە ده گۆيچە ايلە هە سرحد
اولان «كىلەجر» دە علسگىرىن آروادى «آناخانىم» يىن دوغولۇمۇش
اولدوغو «يانشاق» آدلى كىندىن، گىچە دە ايسە «اوزان» آدلى محلەنин
موجودىتى دە بىر حۆكمۇ قووهت - لىنديرمىك دە دىر. معلوم اولدوغو كىمى،
كىلەجرىن گۈركىلى عاشق لارىندا بىرى اولان «عاشق شىشىر» چوخ
عصر لىك بىر كىچمەشە مالك اولان بىر شاعير - عاشق نىلى نىن معاصر
نمایىندا سىدىرىر. بونون دوغروداندا بىلە اولدوغۇنۇ «عاشق شىشىر» يىن
۱۵۱۵نجى اىلده صفوى دولتىن خصوصى فرمانىنا، لايق گۈرولۇمۇش اولو

باباسی اولان «مسکین آبدال» ين شعرلری ده ثبوت ائتمکده دير. تقریراً ائله همین ايلرده ياشاميش و سانباللى ادبى ارىت قويوب گئتميش مشهور «عاشق قوريانى» نين وطنى «ديرى» كندى ده بو اراضى دن چوخ آرالى دئيلدир. بديعى ياراديجيليق خصوصيتلىرى، شعر تشنخىكاسى، شاعير لىك قدرتى، حتى دونيا گۈرموش اعتبارىلە بير - بيرىنە چوخ ياخين اولان بو صنعتكارلارين اثر لرىنده كى يىتگىنلىك، بىتگىنلىك، كاميل لىك ده عاشق صنعتينىن بو يىزىلدە چوخ قديم كۆك لەرە مالك اولوغونو، بو شخصىتلىرىن ايسە بو عالىمین ايلك قارانقوش لارى دئيل، اوئرولموش قارانقوش لارى، قارتال لارى اولدوغونو آيدىن بير شكىل ده گۈستىر بير سۈزلە گۈچە چوخ قديم زامانلاردان عاشق صنعتينىن بشىيگى اوللموش بو صنعتين انكشافىندا چوخ بېرىك رول اويناميش، بير سира چوخ گۈركىلى اوستادلار يىثيرمىش، ۱۹ - ۲۰ نجى عصرلرده ايسە اوز عاشق علسگرى، اونون اوستادى عاشق عالىنى، اوستادىنин اوستادلارى، ائله جە دە شجرە نسلى و شاگىردىرى ايلە عاشقلىق صنعتينىن ان يوكسک ذيرەلرىنه قالخىشىدیر.

حيات دا ائله اوغول لاراولموش كى، آتالارى ايلە تانينمىشلار، ائله آتارلاراولموش كى، اوغول لارى ايلە مشهورلاشميش لار. «علسگر» ائله بير شخصىت ديركى، اونون باباسى، آناسى، قارداشلارى، باجيلارى دا، اوغول لارى، قىزلارى، نوه لرى ده، اوستادلارى دا، شاگىردىرى ده اونون آدىلا فخر ائتميش، حتى آنجاق بو آدا گۈره تانينانلار، شهرتلەننلرده اوللموش، ايندى ده واردىر.

يازىلى ادبىياتين دار معنالى ياراديجيليق لاپوراتورىياسى اساساً يازىچى نين يازى اوتاباغى، كتابخاناسى، ماساسى، قلىمى و دفترى دير. عاشقىين ياراديجيليق لاپوراتورىياسى ايسە يئنە ده البتە كى، اساساً ساز - سۈز مجلس لرى دير.

گۈچە اوچون بىلە مجلس لر ان آزى طوى و شنلىك يىغناق لارى، يايلاق لار، بىرده چىشمە باشلارى دير. علسگرده بداھتا شعر دئمك

ورديش و قابليتىنه مالك صنعتكار اولدوغو اوچون ائزلىرىنىڭ اكتىريتىنى بو اوچ اوبيشكىت قوشوب ياراتمىشدىر :

گىتمە گۈز اۇنوندن آى شىكىرخانىم،
كۈنلۈم چوخ مايلدى اوقلم قاشا.
اوئور مجلسىمدا سىن منيم جانىم،
من ساز چالىم سىنە ئىلە تاماشا.

ياخود:

كۈنلۈم قارانقوش تك اوچوب قويتنا،
گۈزىر هر ياماجى، هر يالى يايلاقى!
روحوم تزەلە نىر، مىست اولور اورە ك
گۈرنىدە بوقچاغى، بو حالى يايلاق!

چىخارتسىن كۈننەكىن علسگەرسازى،
گئىه جوشادىلىكىن عشقىن آوازى،
تەرىفەلە سىن بىآل، ياشىلى، يازى،
اونوتما بىئىپىك كامالى يايلاق!

وياخود:

چىخىشىپ گۈرنىدە چىشمە باشىندا،
گۈزۈم بىر آلا گۈزخانىمادوشدو.
آندى موڭغان اوخون دىگدى سىئىمندىن
جادو غىزەلرى قانىما دوشدو.

علسگەر بى اوچ مکانى «مجلس»، چىشمە باشى، طېيىت - يايلاق

پارادیجیلیفینین اساسینی تشكیل اندن گوزه‌للرین یەغناگی، طوی، شنیک، بایرام، عشق، محبت، ساز، سئوز، بیر سئوزله گوزه‌للیک منبی کیمی قبول ائله میش، حتی مزارینین بىلە گوزه‌للر و گوزه‌للیک لر مکانلاریندان بیری اولان چشمە باشیندا قازیلماسینی ایسته میش:

علسگرم یاندیم عشق آتشیندە،
گوزوم قالدى کېرىپگىنده، قاشیندا،
قازدیر مزارىمى چشمە باشیندا،
سال سىئم اوستوندن يول اينجىمَرم.

- دئميشدیر.

گۆزۈل، گۆزه‌للیک عمومىت له علسگر شعرىنین اساسینی تشكیل اندىر. او سئۇزون تام و دقىق معناسىندا گۆزه‌للیک عاشيقى، گۆزه‌للیک مفتونى، گۆزه‌للیک نىمە كارى دىر. لەكىن بو گۆزه‌للیک خيالى، مجرد اولمادىنى كىمى اونا وورغۇنلوق، اونا محبت دە افسانەوى دئىيلدیر. اوتون عادى آداملاردان داها ياخشى گۇردو گو، سىچىدىگى، سۇدۇيىگى، تصویر و ترۇم اىتدىيگى گۆزه‌للیک - رئال حيات گۆزه‌للیکلرى، طېيىت لوحەلرى، آددىم - آددىم گىزدىيگى اوپالار، اويماق لار، گوللۇ، چىچىگلى يايلاق لار، جىرانلى، جوبۇرلو داغلار، طرلانلى، شاهين لى ذىروهلىر، شلاللار، چايلاڭار، لالەلى، نرگىسلى ياماڭ لار، سىتللى درە لر، قوشلار، حيوان لار، حتى عادىجە اوتلار، پىنجىرلار و سايرە و سايرە دىر. معلوم اولدوغو كىمى «پىشىز» اصلىنده «اوللەكە» و «يىش - يورد» دئمكدىر.

علسگر شعرىنده سون سوز بىر محبتە تصویر و ترۇم اندىلەن «پىشىز» لار بو جەتىن سئۇزون اصىل معناسى اىلە چوخ آيدىن بىر شكىل دە سىلە شىرلىر. مختلف جەتلىرىن، مختلف سېك دە ترسىم اندىلەن بو منظرەلر بعضاً اوتون فخىلە آدىنى چىكدىيگى «آغ كىلسە» كىدىنندىن عبارت اولاراق قالىر، بعضاً گىئىش لەنرە ك گۈچە ماحالىنى احاطە ائدەر، بعضاً

بۇيوب بۇتون اۇلکە سىنە چئورىلىرى، بعضاً دە عمومىت لە شەرە ك بۇتون دونيا، كائىنات قىدەر گىنىشلەنير، زامانىن دار چىرچىوھە سىنە سىغا بىلمە يىن شاعىرىن «مرغ روحو» آسمانلار دولاشماغا باشلايىر.

دوز دور، عاشق ھەر حال دا اوز عصرىنин «مسلمان» اوغلو كىمى بۇتون بونلارىن «قدرتىن بىر پارچا نوروندان» عملە گىدىيگىنە «يارادان طرفىندىن يارادىلەميش اولدوغونا» ايتانىر:

يارادان يارادىب كل عالمى،
عارف اولان بو فرمانا جان دئىسىن.

- دېپىر.

آداما ائله گۈلەر كى، بۇ قوشما آخرىدا قىدەر يارادانىن ياراتدىقلارىندان دانışماجاق، ھەرنىن سونون دا كى، عمومى قافىھە مصرايسىندا دا عارفى بۇ فرمانا «جان!...» دئمگە چاغىراجاقدىر. لاكىن ائله ايكىنجى بند دن موضوع دا دەگىشىلىرى.

عاشق عارفى تىكىھ يارادانىن قدرتىنە، فرمانىنا «جان!» دئمگە چاغىرمىر، قىش فصلى نىن «غوغايىا قىسىد ائديب، قانا «جان!» دئمە سىندىن صحبت آچىر، «قىشىن قەرىندىن قورتارمىش بولبول لرى گولوستانا»، «سېزە لباس گىنىشىش طبىعتى «آب نىسانا» «جان!» دئمگە» چاغىرىرىكى، بونلارىن دا ھامىسى اونون وطنىنин آيرى - آيرى فصىل لە خاص اولان گۈزەلىك لرى دىر، رئال طبىيعى لوحە سىدىرىر. معلوم اولدوغو اوزره علسگەرلىكىنىڭلىك لرى دىر، سۈزۈلە ئەلەنلى داغلار:

باھار فصلى ياز آيىلارى گىلنده،
سوسلى، سونبوللو، لالەلى داغلار.

- مصراع لارى ايلە باشلاتان بىرىنچى «داغلار» يىن سونرا كى بند

لریندە عاشق داغلاردا کى ياز لوحه لرىنى تصویر ائدىر. ائللرىن اورا دا قوردوغو بواسط دان دانىشىر. يايىن ايلك آينىدا «خانا دۇندۇيو» اورتا آينىدا «يىشىجىن بوساتا چىورىلدىيگى» داغلارى ان اينجە تفرعات لا، دقتە، اۆزۈدە شاعرانە بىر والە - لىك لە سئە - سئە تصویر و ترنم ائدىر. سونرا دا داغلارىن پايزىز وضعىتە اۆز مناسبىتىنى بىلدىرەر ك:

كۆچر ائللر دوشىر سىندن آرالى،
فرقىيىن گول، نزگىزىن سارالى،
علسگەر مجنۇن تك ياردان يارالى،
گۈزەر سىنە دردىلى، نالالى داغلار!

- دىشىر.

ايکىنجى «داغلار» شعرى ايسە تامامىلە بونون عكسيىندەن عبارت اولان بىر منظرەنин تصویرىنە حصر ائدىلىميش دىير. بورادا توب لارىن، توفنگ لرىن آتىلماسىندان، پول لارىن خزل اولماسىندان دانىشىلىر بورادا آرتىق گۈزەللر چىشمەدن سو گۇتورمور، مرد اىگىدلەر مجلس قورمور. محارىهدىير، ائللر يايلاغا قالىخا بىلمەيىب، طۇرە گۈزەللر سېرىھ چىخمىر، بوخاق لارا گوللر سانجىلىمیر، بو حال عاشىغىن گۈزۈندەن داملا - دامد ياش يوخ، سئل آخىدەر.

حسن نە نە، حسن بابا قوشادى،
خاچ بولاق يايلاغى خوش تاماشادى
عارسىز عاشق ائل سىز نىشە ياشادى،
اۋلسۇن علسگەر تك قول لارىن داغلار!

گۈزۈندە گو كىسى بىر - بىرىنин تمام عكسيىنە اولان بو ايکى

«داغلار» شعری نین هئچ بىرىسىنده مجرد، غير رئال هئچ نه يوخدور هر ايکى «داغلار» عاشيفين هر ايل گزىب، دولاندىيىنى، هر فصلينه بدل اولدوغو دوغما يايلاغى دير، اويلاغى دير، يوردو دور، سيرانگاھى دير. قوشمالارين هر بندى چوخ گۈزەل ايشله مىش بىر تابلو دور. بو تابلوارين انسانا سئونىج، فرح وئرنلىرى ده، درد - كدر وئرنلىرى ده وار. اۆزلىرى گولدورنلىرى ده، گۈزلىرى دولدورانلارى دا واردىر.

آنچاق هر بىرىسى بىر صنعت اثري اولماق معناسىندا افزوونه گۇزەل گۈزەل دير. علسگر مهارتى، علسگر ذوقى ايله اينجه دن - اينجه يه تصویر اندىلدىكچە ده گۈزلىرىمiz اۇنوندە داها گۈزەللە شىر، بىزە استىك ذوق وئىرىر. لاكن بوتون بونلارين هئچ بىرىسى آنجاق بىر «داغ» كىمى، بىر «چشمە» كىمى، بىر چمنزار كىمى تصویر اندىلدىمۇر. هامىسى انسانلا، انسانىن حيانى گوندەلىك معىشتى، آرزو و اىستكلىرى ايله، سئونىج و كدرلىرى ايله باغلى دير.

عاشيفين هئچ ائله بىر طبىعت تصویرىتە راست گلمك ممكىن دىشىل كى، اورادا انسان اساس اولماسىن. علسگرە گۈزە دونيادا نه وارسا آنجاق انسانلا باغلى دير و اونا گۈزە گۈزەلدىر. طبىعت تقدىرى ايله داها چوخ علاقە داراولان هامان «داغلار» دادا، «يايلاق» دادا، كىل عالمەن يارانماسىنин تصویرى ايله باشلاتان «جان دئىسىن» ده - ده بىلە دير. يوخارىدا حقىنە دانىشىلان «جان دئىسىن» اونا گۈزە گۈزەل دىشىل كى، اونو يارادان اۋىز فرمانى ايله يارادىب، داها چوخ اونا گۈزە گۈزەلدىر كى، ياسىن اىستىسى باشلاياندا:

آران دا اولانلار مىل ائلەر داغا،
ايستى وورار بور كور دولاڭ اوتاغا،
بىزەنېب گۈزەللەر چىخار يايلاغا،
منزل گاھلار او مەھمانا جان دئىسىن!

پایلاق منتظر دی بول لارین گوزلر،
بوبون ایدر بتوشه لر، نر گیز لر،
چشممه يه پشته گلین لر، قیزلار،
گوللرده چالخاتان صونا جان دشین!

اولار گوزه للرین عهد و پیمانی،
آلاچیق قورولجاق کسر قوریانی،
علسگر شائینه دشین داستانی،
فخر ائله سین دوغان آناجان دشین!

علسگره گزره بوتون گوزه لیک لر انسان لا گوزه لدیر. اودا آنجاق بو
گوزه لیک لرین وحدتینه، بیری - بیرینی داهما گوزه للشیرن گوزه لیک
لرین شائینه داستان دئیر.

گوزه لین تصویرینده علسگر بعضاً اسامیره حتى طریقت گزوشلرته
بئله ال آتیر، اونلاری دا بیر نوع کومه يه چاغیریر. او، چوخ زامان اوز
گوزه لینین «جامالینین شعله سینی نور تجلا» آدلاتدیریر، بعضاً اونو «سره
بوبلو ملک زادا» يا بتنزه دیب، «جامالیندان باده ایچیر»، بعضاً «سنگ
سیاه ایچینده کی دردانه» آدلاتدیریر، بعضاً گونشه، آیا، حتى «مصدردن
گلکیش گونته يه» او خشادریر او بئله گوزه لین «گزینه یعنی کعبه او رتو گو
بیلیب، اوز سورتور، قاشلارینی قبله» آدلاتدیریب سجده ائله پیر. گوزه هل
گندنده عاشیخین دین، ایمانی دا گندیر. اونون گوزه لینین هر ششی، حتى
گئیمی ده گوزه هل اولمالیدیر، «لباسی اندامینا» اندامی لباسینا اویمالی
دیر» و سایره. علسگر بئله گوزه له حتى جان و فرمده يه حاضیر دیر:

جانیمی قوریان ائله رهم،
بیر بئله طران گوزه له.
حال بیلن، شیرین گولن،

دوستا مهربان گوزله.
بوی او جا گردن مینا،
زولفو پریشان گوزله.

گوزله خانیم جیلوه له نیب،
گوزلرین خاصی کیمی.
سیلکله نیر گردن چکیر،
گوللرین صوناسی کیمی.
آلا گوزلر شعله و تیر،
گزیلر ثریاسی کیمی.
چپگنی هر رنگ چالیر،
طوزوزون جیفاسی کیمی.
بهشت دن بارات گلیب،
گشیدیریب قیلمان گوزله.

و...

علسگره گوره انسان اگر بتون چیر کینلیک علامت لریندن عاری دیر سه، اگر ان تمیز اوره کلی انسان ان نجیب آرزو سونا موافق دیرسه، دنمک گوزله دیر. بئله لرینی اگر «قیز» دیر سا، «گلین» دیرسه علسگر گوزله آدلاندیریز. اگر «اوجلان» دیرسا، «کیشی» دیرسه «مرد» دیرسه ایگید دیر، دهلی دیر. البته علسگری سر شئی دن اوّل ظاهیری گوزه للیک جلب ائدیر. او آچیق - آیدین شکیل ده:

«علسگرم گوزه للردیر ازیریم»

- دئیر. عاشق هنج بیر یاراشیق سیز، تناسب سیز آدامی گوزله آدلاتدیر مامیش، بئله لرینه شعر حصر انتمه میش دیر. اونون گوزله لی هر شیه «عوض» اولمالی دیر:

گوزه‌ل لر سلطانی آی سلبی خانیم،
ساللاتیشین بیر ماحالا عوض دی
گوزلرینه قیمت قویا بیلمه‌رهم،
قاشین مین تومنلیک ملاعوضدی

صراحی گردن لی قدی معدل،
سنی خلق اللہ یب جبار - جلیل،
لب لرین شیره‌سی آب - سلسیل،
لذتی دونیا دا بالا عوض دی.

علسگرین عاغلین آلدین سریندن،
صف گوهر سن صراف سچیب دریندن،
سن بیر گول سن شبتم لرین تریندن،
دئمک اولماز سنه لالا عوض دی.

علسگر معیارنا گوره گوزه لیگین مهم شرط‌لریندن بیری بو، یعنی ظاهري گوزه‌ل لیک دیر. لاقن اساس و حل اندیجی دئیل دیر. گوزه‌ل لیک حتی اونون قبله بیلیب سجده ائتدیکی قاشلارین، شعله و نژن آلا گوزلرین پیرینده اولماسی دا دئیل، گوزه‌ل داخلین ده گوزه‌ل اولمادیر. بورادا ایسه «کمال» اساس دیر.

عاشق آنچاق او گوزه‌ل گوزه‌ل دئیر کی:

«حسن ده زلینخا تک،
لوغمانا بنزه ر کمالی.»

بورادان علسگرین بئله دئمک او لارسا، اخلاق کودنکسی^۱ او رتایا چىخىر. علسگر عالى تحصىللى پداگوگىكا «پداگوژى» متخصصى دئىيل. لاكن گۈزەل مرىي دير. اونون اۇزونه منخصوص اخلاق نورمال لارى واردىرىكى، بو، اونون عاشيقلىق قايدا - قانون لارى، يا «عاشقىلىق نظامىما» سىنده داها آيدىن گۈرونورداو، گۈزەل چالماق، او خوماق، دانىشماق، شعر، هاواجات ياراتماق قابلىتە مالك اولدوغو اوچون زمانە سىنин ان قابل، ماھىر ساز، سىن، سۆز اوستاسى كىمىي اولكەلر گۈزىميش، ان گۈزەل مجلس لرده ان ممتاز قوناق حساب ائدىلمىش دير. اونو، ھامى حىران - دىنلەپىر، سئورى، او دا ھامىنى سئورى، حتى سۆز قاتانا جان قورىبان وئرمىدە حاضىر اولدوغۇنۇ دئىير. بو سئوبىلەن لرىن اىچە رسىنده دقى جلب ائدن گۈزەللەرde وار، دوغرودان - دوغروبا جان آلاتلار دا واردىر. لاكن ھەر كىم اولور اولسۇن، ھەرنىچە اولور اولسۇن، عاشيق ادب دايىرە سىنندن چىخىمەر، ھامىنى اۇزونە آنا - باجى بىلىر:

ياخشى حۇرمىتىن، تميز آدینان،
من دولاندىم بوتون قافقاز ائلىنى.
پېرە آتا دئىيم، جاوانا قارداش،
آنا - باجى بىلدىم قىزى، گلىنى.

بو عاشيق اوچون پوزولماز قانون دور. بو عمومىت لە عاشقين اخلاق نظام نامە سىدىرىكى ، بونا سۆز - سۆز وشرط سىز تابع اولماقى او، ھامىدان طلب ائدىر:

عاشقى اولوب ترک وطن او لانىن،
اىزلى باشدان پور كمالى گەركە دير.
او توروب - دورماق دا ادېن بىلە،
معرفت، علمىنده دولو گەركە دير

خلقه حقیقتدن مطلب قاندیرا ،
شیطانی اژلدوره ، نفسین یاندیرا ،
اثل ایچینده پاک اوپورا ، پاک دورا ،
دالیسینجا خوش صدالی گرەک دیر.

بیر سۆزله اخلاق گۈزەلیکى علسگر اوچون ان پاک بان علوى ، گۈزەل
لېك دير. البتى بىز بورادا اخلاق دىئىيکدە بوجىنىش معنالى مفهومى اثلىن
ناموسونا ، شرفىنه ، حىثىته ، حوزمت معناسىندا ايشلەدىرىك. عاشقنا گۇرە
بىلە صفت لر آنجاق مرد آدام لاردا اولا بىلر. اۇزو ده بورا داجنسىن فرقى
بۇ خدور. آصلالىين اركىگى ، دىشىسى اولماز. عاشق ائله مايالار تانىرىكى
، حتى قولتوغونا نر-گىزىلە تمىشدىر. بورادا علسگرلەرن مەردىلىك ، نامەردىلىك
فلسفەسى باشلاتىر.

معلوم اولدوغو اوزرە ، عمومىت لە شىفاھى ادبىيات دا مەردىلىك ،
نامەردىلىك چوخ قدىم لىردىن گلن موضوع دور. آذربايجان ناغىلى حتى
دوغما قارداش لارىن بىلە بىرىنин مردە ، دىگرىنinin نامەردىلە جىڭى
مىسٹە سىنى قويوب ، مخصوص سوۋەتىنى ياراتمىش كى ، نظامى كىمى
اوستادلار دا بوندان استفادە ئىتمىشدىر. مرد و نامەردىلەسى عاشق
شىرىنده ده چوخ تىز - تىز مراجعت اندىيلەن مىسٹەلەردىن دير. عاشق
علسگرلەرن ده ان قاتى دوشمنى نامەردى آدام دير. اوئى گۇرە نامەردىن اساس
صفت لرىنىدىن بىرى بودور كى ، اوندادا ناموس ، نە غىرت ، نە دە عار اولور:

بىو فانىن ، مختىن ، ناگىسىن ،
دوغرو سۆزۈن ، دوز ايلقارىن گۈرمەدىم.
نامەردىن دونيادا چوخ چىكدىم بىشىن ،
ناموسون ، غىرتىن ، عارىن گۈرمەدىم.

نامردی او زومه من دوست ائله دیم،
 يولوندا جانیما چوخ قصد ائله دیم،
 سویود دن باغ سالدیم پوست ائله دیم،
 آلماسین، هیواسین، نارین گورمه دیم.

یاخود:

بو دونیانی من تجربه ائله دیم،
 نامرد کورپو سالسا اوندا آد اولماز.
 بیر مردنن آغى يىشەن شىرىندى،
 يوز نامردنن شکر يىشەن داد اولماز.

علسگرین سۈزۈن يىشىر نصابا،
 صرف ائدەنلر ثبت ائله سىن كاتابا،
 هېچ نامردىن آدى گلەز حسابا،
 مەد بىر اولار اوندا اىكى آد اولماز.

عاشق حتى تجنيس لرىنده بىلە مردنن، نامرد دن دانىشىر، بىرىنجى
 نىن عالى جناب لىغىنى، سخاوتىنى، خىرخواھلىغىنى ترۇم ائدىر، اىكىنجى
 سىنин ائل دە ئىيىلىدىكى كىمى «سىنى دىيى يالايان» اولدوغۇن قىد ائدىر.

بولبول قۇنوب دوست باغىندا آدالا،
 سياھ زولفۇن نە تۆكۈمسىن آ - دالا،
 مەد اىستەركى، چۈرك وئە آد آلا،
 نامرد گۈزلىر مەد اىيگىدىن سىنى سىن.

انسانىن مەد يانا مەد اولماسيندا علسگر اىكى فاكتور گۈزور.

بونلاردان بیرى نطفە، يعنى ارىثىت دىر، اىكينجىسى ايسە ترىيت دىر. بورادان دا عاشىغىن اوستانامەلرده قويدوغۇ، اىضاح ائتدىيگى، تقدىر وياخود تىقىد ائتدىيگى كىفېت لر سلسەسى اورتايما چىخىر.

عاشىقا گۈرە انسان گۈزەلىيىن ان اساس شرطلىرىندن بيرى اونون امگە مناسبىتى، امك سۇھەرلىيگى دىر. بوتون تانىانلار تصدق ائتىشىش و ائتدىرلەركى، علسگەرھىميشە اۇز زىحمتىلە ياشايان بير آدام اولمۇش دور. عاشىغىن اوغلۇ «عاشق طالب» و نوهسى «اسلام علسگر اوو» اۇز خاطرە لرىنىدە يازىر لاركى: «علسگر ياز و ياي آى لارىندا اكىنچىلىك لە، قىش آى لارىندا ايسە...عاشق لېقلا مشغۇل اولمۇش.»

«علسگر چوخ امك سۋەن ايدى. لاب قوجا واحتىندا دا يېر شوملا دېقىدا كوتانىن ماجىنى اۇزو توتار، توخومو اۇزو سپردى اوت بىچىنى، تاخىل بىچىنى، خىرمان واختى الىن اىشدن چىكمىزدى.

عاشق علسگر عىن زامان دا دولگىرىلىك يىشلىرىنى دە باجارىردى. اونون اۇز الىلە قاپىردىيى خمىر طاباغى، دۇردى آياقلى جەھرە و اىشلىدىيگى كىرى حاضىر دا معاحظە اندىلىمكىدە دىر. اونون كىلە جى رايونونون مىشەلىرىندن كىل لىلە سوروتىمە گىرىدىيگى...زۇربا پالىد آغاچ لارى ايلە تىكىب عومۇرنون سونونا قىدرە يىچىنە ياشادىيى بۇيوك اۇنده حاضىر دا دورور.»

اونون احتجاج اىچىنە ياشادىيىنى دىئەن يوخدۇر بىلە بىر خىر و ئىرىلسىدى دە، بونا هىنج كىس ايانمازدى. زمانە سىنىن ان گۈر كەلى عاشىقى اولان عاشق عالى اونو اۇزوندن قدرتلى صنعتكار آدلاندىرىب، مجلس لىرده تىكار - تىكار اعلان ائله مىشدى سە، دىئەلى بىلە بىر صنعتكار احتجاج اىچىنە ياشايان بىلمىزدى. لاكن بونونلا بىلە او معيشت دە خىدەنىي آشما مىش، اودونا دا گىتىمىش، مال - قارايانا دا ياخمىش، اكىنەدە اكىمىش، ائونىنى دە اۇزۇ تىكىمىش دىر. بوايش لرى باجارمايان لارى ياخود امگە، زىحمتە آغايانا مناسىت بىلە يەن لرى دە لياقتلى انسان حساب ائله مەمىش دىر. دقت اندىلىسە اۇز دوغما قىزى حقىنەدە دىمىش اولدوغۇ احتمال اندىلىن مشهور «قىز سۋەن اوغلان» قوشما سىندا دا مەمض ئىلە بۇ

مسئله‌نى قويموش، اوز فىكىنى سۈيەميش، اوزو ده چوخ دوز سۈيەميشدىر. قوشما دا تبل لىك، پىتى لىك، زحىتمە اعتناسىزلىق ان قاتى بوبالارلا تنقىد اولونور:

آخشام دان يىخىلىرى چېشتە تك ياتير،
ھفتە دە حانايا بىر آرقاج آتير،
گۈن باتان چاغىندا بالاتى قاتير،
چىر مامىر قولونو يومور اوزونو

علسگر سۈزۈنۈ دئىير اۋزونە،
گولله دگسىن پىس اولادىن گۈزۈنە،
زىپىل چىخىب اوشاقلارىن دېزىنە،
بىش - اون آدام آرىدانماز كولونو.

بىلە قىزى دوغروداندا تنقىد ائلمك لازم دىر لەكىن علسگر بولۇنىڭ
بىلە بؤيوومەسىنин اساس سېبىنى آنادا گۈرۈركى، بودا اونون تربىيە بە چوخ
بؤيووك اهمىت وئردىگىنى گۈستۈر. قوشمانىن لاب ايلك بىندىنە دەئىيلر:

قريب - قريب ائل دە قىز سۋەن اوغلان
ياخىن قونشو سوندان سورش حالىنى
قوللوغا بويورسان قوللوغا كىئىمىز
تانرى قىرسىن قىز دوغانىن بىلەنى

علسگرىن بولۇنىڭ قوشماسى، ائلە جە دە «خېرىن وارمى؟» رەدەپلى
گرايىلىسى اطرافيندا چوخ دان بىرى مباھەلەر گىشىمكە دىر. بعضى ناشر،
تەدقىقات چى و ماراخلى لار بونلاردان بىرىنچى قوشمانىن علسگرىن اوز

قىزى حقىنە، اىكىنجى گرايلىنى ايسه آروادى حقىنە دئىلىميش اولدوغۇنو ادعا ائتمىش واندىرلر. بعضاپلىرى، خصوصىلە قوهوم قارداش لارى، نسلى، او سيرادان دا اوغلۇ عاشق طالب و نوهسى اسلام ايسه بو شعىرلرىن بو آدام لار حقىنە اولمايدىغىنى، عكسينىن علسگرىن اۋز آروادى آنا خانىم لا چوخ مەربان عۇمور سورموش اولدوغۇنو، سون ايللەرە قىدەر «سارى ياقوب» كىدىن ده ياشابان قىزىنىن ايسه عكسينى چوخ سلىقهلى تمىز كار بىر قادىن اولدوغۇنو سۈليلە يېرلر. بو بىزجە علسگرىن بىدىمى ياردىجىلىق اصولى، داها دقىق دئىلىسە، بو اصول لاردان بىرى ايلە علاقەدار خصوصى بىر موضوع دوركى، بىز بو مقالە دە بو مسئلە يە توخونماقى واجب بىلمىرىك. يالنiz بوراسىنى قىد ائتمك اىستە يېرىك كى، عاشق حتى اۋز، دوغما قىزى اولسادا بىلە بوجور پىس تربىي گۇرموش قىزىنىن، مرد و گۈزەل بىر اوغلاتا قىمت اولماسىنى اىستە مە مىش؛ بىلە قىستە منفى مناسبت بىلە مىشدىر. اۋزو دە بو تك بىرچە بو قوشما دا دئىل، باشقا شعرلىرىندن دە گۇرونوركى، او، دوغروداندا بىلە غير مناسب قىستىن هىمىشە عليه هىنە اولموشدور. اونون ان بؤيوك آزىزلىرىندان بىرى بوندان عبارت اولموشدور كى، ياخشى هىمىشە ياخشىيا قىمت اولسون:

خُدام مىرىدىن ايشىن سالما موشكولە،
اھل دىلى يىشىر سەن اھل دىلە،
بۈلۈلو گولە ياز، گولو بۈلۈلە،
قۇنچانىن اوستوندە خار اوينا ماسىن.

بۇنا گورە دە عاشق خارا، سارا قىمت اولموشلارىن حالىنا هىمىشە يانىش، حتى آغلامىشدىر. بىلەلىرىن حتى دوروشوندان تانىمىشدىر:

هانسى داغىن مارالى سان؟

حایف بیزدن آرالی سان،
ستنه یاردان یارالی سان،
باخیشیدان قانیرام من.

«ناغی» آدلی قوشما سیندا ایسه بئله قادین لار «سار الینین دوستاغی» اونلارا ظلم ائدهن کیشی لری «دیل بیلمز یاغی» آدلاندیرمیش و بئله «آزمیش»، «قدورموش» لارین «قیرخینا قالمامالاری» نی آرزو اله میشیدیر. آتjac بئله قادین لارا و بئله کیشی لره بوجور مناسبت علسگر یارادیجیلیغیندا تک - تک شخصیت‌لر، مناسبت شکلینده چرچیوه له نیب قالعیر، گشیشه نیر، دربنله شیر، عمومی لشیب قادین حقوقی موضوعوسونا چئوریلیر. علسگر زمانه سینین قادینا پیس مناسبتینه دؤزه بیلمیر، قیزی آتانین حاکیمیته وئرەن خصوصیله آزاد سئوگینی حقوق سوزلوقلاء عوض ائدهن قایدا - قانونا اعتراض ائدیرکی، بودا اونون «ھجر» داستان - روایتینده اۆزونون بدیعی افاده سینی تاپیر. بو بالاجا داستان - روایت علسگر یارادیجیلیغینین بیر سیرا چوخ ماراخلى جهتلرینی اۆزىز نمک اوچون بیر نوع آچاردیرکی، بو باره‌ده ده خصوصى يازماق لازم دير. بورا دالایسە بیزى ماراخلاندیران بودوركى، هجر اۆز طالعینى اۆزىز حل ائتمەگى قطع ائتمیش بیر قیز دير. او اۆز عیمیسى اوغلۇنو شوپىر. قاپسینا گلن ائلچى لرین ھامیسینى مرد - مردانه رد ائدیر. بونلارین ایچەرسیندە بىگ ده وار، میرزەدە وار، ملادا وار، حتى علسگرین اۆز سیماسیندا عاشقى دا واردىر. هجر وارا - دولته، آدا - سانا، شهرتە باخما ياراق بونلارین ھامیسینى قاپى سیندان قورۇن نهايت علسگرین:

بیلیر سنمى سوبای گزمنک گوناه دى؛
شريعته، يول، اركانا نە دئىن؟
هر كۈنول اۆزونه بير پادشاه دى،
سیندیرىب دۇندىرىدىن قانا نە دئىن؟
- سؤالينا بئله حقلى، عاغىللى و زمانه سينه گوره جسارلى بير جواب

وثربر:

عارف اولان بو سوزومه اینانیسن،
 اینجیمه سین آتا، آنا دئیرم
 آناماز آناسین، قانمیان قانسین،
 آت سورمه سین بو میدانا دئیرم.

ایشیم یونخدور دولتین، وارینان،
 عهدیم وار خدای کردگار ینان،
 گول خارینان اویماز، طران ساری نان،
 قارغا قونماز گولوستانا دئیرم.

اژزونون یاراتمیش اولدوغو بدیعی صورتین، لیریک - اپیک قهرمانین،
 یعنی هجرین دیلیندن دئیگی بو ایکی بند اونون آزاد سوگی، سربست
 محبت حقینده کی آرزوسونون، ایستگینین چوخ آیدین افاده سیدیر. او،
 ائله بیر عالم ایسته بیر کی، اورادا اولاً آتا - آنا قیزین اوز مقدراتینی تأمین
 ائتمه سینه مانع اولماسین، والدین لیک حقوقنдан سواعستفاده ائله مه سین،
 اطرافدا اولانلار دا باشا دوشسون لرکی، گول خارا، طران سارا
 و فریلمه مه لیدیر. قارغا گولوستانا قونمامالی دیر. علسکره گوزره بئله و بونا
 بنزه ر حقیز لیکلر حیاتین نورمال «تناسیینی» و، اونون گوزه لیگینی
 پوزور، انسان معنویاتینی محو اندیر، اونو قولا، کوله یه چنوریر، ان اساسلى
 عامیل بوکی، انسانین اوره گینی اولدوروور، محبتینی شکست اندیر، ائله
 ملول حالا سالیر کی، بئله لری حتى دوروش لاریندان بئله تانینیرلار. بونا
 گوزره ده علسکره انسانی، اونون اوز تعییری ایله دئیلسه، گوزلی بو حالا
 سالان زمانه ایله راضیلاشا بیلمیر، اعتراض، حتى عصیان - کارلینا کنچیر.
 عاشیغین شعرلرینین اکثریتینه بو ناراضیلیق فلک دندیر. لاقن بئله
 شعرلرین اکثریتینده، حقینده دانیشیلان بو فلک نه گویلردار، نه ده قدیم

شرق فلسفه سینده بکی، چرخ فلک دیر، بلکه بو اکثر حال دا زامان دیر،
دؤر دور، جامعه دیر. علیگر حتی بو ایکی مفهومی بیریش ده ایشله دیر:

مختز زمانه، بشمرودت فلک،
شامی صبحه، صبحی شاما چکیرسن.

یاخود:

مختز زمانه، بشمرودت فلک،
ستمیندن نشچه جانلار ایتیدیر.

و یاخود:

قرینه لر کنچدی، دوران د گیشدی،
پوزولدو قورغولار میزان قالمادی.
زمانه بد گلددی، انسان بیچ اولدو،
سید ده، مولا دا ایمان قالمادی.

بیر سؤزله «بوتون قورغولاری، میزان لاری پوزان» «شامی صبحه،
صبحی شاما چکن» عاشیقا گؤره زامان دیر، اوナ رهبر لیک ائدن بیچ،
ناباب آداملاردیر. حیاتین «تاسیسیتی» پوزان و اوونون گوزه لیگینه رخنه
سالان حاکیم قوه‌لر بیگلر، خان لار، آغالار دیرکی، عاشیق بونلاری
سعی لیک و گویلوک^۲ له قوشالاشدیریر. عین لشديریر. معلوم دورکی،
«گوک» رنگ بیزده همیشه «یاس»، «ماتم» علامتی و خسیس لیک
نشانه‌سی اولموشدور عذاب، اذیت، عسرت ده همیشه بو رنگ له افاده
اولونموشدور. ده قورقود تهرمانلاری همیشه یاس دا «قاراگئیب، گوی
سارینیلار» ظلم گؤرهن، ظلم ائدهن حقیندہ دانیشاندا همیشه
«گونومو گوی اسکی يه بوکوب» دئیردیلر. تکنده‌اري حاجي قاراني

^۲) گویلوک: یاس ماتم، خسیس لیک، عسرت، عذاب

خسيس ليکده مذمت اندنه نده «آي گوزو گرميش» دئيه خطاب اندير.
 «گوزو گولوك» ده خسيس ليک دئمكدير. ناغيل لاريمايز ايسه
 خلقين ان غدار دوشمنيني گوي گوز كوسا آدلانديريمايد. خلق افاده
 لريين حقتي معنا دا جانلى توبلوسو اولان علسگرده يىگ ليگي
 گولوك له، سعي ليک له بير يش ده ايشلديركى، بو اونون زمانه سيني
 اداره اندنه قوهملر مناسبتىنин ان آيدىن گوز گوسو دور.

ئزهـل ليگين پوزولماستا كۆمك اندن، اونو پوزان لارا ياناشى
 آددىملايب، اونلارين بد عمل لرينه براشت قازاندىران، بو پوزوجولوغۇ اۋز
 تبليغات لارى ايله داياق اولان، قيدا وئرەن، گوج وئرەن قوهملردن بيرى ده
 «وعاظ السلاطين» يا «دريارى آخوندلار» دير. علسگر آتىسىت دئىلدى.
 اونلارجا شعرلىنىدە صدق اوره كله آللەھى سئومك، «شاه مردان على» نى
 چاغىرىر، اونلارا سېغىنير، اونلاردا مىرحت گۈزىلە يېر. بىر سۈزىلە او اۋز
 زمانه سينىن، اۋز محىطىنин اوغلو دور. لاكن موهومات چى دئىل. حتى
 بعضچوخ عصيانكار دقىقەلرى ده اولور بىلە آنلاردا سرحدلىرى پوزور،
 آيدىن - آچيق عصيانكار لىغا كېچىر:

برهم اولسون تقدیر، پوزولسون يازى،
 درد طفیان ائیله سەمئى ایچىمك اولار.

- دئىر. معلوم اولدوغو كىمى «نه گوناهى تىللى سازىن» گرايىلى
 سى دا محض ائله بو اىيل لرده، بو يىثرلە قوشلۇمۇشدور.
 علسگرە گۈره حيانى گىرى يە چىكىن، اونون ايرەلى ليگە دوغرو
 حركتىنيدە كى تناسىي پوزان، گۈزهـل ليگى سارسىدان بىرى ده جهالت دير،
 نادانلىق دير.

علسگرده بونلارين ان قاتى دوشمنى دير. زمانه ايسه جاھيل لرين،
 نادان لارين، مختىلرين زمانه سيدير. اونلارا «ابرو - اطلس گىنديرىپ
 شاھلىق داما چكىر» صنعتكارىن ايسه آنجاق قىسمتى بودور:

هر جائی دن، مخت دن، نادان دان،
نه سوز قالدی صنعتکارا د گمه میش.

دوز دور کی عسگر ۲۰ نجی عصرین اول لری اوچون خاراکتر اولان آذربایجان ضیالی لاریندان دئیل. لakan سوزون گئنیش معناسیندا کی ساواه دان دا بی خبر دئیل. علسگرین یاشادیغی، گزیب - دولاندیغی، یارادیجیلیق علاقه لرینده اولدوغو پئزلری، بیر سوزله اوونون اویلا غی اولان محیطی تام ساواه سیزیلیق علمی حساب ائله مک ده دوغرو اولماز بو محیط ده مكتب لرده وارایدی، قاباقجیل فیکرلی آدام لاردا وارایدی. عاشق چوخ سوتدیگی کلبه جری محض بیرده اونا گوره تعریفه میشدی کی، اورادا گوزه ل «مكتب خانالار» وار ایمیش. فیلولوژی علم لر نامزدی س. پاشازاده وئردیگی معلوماتا گوره، حتی مولا خانا دا اوخوماق اوچون گلمیش «آغ دابانلی قوریان ساری یاقوب» دا عاشق علسگرله گوروشدو کدهن سونرا اوونون مثبت تأثیری و مصلحت لری ایله بو فیکریندن ال چکمیش، مكتب ده اوخوموش، زمانه سینه و محیطینه گوره ساواه دلی بیر ضیالی اولموش، باشقابیر معلوماتا گوره، حتی «آغ دابان» دا «قوریان بولاغی» آدلی بیر یارادیجیلیق مجلسی ده وارمیش کی، اطراف کندلرده یاشایان صنعتکارلارلا تئز - تئز بورایا توپلا شار، قرائت ياخود معاشره مجلس لری کچیره رمیشلر. الده اولان معلوماتا گوره علسگر ده بومجلسین ان فعال اشتراک چی لاریندان اولموشدور.

ماراخلى دیر کی، علسگر نادر حال لاردا کیشی لره تعریف نامه دئمیشدیر.

کیشی لره هجوی چو خدور. بودا تام قانونا اوینون حال دیر.
گوزه لیک «مفتون» و، گوزه للمه اوستادی اولان صنعتکار اوونون عیکسیندن عبارت اولان عیه جرلیگین ده دوشمنی اولمالی، بیرینجینی تعریف ائدهن، ایکینجینی ده تقید ائتمه لی دیر. بونلار، بئله دئمک

مسکن سه، بیر واحدین ایکی عکس قطبی، ایکی اساس عیه جرلیک لری تنقید اندن مصراع لاری، تام شمرلری، قارغیشلاری، حتی سؤیوشلری ده واردید. علی‌سکر چوخ وارلی و نفوذ لو بیگه «هایدی تاققا پاپاق، قورو مساق باشی» مصراع سیله باشلایان ائله بیر سؤیوش ده دنیشیدیر کی، اوندان بورادا حتی نمونه وثرمک ده مقصده موافق دئیلیدیر. کیشی لری تعریف دن عبارت اولان شعرلری ایسه سون درجه آزدیر کی، بئله‌لریندن ایکیسی خصوصی ایله دقتی جلب ائدیر. بونلاردان مشهور میرزا بیگ لری تعریف دن عبارت اولان قوشما عاشیغین علمه، ساوادا، مدنیته محبتینی، مفتونلوغونو گوسترەن ان یاخشی شعردید. میرزا بیگلرین بیر سیرا انسانی صفت لری، نجیب لیاقتی ده بو تعریف نامه‌نی دئمک اوچون اساس وثرمیشدیر. او، مردایمیش، ایگیدایمیش، سخاوتلی ایمیش و سایره، بونا گوره ده عاشق بئله بیر دوستا، جان قوریان وثرمه يه حاضر اولدوغونو بیلدیرمیشدیر:

جانیم قوریان اولسون بیر بئله دوستا،
مرتبه سی بوتون نفسی شکسته،
موشكول ده قالانلار گلیرلر بسته،
قان با غلایار مصلحتی «بیگلرین»
«ابراهیم» تک حوزرمت قربور مهمانا،
«حیدر» تکی نعره چکیر دوشمانا،
قلم ذوالفار تک کسیر هریانا،
اٹولر تیکیر ظارافاتی «بیگلرین».

بیزجه علی‌سکری بو تعریف نامه يه روحلاندیران اساس سبب محض ائله هامان بوندین اوچونجو مصراع‌سینداکی مزیت اولموشدور. اونون قلمی

ذوالفار کېمى هر شىنى، هەريانى كىسىرىكى، بولقىمە بولجوجو، بولمىشنى اوستۇنلوڭو وئيرىر و بونۇنلا دا «میرزا بىگلىرى» باشقالارىندان فرق لىدىرن ايسە علم دىر، بىليك دىر، ساوااد دىر:

فرنگ، فارسى، روسى، توركى، عربى،
بىش دىل ايلە وار ساواادى بىگلىرىن.

علسگىرىن تدقىقى باشلاندىينى گۈندن، اوونون ساواادلى اولوب، اولماماسى مسئلهسى مباحثەلرە سبب اولموشدور. شعرلىردە ساواادلى اولدوغۇنۇدا، اولمادىيغىنى دااحتىمال ائتمە گە اساس وئرن دليل لر واردىر. بونلارى گۈزدەن كىچىرمىك، حقىقتى اورتايما چىخارماق خصوصى بىر موضوع دوركى، بىز بورادا بولمىشلە يە دە گىرىشىمە گى واجب بىلمىرىك. آنحاق بىرچە بونو دئمك اىستە يېرىك كى، اگر ساواادلى اولماق عمومىتله بىليك اولماق معناسىندا آنلاشىليرسا، علسگر اطرافيندا كىلارين، حتى گۈزروشوب دوغرودان - دوغروبا دئىشىدىيگى، ياخود غاييانە شعرلىشىدىيگى ساواادلى لارين چوخۇسوندان يو كىشك سۆيەلى درىن بىر بىليگە، معلوماتا مالك بىر شخصىت اولموشدور. او، شعرلىرىنده توخوندوغو مسئله لارىن، حتى قديم اساطيرىن، دينى احکام لارىن، تارىخى حادىھ و شخصىتلىرىن ھامىسى حققىنده نە دئىشىشە يېرىلى - ياتاقللى دئمىش، ياشادىيلى محيطىن سۆيەسىنە گۈرە، گۈزەل معلوماتا مالك اولدوغۇنو چوخ ياخشى نىمايش ائتىرىمىش دىر. تك بىرچە شعردە ايشلى تىدىيگى چتىن آنلاشىلان سۈز، افادە اصطلاح لار گۈزدەن كىچىرىلسە اوونون سۆيەسى آيدىن گۈرۈنر، خصوصىلە دئىشىمەلىرىنده، حرېھ - زورىغا لارىندا، قىفىل بند و تىجىنس لرىنده مختلف مقصدلر، ائلە سۈزلەر، ائلە افادەلر ايشلىتمىش دىر كى، يۈزلىرىن ائلە «چالار» لارىندا استفادە ائلە مىش دىر كى، آدام حىرت ائتمە يە بىملەر. بعضاحتى! طریقت رمزلىرىنە «منازل» يە بىلە مراجعت ائتمىش، ھامىسىندا دا خىردار اولدوغۇنو

نمایش اندیزه‌میش دیر:

طريقت ده معرفته قولاق وثر،
شريعت ده يول - اركاني بيله سن.
حقيقت ده ندن خلق اليله دی حق،
عرشی، کورسو، آسمانی بيله سن.

ياخود:

اولمه ينجه بو سودا - دن چتین دفونم باوسانام،
حقيقت دن در س آلميشام، طريقت دن سوزقانام،
شاه مردان سايه سينده علم ايچينده عمانام،
دريلارين قايداسيدير عماناباش انديره ر.

وياخود:

طريقت دن حقيقى قانان لار،
حقيقىين طريقت دن ندى آدى؟

بئله آدامى عموميت له ساوا دسيز آدلاندى رماق چوخ چتىن دير.
علسگرین تعريف نامه حصر ائندىگى ايكينجي شخص «دەلى عالي»
دير بورادا ايلك باخىشدا خىرىت كىمى گۈرونن، لاكن علسگر
يارادىجىلىغى اوچون، دوبنا گۈرمۇش اوچون تام خاراكتىر اولان اينجە بىر
خصوصىت واردىر. معلوم اولدوغو كىمى، علسگر عموميت له ئىلەمە،
زورا كى لىغا، خصوصىلە قانا دوشمن اولموشدور. او، اۋلۇمە دۆزە يىلمە بىر،
حتى دفعە لرلە اتىن دن كاباب يىندىگى مارالى دا «بىر نىچە يېرىندن يارالى
گۈردىم»، «آنانى بالادان آرالى گۈردىم» شعرىن ده آنانى بالادان آرالى
گۈردىكە اوشاق كىمى آغلابىر:

گندىردىم گذاريم دوشدو بوداغا،
اووچى بىرە سىن دە مارالى گۈردىم.
ياتىپ اينىلدە بىر، دوروب بوللاتىر،
بىر نىچە يېرىندن يارالى گۈردىم.

طبيب اولسام يارالارىن باغلارام.
سىنم اوستون دۆيونلەرەم، داغلارام،
علسگرم چاي لار كىمى چاغلارام،
آنانى بالادان آرالى گۈردىم.

بىر خطا نتيجه سى اولاراق اوغلو «بشير» يىن گوللەسى ايلە خالاسى
اوغلو «ملارحيم» يىن اۋلە سى ايسە اوئى ائلە تأثير ائتمىش دير كى، «عۇمۇر
بوستانى نىن طاغى كىسىلدى»، «بىدن دن قولومون ساغى كىسىلدى»،

«اوره گینین بندی - باغینین» کسیلمیش اولدوغونو سؤیله میش:

«اوز اليم له خطا د گدى اوزومە،
بىن دن قولومۇن ساغى كسىلدى.»

«اليم دن شرىتىم آغى كسىلدى،
داها دئىپ - گولمك چاغى كسىلدى»

- دئمىش دير.

بو حادىثىن اوز اوغلو و قوهومو ايله علاقە دار اولدوغونا گۈرە اونا بو درجه ده تأثير اىتدىيگىنى دوشۇنمك دوغرو اولماز. علسگر طبىعتى، عمومىت لە بىلدىر. مشهور «دال با دال» ديوانى سىنده چوخ آيدىن شكىل ده دئىر كى:

علسگرم اوز دردىمن دوشىم مىش بى بىھە،
يازىق لارىن گونون گوردوم، آه چىكدىم، باتدىم ياسا
عرضەلر آتقاز، قايىتسا، شاهدان امداد اولماسا
فادان كىچىمك گىرە كى دير، اول عقبا يا دال بادال.

اىل دردى اونون شخصى دردىنده يونگول دئىل.
بۇنا گۈرە ده محارىيە يە، انسانىن انسان طرفىنдин اولدورمه سىنە، حتى دا غلارا بىلە ماتم گىتىرن فلاكت كىيمى باخىر. حال بى كى «دلى عالى» قوشماسىندا و «كىيمى» رديفللى «مخمس» يىنده «دللى عالى» نى مەمض ائلە آدام اولدوردو گونە، قان تۈركىدو گونە گۈرە تعرىفلى يېر. «آدى عالىمى توتان گونشە» بىنzedir، «جانىنى اونا قوريان وئرمە يە حاصىر» اولدوغونو دئىر. «دئىين» رديقللى «مخمس» يىنده ايسە اونو تعرىفلى مىگى، اونون حققىنده قوشموش اولدوغۇ داستانى، هر يىزدە اوخوماغى، يايماقى، تبلىغى

اڭتمە گى شا گىر دېرىنەن طلب ائدىر. بوضۇيت دېرمى؟ بىزجە بىلە ئىتىل، بىزجە بورادا هېچ بىر ضدىت يوخدۇر، عكسينى، تام قانۇنا اوېغۇن لوق واردىر.

عاشق قان تۆكىنلە، بىتون فاجىھەلرە، فلاكتىرە سىب اولان لارا اونون سىۋە - سىۋە، چالا - چالا، اوخۇيا - اوخۇيا زېرسىنە قالخدىيەن داغ لارا ماتم گىتىرنىلىك بولاق لار باشىندان گۈزەللىرىن آياق لارىن كىسىلمەسىنە باعث اولان لارلا، مبارزەنин اۇن سىرالارىن داگىنەن قاچاق لارى، ائلىن مىد اوغۇل لارىن، خلقىن وورانلىرىنى تعرىفلىھە يېر، اونلارىن تۆكۈكلىرى قانى حتى آقىشا لاير:

سوزنى گۈنۈرۈپ مىتىنده آتا،
فلک احسن دېير بۇيا - بوساطا،
نۇرە چىكىپ تېتىنده سالىداتا،
سېل كىمى آخىدېر قانى «دەلى عالى»

بو بىندا دە «دەلى عالى» نىن ھانسى رژىم علینهينه ووروشدوغو آيدىن گۈرونور. بو رژىمە علسگەرىن مناسبتى بىر سира باشقا شعرلىرىنەن دە گۈرونمك دەدىر. بىلە قوشمالاردان بىرى مشهور «چىخىبىدى» رەدیفلى شىردىر. «چار» اصولى تاپداغى آتىندا ياشايما - ياشايما اونون علەنە بىلە كىشكىن اعتراض شىرى يازماق ھەم چوخ بۇيوك جىسارت طلب ائدىردى، ھەم دە عاشق شەرىنە پروگرسىو (progressive) بىر حادىتىسىنى، عاشق بو شەرىن دە بىيگى، آغانى، در بارى آخوندى، يالانچى مشهدى، كېلايىنى، قوچولارى، قولدورلارى، بىر سۈزدە، نورمال انسان حىاتىنى، اونون عنصرلىنى آمانسىز آتشە توتدوغۇن دان سونرا دوغرودان - دوغرويا رژىمەن اۋۇزونە يەنى «چار اصولى ادارەسىنە» اونون دولت قورولوشونا ھجوم ائدىر، اونون قايدا - قانون لارىنى، داياق لارىنى قىلىجلايىردى كى، بو اونون دونيا گۈرۈشۈنە كى انكشافىن تام قانۇنا اوېغۇن نتىجەسى ايدى. گۈزەللىك نىمە كارى اولان عسگەر، گۈزەللىكى محو ائدن عىبە جىلىكە

ساکیت، پاسیو باخابیلمزدی، باخابیله‌دی ده بئله لیک له علیگر
یاراد بجیلیغی اساساً گنیش معنالی گوزه‌لیگین بلاواسطه و یاخود
باواسطه عبارت دیر. گوزه‌لیگه مفتونلوق عاشق دا او درجه ده دیر کی،
حتی «تصف» ون ان خاراکتر نمونه‌سی اولان «باخ - باخ» ردیفلی
«دوداق د گمز» شعرینده ده «ساقی» آدلاندیردیغی گوزلینی،
سحر - سحر آغ گنیبیب باع سیرینه چیخاماغا دعوت اندیر. اونون
گنیش المدوغو آغ پالارین، قایماغا اوخشایان آغ اوژوندن و صبحون
آغ رنگینین بیر - بیرینه جالاتناسیندان عمله گلن وحدتی خصوصی بیر
«داماغ» آدلاندیرر، کونلونده بوداماغا وورغون لوغوندان صحبت آچیر:

گوزوم ساغی، سحرچاغی،
گنیک آغی، گزه ک باغی،
کونول سئودی بوداماگی،
قایماغا هم، یاغا باخ باخ!

«جان دئسین» ردیفلی قوشماسی ایسه یارادانا، آللە‌ها «جان!» جان
دئمه گه چاغیریش ایله باشلاییر - سادا، طبیعت لوحه‌لرینه کثچیر، نهايت
یشه ده گوزه‌له «جان!» دئمه گه، اونو دوغان آنایا «جان!» دئمه گه
چاغیریش لا بیتیر:

اولار گوزه‌لرین عهد و پیمانی،
آلچیق قوروچاق کسر قوربانی،
علیگر شائینده دئسین داستانی،
فرخ ائله‌سین دوغان آنا «جان!» دئسین.

ائله بیل کی عاشق کائناتی، وارلیغی یارادان آللە لا، گوزه‌لی دوغان
آنا آراسیندا عینیت گورور کی، بودا ایستر - ایستمز قدیم اساطیری
گوروشلری، خصوصیله «ایلک یارادیلیش داستانی» آدلی اثره گوزه

آللاها «یارات!» دئیه امر ائتمیش، بونو نلادا حاتین یارانماسین اسیب اولموش «گن، فیگون» آغ آنانین اساطیری نور خیالینی، ایشیق هیکلینی یادا سالیر. بوایسه اوز نوبه سینده عاشیغین نه قدر گئیش معلوماتاً مالک اولدوغونو گوسته ير.

عاشیغین تجنس لری، حتی «دو اق د گمز» لری، «اوستاد نامه لری، وسايره ایچه ریسینده ده گؤزه له توخونمادیغی شعر، دئمک اولارکی، يو خدور گوزه للمه لری ايسه سوزون حقیقی معناسیندا گوزه لیگین مختلف چشیدلی تصویریته، ترنتیمه حصر اندیلمیش گرايلی لاردان، قوشمالاردان، دیوانی لردن، مخممس لردن، مسدس لردن، سایره لردن عبارت دیرکی، فورماجا مختلف، اولدوقلاری کیمی، موضوع جهت دن ده مختلف و رنگارنگ دير. آنجاق بونلارین هامیسى بير جهت دن بير - بيریته چوخ بenze بير و واحد بير دوروم تشکیل اندیملر. بو بenze رجهت اوندان عبارت دیرکی، عاشیق گوزه للمه لرینین اوزلرینین ده گوزه ل اولما سينا خصوصی فيکير و ترمیشدی. عاشیقا گوره گوزه لین گوزه لیگین تصویر و ترنت اندن گوزه للمه نین اوزو ده هر جهت دن اندیگی گوزه ل لیک ده گوزه ل اولا بیلمز. حتی نه اینکی گوزه ل، گوزه ل گوزونمز، تصویر اندنه نین اوزونونده تصویری، ترنتی، حستی، هیجانی، دویغوسو، حتی محبتی، نفرتی، ستوینجی، کدری ده گوزه ل گوزه للمه اوزوده بدیعی اثر کیمی گوزه ل لیک نمونه سی اولمالی دیرکی، بونا جهد، بونا سمعی، بوساحه ده الده اندیلن موفقیت، نائلیت بورادا کی با جاريق و محبت علسگر شعرینین بدیعی تصویر، بدیعی تجسم، بدیعی ایجاد عالمینی يارادیر. بو باره ده بیزجه صنعتکار عاشیغین مشهور «گره ک دی» ردیفلى قوشماسی بير نوع چیخیش نقطه سی حساب اولونا بیلر. بو قوشمانین تعییری جائز سه، شاعر عاشیغین پوئیکا - نظام نامه سی آدلاندیرماق ممکن دور:

عاشق او لوب ترک وطن او لانین،
ازل باشدان پور کمالی گره کدی،
اوتوروب - دور ماق دا ادبین بیله،
معرفت علمین ده دولو گره کدی.

خلقه حقیقتدن مطلب قاندیرا،
شیطانی اولدوره، نفسین یاندیرا،
اتل ایچینده پاک اوتورا، پاک دورا،
دالیسینجا خوش صدالی گره کدی

عاریف او لا ایهامینان سوز قانا،
نامحرم دن شرم ائله یه او تانا،
ساعات کیمی مثیلی حقه دولانا،
دوغرو قلبی، دوغرو یولو گره کدی.

گوروندو گو کیمی بو قوشما صرف عاشق لیق «نظام نامه سی» دیر.
بیز ایسه بورادا بو شعره هم ده یوخاری دا قید او لونان با خیم دان دقی جلب
اٹله مک ایسته بیریک:
عاشق گره ک «پور کمال او لا»، «معرفت علمینده دولو او لا»، «خلقه
حقیقتدن مطلب قاندیرا»، «عاریف او لا ایهامینان سوز قانا» ان اساس
ایسه:

دانیشدیغی سوزون قیمتین بیله،
مجازی دانیشا، مجازی گوله،
کلمه سیندن لعل و گوهر سوزوله،
تامام سوزو معمالی گره کدی.

گزروندو گو کیمی علسکر دانیشماغین دا، گولمه گین ده مجازی او لماسینی صنعتکار اوچون شرط بیلیر.

بو علسکر اسلوبونون اساس جهتلریندن بیری دیر لakin بورادا بیزجه، علسکر «دانیشماق»، «گولمک» سوزلرینین اذلرینی ده مجازی معنادا ایشلتمیشدیر، بورادا کی «دانیشماق»، «تعریفلمک»، «گوزه للمه دئمک»، «گولمک» ایسه نقید ائله مک، هجو ائله مک معنا سینادیر. «معما» سوزونو، اصطلاحینی ایسه، عاشق داهه چوخ ایهام معناسیندا ایشله دیر کی، بو، یعنی «تامام سوزلر معمالی او لماسی» گره کلیگی اوونون اساس ترنم اصول لاریندان بیری، بلکه بیرنجیسی دیر. «معمانی» علسکر بیزیم قدیم و اورتا عصر ادبیاتیندان بیلدیگیمیز معنادا، حتی^۱ اونا یاخین اولان «تاپماجا» معناسیندا دا ایشلتمیشدیر. معلوم اولدوغو کیمی محض ائله «معما» آدلاندیر بلان بیر قیفیل بند ین دن عاشق ایلیزی با غلام اوواری شکیل ده تصویر اثکدیکدن سونرا تاپماجا کیمی قورتاریب دئیر:

عاشق علسکر بـ معـمانـي،
هرـکـیـمـ تـاـپـاـ جـانـیـمـ اـونـاـ قـورـیـانـدـيـ.

لakin اساس اعتبارایله بو سوزو او ایهام معناسیندا ایشله دیر. علسکر عمومیت له بایاغی^۱ لیفی، آچیق - ساچیق لیفی سومه میشدیر. محبتینی ده، نفرتینی ده غضبینی ده، حتی تحریر و سژیوشونو ده ایهام لا دئمگه چالیشمیش، ایهام قانان لاریدا ان بوکسک معرفت صاحب لری حساب اثتمیشدیر. مثال اوچون «مشکناز» ردیف لی فوشراسینی عاشق بئله قورتاریر:

۱) بایاغی: عرضی، غلط انداز، لاب پس

اۇتىگون سۈزۈم كىرىپ باختىم اولايدى،
 آغ اوتاق دا زىزىن راختىم اولايدى،
 علسگرم جوان وانختىم اولايدى،
 قىدىم اكىپ قەر و قضا مشكناز!

بعضى لرى ادعا اندىرلىرىكى، علسگر بولۇشمانى قوجا واخت لارىندا دىمىشدىر. گوياكى، بولۇش بىلدە بونون ئېتو تو دور، بولىلە اولادا بىلر، اولمايا دادا بىلر، اصىل مىستە بوندان دەبىل. اصىل مىستە بوراسىندا دىرىكى، علسگر بىر قدر ايتتىم (۷۴۳۲۸) حىن لرىنин اىفادەسىندىن عبارت اولان بولۇش مىشىدەرلىرىكى، بولۇش بىدىعى اىفادە اصولى دور بوازو يالنىز بىلە ايتتىم دويغولارىن، ياخود دىمال اوچۇن هجو، تەخپىر، حتى سۇيوش لرىن اىفادە طرزى كىيمى محدودلاشىپ قالمير. عاشق باشىنا گلەمىش ان آغىزى فلاكتى لرىن دوغوردوغو دردلىنى دە، كدرلىنى دە آنجاق بىلە اىهام لارلا اىفادە اندىر. مثال اوچۇن، يوخارى دا حققىنده دانىشىمەيش «كىسىلدى» رەدیفلى شعرىن دە يىعنى «تولك طرلان» آدلاندىرىدىي اۇغلو بشىرىن بىلەمە دەن خالاسى اۇغلو مىلار حىمىمە ئۆلدۈرمەسىنە حىصر ائتمىش اولدوغو بولۇشكى بىر قوشىدا بىر دەفعە اولسۇن «أۇلۇم» سۈزۈنۈ دىلىتە گىتىرمىر. آنجاق اىهام لا دانىشىرلىكى، بودا شعرە خصوصى سانبال وئىر، بولۇش داها گۈزەل، داها تاثىرلى اولماسىنا كۆمك اندىر!

ناڭاه باد صىر - صىر اسىدى اۇزومە،
 ئۇمۇر بوسنانىن ئاطاغى كىسىلدى.
 اۇز ئىملە خطاد گىدى اۇزومە،
 بدن دە قولومون ساغى كىسىلدى.

فلکین قیلینجی د گدی بئلیم دن،
بیر تولک طرانیم گئندی الیمن،
.....
اوْره گیمین بندی - باغي کسیلدی.

بیر سوْزله عاشیغا گوره معما شعرده داها چوخ ایهام دیر. یعنی مجاز
دیر کی، بیر قیفیل بندین سونوندا و نردیگی سؤال لا بونون دوغروداندا بئله
اولدوغونو آیدین بیر شکیل ده دنیر:

عاشق عسگرم انتظاریم وار،
بوعلم دن منی ائیله خبردار،
علمی هاردان تاپدی جمله عاشیقلار،
شعرمعمامی آی ندن اولدو؟

علسگر گئنیش معمالی مجازین بوتون فورمالاریندان، چئشیدلرین
دن، چالارلاریندان مهارتله استفاده ائدهن صنعتکارلاردان دیر. اونون ترسیم
ائتدیگی ان گوزه ل طبیعت لوحه لرینین، ياخود ظاهیری جامال گوزه ل
لیک لرینین بئله هشچ بیری فوتو شکیل اولاراق قالمیر. اونون بوتون
تصویرلرینده بدیعی ایجاد اساس رؤل اویناییر کی، بودا علسگر شعری
اوچون خاراكتر مزیت دیر جسارت له دئمک اوilar کی، علسگرده بدیعی
ایجاد اولمايان شعر يوخدور بيو، اوندا، چوخلارينا میسر اولمايان بير
قابلیت، بیر قدرت دیر بو قابلیتین، بو قدرتین سایه سینه او، گول لر،
چیچک لر، داغلار، دره لر، حیوان لار، قوشلار حتی بوجک لر عالمی ایله
بااغلى ائله مقایسه لر يارادیر، ائله بدیعی لوحه لر جیزیر کی، انسان حثیران
قالیر. بونا سای سیز، حساب سیز نمونه لر گۆسترمهک اولار:

«علسگر سیزيلدار بالايتشر»

«گۈزەندە» رديفلى تجنيسين سۇن بىندىنин بو ايلك مصراع سيندا نەقدەر گۈزەل بىر منظرە يارادىلمىشدىر. مصراع عاشيفين سازىنин، سىينىن موسىقىسى ايله بىرلە شەرە ك دىنلە يىبعى نىن قولاق لارىنا سوزولدو كجه گۈز اۇنوندە گۈل لەرە، چىچىك لەرە، قوبىلاتمىش بىر آرى پەتىگى كىمى جانلاپىر، يورولۇمۇش، ھم دە آجىميش بىر آرى اۇزۇنۇ بىر پەتكە پەتىگى كىمى جانلاپىر، «سېزىلدايا ، سېزىلدايا بالايتشير» علسگر يىرى گىلدىكجه بعضاً اۇزۇنۇ، بعضاً دە گۈزەل لرىنى ايلاتا دا بىنۋەتمىشدىر.

زولفلىرىن شاھمارا بىنۋە دىلمەسى اىستەر يازىلى، اىستەرسە دە شىفاھى شعرىمىز دە چوخ تکرار اندىلمىشدىر. لەن كۈنلۈن او شاھمارا دولانماق اىستەمىسى اورىپىتىال دىر.

گىردىتە نىچە شاھمار دولانىب،
گۈنۈل اىستەر او شاھمارا دولانسىن.

بعضاً عاشيق اۇزۇنۇ او شاھمارا اوخشادىر، سئو گىلىسىنин گۈزلىنىن «تمناسى» ايله اووسونا دوشوب، داغلار باشىندان ائتىر «داغيدان منى» تجىيس دە گۈزەلە مراجعت لە دىنير!

گۈزۈن تمناسى سالىپ اووسونا،
شاھمارتىك ائندىرىپ داغيدان منى.

قوجالىق گۈنلۈرنىدە ايسە اۇزۇنۇ هەر شئى دە محروم، بى نصىب حساب ائدن عاشيق عكسينىن اۇزۇنۇ اووسونچۇيا، دوستلارى، گۈزەللەرلى ايلاتا بىنۋە دىر. لەن كۈن آرتىق ايندى اونون اووسونۇ نە همىشە اونا «جان» دىئەن دوستلارا، نە دە شوخ گۈزەللەرە تائىر ائله مير:

جان دئین دوستلاريم، شوخ گوزه‌للريم،
اووسون آلماز مارا دۇ ندو نه دۇندو.

عاشق گوزه‌لينين «خالى بنووشە دير»، «زيانى طوطى دير» او، «آواز دا فره ككلىك»، «باخىشدا مارال، جىشيران»، «دوروشدا شاهين»، «تاماشا دا طران» دير وسايرە.

قدرتلى صنعتكار بعضا تشىيەلرى، استعارەلرى، مقاييسەلرى آدلارلا سسلە شدىرىر. بو اصولا، بو بدېمىي اىفادە طرزىنى دە اون لارجا مثال گۈسترەمك اولاركى، ان ماراقلى لارىن دان بىرى «كىمى» رەدفلى گۈزەللە دير:

آدى طران، اوزو طران بالاسى،
جىلوهە نىب طران تاوارى كىمى.

بو ايکى مصراع دا اوچ «طران» سۈزۈۋايىشلە دېلىميشدىر. اونو بو گۈزە‌لينين آدى دا طران دير، اوزو دە طران دير، لakin بو تك اونا مخصوص مزىت دىئىيل. اونون آناسى دا بىلە جە طران ناماشالى بىر گۈزە‌لەيمىش. بونا گۈزە دە او طران بالاسى دير، لakin آرتىق «طران تاوارى» كىمى جىلوهەنىميشدىر. بو ايکى مصراع دا ترسىم يا تزئىن اندىلەن گۈزە‌للىك، هر باخانى، هر گورەننى، خصوصىلە بىلە گۈزە‌للىكىن مفتونو، نىمە كارى اولان عاشىقى بىندىن سونراكى ايکى مصراع سىندا تصویر اندىلەن حالا سالىر:

اۆزۈن گۈرەن خىتە دۆشكەن مەصل،
تۇرونچۇن نورستە نوبارى كىمى.

معلوم دوركى، تورونچ بىز دە همىشە هم مستقىم هم دە مجازى معنادا

«خسته لر درمانی» حساب اندیلمیشدیر. لاکن بیتین معناسی بونونلا محدودلاشمير. گوزه لین طران تاوری کیمی جیلوه لهنن اوزونو گوره ن «تورنجون نورسته نوباری» کیمی ساپ - ساری سارالیر. ایکینجی بند ایسه بو گوزه لین گوزه لیک نشانه لری وحدتی نی، با شقا سوزله، بو گوزه لیکی ناما ملايان آیری - آیری علامت لری، عنصر لری ائله اینجه له میشدی کی، ما هیر بیر رسام او نا با خیب دوغرودان دا بیر آذری ایجان گوزه لی چکه بیلر:

تو گلوب زولف لری آینا قاباغا،
دوداق قایماق گول یا پیشیب یاناغا،
دولاتیر گوزلری جان لار آلماغا،
شعله چکیر شاهلیق فاناری کیمی.

بئله مقایسه لر، بئزه تمه لر علسگر شعرین ده چو خدور. بونلارین ایچه ریسینده او زون عصرلر بوبو ایشله دیلنلرده وار، تامامیله بئشی لر، اوریژنال لاردا چو خدور. یوخاری داکی بند دن ده گوروندو گو کیمی، علسگر افز بئزه تمه لرین ده سو ددن، قایماق دان، خامادان، نارین او زدن، آختار مادان، کره دن، یاغ دان و سایره دن، یعنی کندلی معیشتی نین ماذی نعمت لری ایله با غلی تشبیه لردن ده چو خ پیشلی - یاتاقلی و اوریژنال شکیل ده استفاده اشتمیشدیر. بئله بئزه تمه لردن بیری «منی» ردیف لی مشهور تجنیسین آشاغی داکی مصراع لاری دیر.

«روغن» یم حد دینده بئته ر بر نجه
یاند بیرب کنچیرمه داغیدان منی

گوروندو گو کیمی بوراذا عاشيق او زونو قاینار یاغا، گوزه لی ایسه آغ - آپا غ دو یوبه بئزه دیر. يالواریر کی، او نو واختیندا دو یوبه چاندیرسین. حد دین اؤتورو ب داغ دان کنچیرمه سین، یاند بیرماسین.

علسگرین بدیعی تصویر اصول لاریندان بیری ده بودور کی، دئمک ایسته دیگینی بعضاً تام دئییر، یاراتماق ایسته دیگی لوحه‌نی تام یارادیر، حتی ان اینجه تفرعاتی نا^۱ قدهر شرح ائله بیر، بعضاً ایسه حاده‌نی تصویراً دئیر، نتیجه‌لری ایسه ساده‌له میر، گوزه سوخمور، «اوزو - اوزونه معلوم او لاجاق» یولوایله گندیر. بیزجه هامان یونخاری داکی ایکی مصراع ایله چکیلمیش تابلو دا، یارادیلمیش لوحه‌ده بو جهت‌ده واردیر. معلوم دور کی، داغ اولموش یاغی، سویوق شیه توکنده جیز بلدایر، سیز بلدایر. هله علسگردن چوخ قاباق باياتی اوستاسی «ساری عاشق» بونو بئله ایفاده ائله میشدی:

ساقین سودا مار کیمی،
اوینار سو دامار کیمی،
سیز بلداندین عاشیغی،
یاغ سو دامار کیمی.

علسگر ایسه «داغ حددینده اولان یاغین»، «برنجه یشتیریلمه سینین» بو حصه سینی «اوزو - اوزوندن معلوم دور» نقطه‌سی ایله عوض ائتمیش، هر يشده اوّلدوغو کیمی، بورادا دا سوزه قناعت ائله میشدیر. کیم بیلیر عین زامان دا هم‌ده ساز - سوز اوستاسی اولان صنعتکار بلکه ده بو سیز بلتینی اوز موسيقی و تفّنی مهارتی ایله دینله بیجی لرینه چاتدیرمیش. علسگر دوغرودان دا سوزون گنثیش معناسیندا بنزه تمهر اوستاسی دیر. اوندا بنزه تمهدنین رنگارنگ نوع لرینه، حتی پوئتیکا کتاب لارینا دوشمه‌میش چشیدلرینه راست گلینیر. لakin بونلارین هامیسیندا داخلی بیر علاقه، سارسیلماز بیر منطق واردیر. مثال اوچون زمانه‌دن شکایت روحوندا قوشولموش «دۇنۇيدو» ردیفلى قوشمانین ایکینجی بندین ده دئییر:

۱) تفرعات: فرعی، جزئی قسمتلر

ظلمون گردايندا دوشوشم لنه،
تورياكش لر طعنه قيلير پشنگه،
گريه شирه دئنوب، موش لار پلنگه،
باغا قيزيب كر گدانه دئنوبدو.

بورا داپيشيك لرين شيره، سيچان لارين پلنگه، «باغا» لارين گرگنه
دئنمهسي هم منطقى بىزه تمهدير هم ده منطقى تضاددير. اونا گزره
بنزه تمهدير كى، باغا دوغروداندا گرگنه، سيچان پلنگه، پيشيك ايسه
شيره بنزه يير.

معلوم اولدوغو كيمى بو سونونجولارين حتى^۱ واحتيله بير اولدوقلاري،
پيشيگين ده شير اولدوغو، سونرا دان بو گونه دوشدو گو بارده بير خلق
افسانهسي ده وارددير. دئيلن لره گزره، شير پيشيگين بالاجاليغينا،
ضعيف ليكينه گزره الله سالميش، مسخره يه قويموشدور. پيشيك اونون
ال - آياغيني محكم - محكم باagliيib انسانا تحويل وئرمىشدى. ائله كى
انسانين زوبالارى آلتىندا شير فريادا باسلاميش، پيشيك اونا اوزونون
انسان اختيارينا كىچديكىدن سونرا بو حالا دوشوش اولدوغونو دئميش،
شىرده ايانامغا مجبور اولموشدور سيچان لا پلنگ، باغا ايله گرگدن ده
بير - بيرىته بنزه ييرلىر. تضاد ايسه اوندادير كى، بونلاردان شير، پلنگ،
كر گدن آzman،^۲ او بيرى لر ايسه جيرتدان^۳ ديرلار. بيرىنجى لر نه قدر
قدرتلى، عظمتلى ديرلسە، ايكنجى لر بير اوقدەر حقير و مسکين ديرلىر.
علسگر شعرىن دە تضاد دىندا رنگارنگ چىشىدلرى وارددير.
هاپسىنى سادالاماغا امكان اولمادىنى اوچون تكجه بيرىسينه كفایت له نك.
مشهور «ياندىرير» رديفلى قوشمادا عاشيق «عشق آتشينه»
ياندىغىندان شكait له نير. اونون حتى^۱ «دمير ارىدىب، داشى ياندىر
ماغىندان» دانىشىر. گوزه لين كامان قاشلارينين اوينا ماسى ايله، اوخ

(۱) آzman: ان بىر يوك حيوان

(۲) جيرتدان: ان كىچىك حيوان

کپریکلرین بیر - بیرته د گمه سیندن، باشقا سوزله، اوونون قاش اوینادیب،
گوز وورماسی ايله عاشیغی او دلا ماسیندان صحبت آچیر، نهايت،
قوشماني بئله بير معماوارى آفورىزم له قورتارىر:

واختين کنچدی خطىن چالدى علسگر!
صرف اندىرسن نه كامالدى علسگر!
بىر سىر گۇردو حىرمان قالدى علسگر؛
آياق اودا يانمير باشى ياندىرىر.

بورادا كى «آياق» و «باش» تضاد دىر. علسگر ده بوندان مهارت لە استفادە ئىدىر. لەكن عىن زامان دا «آياق» سۈزۈن «قدح» معنا سىندان دا خىر دار اولدوغۇنو، عشق شرابىنин قىدھە تأثير ائتمەدىكىنى، باشى ايسە ياخىب - ياندىرىدىيغىنى، يىشە دە «اۋز - اۋزونە آيدىن دىر» يول ايله دئىب، عاشق قورىبانى لر، فضولى لر خەلقى اولدوغۇنو ثبوت اندىر.

علسگرىشنى مجازلار، يىشى ايفادەلر، يىشى آفورىزم لر ياراتماق مهارتىلە دە هم سلف لرىندىن، هم دە خىلف لرىندىن فرقىلە نىر. معاصرلىرىنин دە هەنج بىرىسى اوونولا بىر ارادا آددىملايا يېلىمىرى، او، «جامال دان بادە اىچىر»، «عشقة بولە نىر» اوونون «گۈزەلە سارى مىثلى آخر»، «ھىجرانىن غىمەلە كىف ائلە بىر»، «درد آلىب، غم ساتىب نفع ائلە بىر» وسايرە

آلا گۈزلۈم سىن دن آىرى دوشەلى،
ھىجرانىن غەمەلە كىف ائلە مىشە.
گۈنوم آه - وايانان كىچىپ دونيا دا
درد آلىب، غم ساتىب نفع ائلە مىشە.

وياخود

سرى بۇيلو ملک زادا

جامالیندان ایچدیم بادا

بیرجه بو سونونجو ایفاده خصوصیله ماراقلى دیر. ایلک باخیشدا «غم» له «درد» آراسیندا بیر اوقدهر ده بژیوک فرق گژرونمور. داها دقیق دئیلسه، بو اینجه فرقی هر آدام حس اثليیه بیلمز. علیگر ایسه بونو گژرور. اونون فیکرینجه، غم درده نسبتی خیلی یونگول، درد ایسه غمه نسبتاخیلی آغیردیر. مادام کی بثله دیر، دئملی، درد خصوصی معنادا غم دن داها د گرلی دیر، داها باهالی دیر. بونا گژره ده «آلا گژلوسوندن آپری دوشن عاشق هیجران بازاریندا یونگول غمینی ساتیب، داها آغیر، داها باهالی درد آلیب، نفع ائله ییب، قازانچ ائله ییبدیر. عاشق هر بیر سوزون، ایفاده نین معناسینی بثله اینجه دن - اینجه یه مُعین لشدیر بسونرا ایشله دن صنعتکار دیر. اونون مشهور «نارین اوز» تجنيسي حققينده ماراقلى بیر روایت واردیر. دئیرلر کی او، بو تجنيسين دؤرد بندیني قوشموش «نارین اوز» بشش مختلف معنادا ایشله تمیشدير. ایفاده نین آلتینجي معناسینی، ياخود معنا چالارینی تاپا بیلمه دیگینه گژره يازديري بقدر ترينه ایناند یعنی معاصرلرینه گوندرميش، تماماملاتماسينی خواهش ائله ميش، حتی، کيم بو آلتینجي معناني تاپي بتشينجي بنده قوشا بیلسه تجنيسي اونا باغيشلا ياجاغيني وعد ائله ميشدير. لاکن بثله بير شاعير تاپيلماميشدير. گونلرین بيرينده او، داغدا بير آلاچينا قوناق دوشموش دور.

اونصاحبي عاشيقا چاي - چوره ک گچيرمك اوچون قيزيني سسله ميش و خصوصي بير تاپشيريق وثر ميش دير کي، قوناغا «نارين اوز» گچيرسين. بثله ليکله «نارين اوز» ون سون معناسي همن بو قوناقچي دان تاپيلميشدير. دئمه او، سودون هله قالپنلاشمamish نارين - نازيك اوزو ايپيش عاشق اورادا جا سازى گئينه گيندن چيخعاريب تجنيسينى تماملاماميشدير:

ایروخت وئر سوزوم دئیسم قاییم، آغا!

بويار غسال قدديم بۆکر قايم آغا،
شيرين دادار بال قاتاندا قايماغا،
اونلاردان دا شيرين اوilar ناريin اوز».

بو روایت تام حقیقت اولماسادا هر حال دا، عاشیفین سوزلره، ایفاده‌لره
نشجه دقتله یاناشدیغىنى، بير ایفاده‌نىن معلوم اولمايان معناسينى، ياخود
معنا چالارىنى تاپماق اوچون صبرله، دۇزوم له آختاريش لار آپاردىغىنى،
نهايت، محض خلق ديلينده تاپدىغىنى گوسترن ياخشى بير دليل لر، معنا
چالار لارين دان نشجه مهارت له استفاده انتدېگىنى، اونون بوتون شعرلىرىندن
خصوصىلە تعنیس لرىندن آيدىن بير شكىل ده گۈرمك ممكىن دور. بو اىذو
خصوصى بير موضوع اولدوغو اوچون بيز بورادا بونا توخونا بىلەمير، تكجه
بونو قىد ائتمك ايسته يېرىك كى، چوخ لارىندا اكثرا آنجاق معناسىز
«سۆز» اویون لارىندان عبارت اولوب، قالان تعنیس يارادىجىلىغىندا دا
علسگر ان يۆكىشك ذىروه يە قالىغمىش، اونون عادى «دوداق د گىز»
«ديل دۇنمز»، «جيغالي تعنیس» لرىندە بىلە هم معنا، منطق، حتى
فلسفى آفورىزم لر وار، هم ده هر بير تعنیس ندن دانىشىر دانىشىن، نىچە
دە يىنه ھ گۈزەللىك لە باغلاتىر، گۈزەللىك لە ترنم ائدير.
لاكن علسگر يىنى سوزلر، يىنى ایفاده‌لر ياراتماق يىشى معنالار، يىنى
چالارلار تاپماق، معلوم سوزلره يىنى معنا وئرمك لە ياناشى غلط، يانلىش،
پىرسىز سۆز ايشاتىمك دن ده همىشە احتياط ائتمىش، حتى تورخموش،
بلکە دە ان چوخ قورخدوغو شى ئىله بو اولموشدور:

بنچارە عاشيق علساگر علمه اولمانابىلد،
دانىشاندا ئىله دانىش سوزون چىخماسىن غلط

علسگر شعرىنин بديعياتى ئىله بير عالم ديركى، بو زنگىن خزىنە دە

دوغروداندا ائله اینجى لر واردىر كى، عمومىت له احاطه ائله مك چتىندير. بىر مقاله ده ايسە هېچ ممکن دىيىلدىر. علسگرىن شاعيرلىك و مەنىلىك قدرتى، بلکە دە داها دقىق دىئىلسە، سلىقهسى بىرده اوتون سىن لر دۇزومونە مناسېتىنده، دقتىنده اوزونو گۆستەر كى، بودا گۈزەللىمەلرین گۈزەللىگىنин اساس شرطلىرىن دن بىرى دىر. بورادا شاعيرلىك، مەنىلىك ناھق يشە قىد اولونمۇر. بىز جە سىن لر دۇزومو سلىقهسى بو ايکى كىفيتىن وحدتى ايلە باغلى دىر. بو سلىقەنى ضرورى لشدىرەن دە ، يارادان دا محض ائله بو وحدت دىر.

معلوم اولدوغو كىمىي هجالاردا صامت دن صامتهمى، ياخود صائىت دن كىچمك، ياخود تلفظ جە بىر - بىرىنە ياخىن اولان سىن لر دن عبارت سۈزلىرىن دۇزومونە خصوصى دقت يېشىرمك واجب ليگى، يعنى هر مصراع نىن اوزوندە سىن لر دۇزومونۇن ياراتدىينى داخىلى آهنگ لىق طلى موسىقى ايلە مشايت اندىللىپ، تجىنى ايلە ايفا اولونان عاشق شعرى اوچۇن خصوصى اهمىتىه مالك دىر. بونوحىش ائتمك، دويماق، بونارعايت ائتمك، بو چتىن مقصىدە نائل اولماق آنجاق علسگەر و بىر نىچە علسگر كىمىي اوستادا نصىب اولموشدور. بو سلىقه يە علسگر اكثەر شعرلىرىن دە خصوصى فيكىر و ئەرمىش، اكثراً دە موفق اولموشدور كى، بىز بورادا بونا بىر نىچە نمونە گۆستەركە كفایت لىنمەلى اولا جاغىق.

علسگرىن اوز شعرلىرىنده بعضاً عرب، فارس سۈزلىرىنى ايشلتىمە سىنин مختلف سببلىرى واردىر كى، بونلاردان بىرى دە هامان يوخارى دا قىيد اندىلين سىن لر دۇزومونە رعايت واجب ليگى ايلە علاقە داردىر . مثال اوچۇن عاشقىن «قادان آليم» قوشماسىنин ايلك بىندى بىلە دىر:

سحر - سحر باغ دا گۈزەن نازنinin،
دستىنلە قونچانى اوزقادان آليم.

سومن دن، سونبول دن، لا، نرگىس دن،
سياه تىللەرنە دوز قادان آليم.

آيدىن دىر كى، عاشق بوردا «دست» عوضىنە «ال» «سياه» عوضىنە

ده «قارا» ایشلَدَه بیلردى. لakin ایشلتىمە مىشدىپ. بىزىجە پۇ، اوئىنا گۈزە دېرىڭى، عمومىت لە قوشما اساساً بىر - بىرىنە ياخىن سىللەنن «س، ش، ز، ج،» سىن لرىيىندىن عبارت سۈزلىرىن دوزومونە، بۇ دوزومون ياراتىدىنى داخىلىگ دارلىغا، سۈرىكىنىمىشدىپ^۱. «دست» يىشىنە «ال»، «سياه» يىشىنە «قارا» ایشلەدىلسە ايدى، بۇ آهنگ دارلىق پوزولاردى دقت اندىلسە، بۇتون قوشما بۇ سىللە، سۈزلىرى دوزومونە رعایت لە قوشولموشدور. ائلە بىل كى، بۇ، دوشۇنولمۇش بىر سىستىم دېر. حتى، دىئە سن، بىندرلىرىن آيرى - آيرى مصراع وبا بىتلرىنин هەرسىنە بۇ سىن لرىن بىر وياخود اىكىسىنinin داها چوخ ایشلەمەسىنە دە خصوصى فېكىر وئىرىلىمىشدىپ:

عاشق عسکرین قدرىنى بىلسن،
آغلادىب گۈزۈنۈن ياشىنى سىلسن،
آستا قدم قويوب بىر بىزە گلسىن،
يىشىن وار گۈز اوستە قىز قادان آلىم.

بو سۈزلىرى «عوض دى» قوشماسىندا دا عىن لە دئمك اولار:
گۈزەللر سلطانى آى سلبى خانىم،
ساللاتىشىن بىر ماحالا عوض دى.
گۈزلىرىنە قىمت قويا بىلەرم،
قاشىن مىن تومنلىك مالا عوض دى.

عسکرین عاغلىين آلدىن سرىندن،
صف گوھر سن صراف سىچىپ درىندن،
سن بىر گۈلسن شېنم لرىن ترىن دن،
دئمك اولماز سانا لالا عوض دى.

«يايلاق» قوشماسى ايسە داها چوخ: «آ - آ - إ - او - او» سىللرى

اۆزىزىنده قورولموشدور:

كۈنلۈم قارانقوش تك اوچوب قويتونا،
گۈزىر هر ياماچى، هر يالى يايلاق!
روحوم تزەلەنير مىت اوْلۇر اوْرەك،
گۈزەندە بوجاغى، بو حالى يايلاق!

بىزەبىنلە گلىرى كى، بورادا «قارانقوش تك» عوضىيە مثال اوچۇن
«كىكلىك كىمى» ياخود حتى! «تكى» دىئىلسەيدى، دوزوم پوزولار،
گۈزەللىك دە پوزولاردى. عاشىفین «ياراشير» قوشماسى ايسە «عاشق
قورىانى» نىن، «د گىر سە» رەدیفلى قوشماسىنى يادا سالىر. معلوم
اولدوغو كىمى، «قورىانى» قوشماسىندا (س - ز) سىن لرى اساس ايدى.
يعنى بوسس لره مالك سۈزلىر دوزومونه خصوص رعایت لە قوشموشدور:

ساللاتا - ساللا نا گۈزەن سالاطين،
گل بىلە ساللاتما گۈز د گىر سە.

علسگر ايسە اۇز «ياراشير» شعرىن دە «ش» سىن لى سۈزلىرى دە علاوه
اتىمك لە، آهنگ دارلىغى بىر قىدەر داها قوووت لىنديرىمىشدىر:

ساللاتا - ساللاتا گىنەن سالاطين،
او سرخوش يېرىشىن يولا ياراشير.
سالىسان گىردنە قىزىل حامايىل،
قوشا بازويندلر قولا ياراشير.

يازىق علسگرە چوخ دۇزاوالىن،

آپاریر عاغلييمى گونش جامالىن،
نه گوبىچك گۈرونور اۇزوندە خالىن،
گولگىر زنخدانىن خالا ياراشير.

بۇتون بونلار و بورادا شرح ائدىلەمە سىنە امکان اولمايان بىر سىرا داها باشقا بدېمى تصورىر و ترئىم اينجەلىك لرى علیگر شعرىنى دوغروداندا گۈزەللەمە يۆكىك - لىگىنە قالدىرىمىش، بۇ مىل سىز خلق صەنتكارىنى سۈزۈن دقىق و گىنىش معناسىندا گۈزەللېك نىمە كارى كىمى شەرتلىدىرىمىشدىر.

بىز جە اونون بۇتون شعرلىرى، مضمونجا و شكىلە گۈرە نەقدەر مختلف اوْسالاردا، ھامىسى، حتى فلسفى، حكمت آمېز، سياسى شعرلىرى بىلە سۈزۈن گىنىش معناسىندا گۈزەللېكىن ترئىمینە واونو پوزان عامل لرىن تەنقىدىنە حصر ائدىلەمەش صنعت اينجى لرى دىرىكى، بودا بۇتون بونلارى يارادان صەنتكارلارىن نىتجە پاك، تميز، علوى معنویتە مالك بىر شخصىت اولدوغونو گۆستەر.

م.ح. تەھماسب

مگرایلی لار:

بیلمیره م

کۆسمه آبیمروت گۈزەل،
دردیم چوخ دۇزه بیلمیره م.
اوز بوروپوب قاچما مندن،
من سن سىز گزه بیلمیره م.

سالميرسان اوستومه سايا،
جاوان عۆمۈرمۇن گىنديز زايىا،
غواص تك دوشوب دريایا،
چالغانىب اۆزه بیلمیره م.

علسگىرين ملول چاغى،
كۈنلۈ اولوب غم دوستانلىقى،
سېنەمین دوخساندى داغى،
پىشىشىر يوزه بیلمیره م.

يايلاتى

گوزه للر سئرانگاهى سان،
 گوروم سنى وار اوڭ يايلاق.
 آچىلسىن گول نر گىزىن،
 تزه مرغزار اوڭ يايلاق.

گوزوم قالدى سياه تىل ده،
 بولبول اوڭدو مىشىل گول ده،
 كىيسم يوخدو غربت ائل ده،
 سن منه غم خوار اوڭ يايلاق.

من سنى گۈرەن دن برى،
 سىنهم اولدۇ غم دفترى،
 يازىق عاشق علسگىرى،
 اولدۇر، گوناھكار اوڭ يايلاق.

بېرىدى

بېر گۈزەل كىنچىدى قارشىمدان،
سالالاتنى يانا يېرىدى.
كىرىپىك چاخىدى اوغرون باخدى،
اۇد سالدى جانا يېرىدى.

اووچو تك بىر دە دور دو،
قاشلارىندان كامان قوردو،
مۇز گائىن سىتەمە وور دو،
غمزەسى قانا يېرىدى.

هانى بىلە حورى، قىلمان؟
ائىلە مير دردىمە درمان،
چشىم ياشى اولوب عمان،
ياشىل باش صونا يېرىدى.

جامالىن بنزەتدىم آيا،
احسن قدرت وئەن پايانا،
ائىدىرىپ سالمادى سايما،
دost مەرمانا يېرىدى.

دەندىم: قىز، گىتنىم آماندى،
علسگر اۇدونا ياندى،
دەندى: قوجادى، پىراندى،
مرد و مردانا يېرىدى.

كىچدى

پنجرە دن قەيل باخدىم،
قارشىدان بىر صونا كىچدى.
بىر اوخ آندى، قاش اويناتدى،
موڭغانلارى قانا كىچدى.

آلا گۈزلىنى گوردوم،
تىزەندى گۈھنە دردىم،
 يولۇندا جان قورىان وئرىدىم،
باخمادى قورىيانا كىچدى.

سرو بۇيلو ملک زادا،
جامالىندان اىچدىم بادا،
 علسگىرى سالدى اودا،
 قويىدو يانا - يانا كىچدى.

ککلیک

حسرتینی چکه - چکه،
در دیم پشندی بُوزه ککلیک!
قیز، سن آلاهی سوهرسن،
اوریند تو تما اوزه ککلیک!

دوست دان دوستا بو نه فنده‌دی،
زولفون بوبنوما کمند دی،
دیشین دُردی، دیلین قنده‌دی،
دُوداقلارین مزه ککلیک!

کثیدیگین یاشیل - الوان دی،
ائیله دیگین ناحاق قاندی،
علسگر سنه قوریان دی،
سن گلنده بیزه ککلیک!

گلمه‌دی

يارالانديم يار اليند،
گوزلريم ياري گورمه‌دی.
مخمر کوننك، قيزيل کمر،
هيج بيزه ساري گلمه‌دی.

من يازيق چكديم جفاني،
مخنث سوردو صفاني،
گورورسنمي بيوفاني،
کسدی ايلقاري گلمه‌دی.

علسگرم من نئيله‌ديم،
دوستا مدام «جان!» سؤيله‌ديم،
 يولونودا قوريان ائيله‌ديم،
بوکل واري گلمه‌دی.

گلسین

گندین دئین او گلينه،
اولورهم يانيمما گلسين.
گلسه بلکه تاپام شفا،
باتماسين قانيما گلسين!

دریادا چوخ اوُلار باليق،
مطلييني وُرسين خاليق،
چيت نومان آطلار آرخاليق،
يار گئيسين يانيمما گلسين!.

دریالارين آداسى وار،
علسگرين صداسى وار،
مردين نه كى قاداسى وار،
نامردین جانينا گلسين!

گوزهله

نه با خیر سان پنجره دن،
خومار گوزون سوژه ن گوزه له؟!
سپهرا قوب لا آشنا اولوب،
باغریم باشین ازه ن گوزه له!

بوللور بواحه بیاض گردن،
عاغلیمی آپاریر سردن،
یاخاسینا هردن، هردن،
اینجی، صدف دوژه ن گوزه له.

قلبیمی یاندیر دین او دا،
سیر سوژومو و تر دین یادا،
اویوسان ظالیم خور یادا،
مندن کنار گزه ن گوزه له!

گوموش کمر، اینجھ بتل لی،
آغ بیلک لی، نازیک الی،
آی قاباق لی، سیاه تئل لی،
اوره گیمی او زه ن گوزه له!

خیالیم چاشیر گولن ده،
پنهان دردیمی بیلن ده،
علسگر سیزه گلنده،
صیفال لاتیب بزه ن گوزه له!

گۈزەندە

كوهنه يارام تزەلندى،
آلا گۈز ياري گۈزەندە.

جانيم اوڈلارا قالاندى،
نازلى نىگارى گۈزەندە.

قارشى گىلى قلم قاشلى،
آى قاباقلى، سياه ساچلى،
هوش داغىلدى عاغلىم چاشدى،
چشم خومارى گۈزەندە.

قورىانىيام بولىرىن،
ايىنجە بىتل گوموش كىرىن،
كۈنلۈ گولدۇ علسگىرن،
درست ايلقارى گۈزەندە.

گوْل خانیم

سحر - سحر صیفال و تریر،
 آینا قاباغا گوْل خانیم!
 تای اولماز داغلار دا للا،
 گولگز یاناغا گوْل خانیم!

وصفين یاپیلیب ماحالا،
 ماشالله او خط و حالا،
 مشتاقام لیین ده بالا،
 قایماق دوداغا گوْل خانیم!

ملک زادا، حوری، قیلمان،
 قضا قدیدیم قیلیب کامان،
 منی حسرت قوریما آمان،
 بوللور بوخاغا گوْل خانیم!

خوب چکیلیب قد داللار،
 آغ اوزونده قارا خاللار،
 مدھین ائشیدەن جاھال لار،
 دوشوب سوراغا گوْل خانیم!

علسگرم قادان آلام،
 گئتمەرم یانیندا قاللام،
 پروانایام قوریان اوللام،
 شاما، چیراغا گوْل خانیم!

مارال

سحر - سحر چشمہ اوسته،
دوروب بُو بُو بالا مارال!
آلا گوزلر گیریب قصده،
ایسته رجانیم آلا مارال!

سُوْدیم ظالیم با غری داشی،
آماز کیریک، قلم فاشی،
طرلان گوروب یاشیل باشی،
ساغین قایناق چالا مارال!

آغ اوزده خالین بنزوشه،
آز قالیر با غیریمی دشنه،
مجنون لوق دور منه پشنه،
دوشموشم ما حالا مارال!

اویمه دیم آلا گوزونده،
دؤنمادیم شیرین سوزونده،
منی آیریب اوزونده،
سالما دال دان، دالا مارال!

جامالیندی شمس و قمر،
وصفین اوْلوب دیله ازیر،
اوجوندان یازیق علیگر،
دۇنیدو آبدالا مارال!

من

گوزه ل سنه معلوم او لسون،
حسر تیندن يانيرام من.
آلا گوزلر سوزولنده،
جانيم دان او سانيرام من.

هانسى داغين ماراليسان،
حاييف، بيزدن آراليسان،
سنه ياردان يارلى سان،
دورشوندان قانيرام من.

منيم آديم علیگردي،
درديم ديلرده ازيردي،
حال لارين دُر و گوهردي،
صرافيم تانيرام من.

«اۇلدورەجك بىغىم منى»

آلا گۈزلى تىلى جىشىران،
 اۇلدورەجك بىغىم منى!
 حىرىتىندىن اۇلدوم خىسته،
 اۇلدورەجك بىغىم منى!

طېيىيم سىن ئىتىش دادا،
 پروانەيم ياندىم اودا،
 سىن آتلى سان من پىادا،
 اۇلدورەجك بىغىم منى!

علسگىرىدى منىم آديم،
 عالىمى ياندىرىدى اوذوم،
 هىچ يىردىن يوخىدو ايمداديم،
 اۇلدورەجك بىغىم منى!

تئل لرین

آی قیز سین نه وعده ندی،
 کسیلیب قیسا تئل لرین؟
 کالاغایی الوان، قیقاچی،
 اوستوندن باسا تئل لرین.

یاناق لارین گولدو سولماز،
 او خلادین یارام ساغالماز،
 قاشین جlad، گوزون آلماس،
 با غرمی کسە تئل لرین.

با غبان آغلار بار او جوندا،
 خسته اژلر نار او جوندا،
 علسگر تک یار او جوندا،
 با تیدی یاسا تئلرین.

«اویون من دن نیه دؤندو»

گل ای مهر و محبتیم،
اویون من دن نیه دؤندو؟
آغزی شکر، لب قندیم،
اویون من دن نیه دؤندو؟

آبریلیق دان ایلوم یشی دی،
حسرتین قدیمی اگدی،
نه دندیم خطریته دگدی،
اویون من دن نیه دؤندو؟

عاشیقا یوخدو قاداغا،
مشتاق دی دیله - دوداغا،
علسگر سنه صاداغا،
اویون من دن نیه دؤندو.

خبرین وارمی؟
آلا گوزلو نازلی دلبر،
اثلیندن خبرین وارمی؟
دؤرد بیر یانین باعچا، سژیود،
گولوندن خبرین وارمی؟

او زامان کی، گلديم سيزه،
مايل اولدوم آلا گوزه،
زيسيلين چيخيدی ديزه،
کولوندن خبرین وارمی؟

او وعده کی، گلين اولدون،
قاپير غاسی قالين اولدون،
قايانانا ظاليم اولدون،
ديلين دن خبرین وارمی؟

داها دوشيسن هنك دن،^۱
سويون قورتاريپ سنگ دن،^۲
مهمن چيخيدی کوينک دن،
طولون دان خبرین وارمی؟

علسگر له چكمه داوا،
عاريف لر باحسين حسابا،
جهيزين دى قيريق تاوا،
مالين دان خبرین وارمی؟

۱) هنك: خوشمزگى، شوخ طبى

۲) سنگ: سهنج، کوزه آپ

خوش گلدين

قدم قویوب آستا - آستا ،
سن بو دیاره خوش گلدين !
سوز دوروب آلا گوزلین ،
قالالاری قارا خوش گلدين !

اوغرون دوروب ، قیاباخدین ،
موژ گانین سینه مه چاخدین ،
جسمیمی یاندیریب یاخدین ،
سالیان نارا خوش گلدين !

قایناییب پیمانام دولوب ،
سارالیب گول رنگیم سولوب ،
حسرتین چکمکدن اولوب -
سینه م صد پارا خوش گلدين !

دوستون وفاسینی گزردوم ،
شچیب ، سویب کونول وئردیم ،
تزرەندی کوھنه دردیم ،
دردیمه چاره خوش گلدين !

سینه مدي عاشقین دفتری ،
من من دیلمین ازبری ،
پازیق عاشق علیگری ،
چکمگه دارا خوش گلدين .

جئیران

دوروم دولاتیم باشینا،
قاشى - گۈزو قارا جئیران.
حسرتىندن خسته دوشدومن،
ائىلە دردە چارا جئیران.

سۇز انشىدىب عرضىيم قانسان،
من يانيرام سىنە يانسان،
اۇزون بىر تولك طرانسان،
نېيە اويدون سارا جئیران.

عىسىگرم آبدال اوللام،
عشقىن گىردابىندا قاللام،
كوسدور موشم كۈنلۈن آللام،
يالوارا - يالوارا جئیران.

الف - لام...

ابتدا کي «الف» - آلهه،
 «بشي» بير ليگه دلاتدي.
 «تشي» تکدي واحد - يكنا،
 عاريف بو علمه بلددي.

«شي» ثابت دي دوغر و يولا،
 «جيم» اوجادى باخ جلا،
 «حشى» مهريان دى حلا،
 منكر اوندان خجالت دى.

«خشى» بيردي خالت اکبر،
 «دال» دوغر و دوقوز فلكلر،
 «ذال» ذكر ائيله ديلده ازير،
 «رنى» رسول - احمدى

«زنى» زيانى آچ خدايا،
 «سين» سلام اثت گشتزم زايا،
 «شين» شوق ائله او مولايا،
 غير صحبت معصيت دى.

«صاد» صبر شاه حيدره،
 «ضاد» ضريين و وردو عنتره،
 «تفى» تعريف چيخدی گوزيلره،
 آ GAM کان شجاعت دى.

«ظای» - ظلم ائده جک دوشته،
 «عاین» - حیات - چشمینه،
 «غاین» - غول - غول دورانه،
 «فئی» - فنا، «قاف» قیامت دی.

«کاف» - کون ایله توتوب قرار،
 «لام» - لال نژجه حساب ونرر،
 «میم» - مؤمنه یول گوستره ر،
 اسم پاک محمد(ص) دی.

«نون» ندا ائیلر هر زامان،
 «واو» - واي دئیه ریاتما، اویان،
 «هئی» هامی یا یئتم فرمان،
 سانما صحن ظرافت دی.

«یئی» یک دی عادل پادشاه،
 «لام» - «الف - لا» بیردی آلاه،
 علسگر توندوغون گوناه،
 باغيشلان سا چوخ حوزمت دی.

گۆزەللە و شکایت نامه‌لر

به یستان

دۇداغىن غونچە دى، دىشلىرىن صەف،
قاشلارىن قىدرتلى قارا به یستان!
گل ائىلە سوزۇدۇرمە آلا گۈزلىرى،
وورما اووه گىمە يارا به یستان!

عشق اھلى يم درد چىكمىك دن اوزوللم،
نسىل دن نجىب سن اصلينى بىللم،
بىر ساحات جامالىن گۈرمە سەم اۋلەم،
گۈرسە دە يانارام نارا به یستان!

قضا - قدهر منى كچ دولاندىرار،
سەنگىنى سەنگى دن تىز اوساندىرار،
بولبول اۇزۇن اودا وورار ياندىرار،
غۇنچە مىيل وئرسە خارا به یستان!

علسگەرم دوغرو يولدان آزمارام،
ھر جائى گۆزەلە تعرىف يازمارام،
بوز اىيل كىچىسى اليم سن دن اوزمه رەم،
چىكسەلر دىلىم دن دارا به یستان!

بیگلرین

میرزا بیگلری
علسگرین خاص
دوستی

عاریف مجلسیتده وصفین ائله ره،
وار یانیمدا آماناتی بیگلرین.
آتادان، بابادان چوره ک صاحبین،
مردانه دی اصلی، ذاتی بیگلرین.

ائله کی یشیدیم من او تاغینا،
ائله ساندیم دوشوم جنت باغینا،
مشک، عنبر دوزوب هر بو جاغینا،
ایرف لرده جواهراتی بیگلرین.

مار کیز، ماوزئر، سوزن، آینالی، بشرون،
سهو دوشوم سایندا دوقوز دو یالون،
مشو غونان پاترون، قوطوی نان پستان،
یوخ کیمسه دن احتیاطی بیگلرین.

نشچه پادشاه لار اوردا اولوب جمع،
ایکی درویش «یاهو» دئیر دمادم،
سد ده اسکندر دی، سخادا حاتم،
وار انوین ده خان بوساطی بیگلرین.

جانیم قوریان اولسون بئله بیر دوستا،
 مرتبه سی هوندور، نفسی شکسته،
 موشکول ده قالان لار گلیلر بسته،
 قان با غاییر مصلحتی بیگلرین.

«ابراهیم» تک حوزمت قویور مهمانا،
 «حیا.ر» کیمی نعره چکیر دوشمانا،
 قلم ذوالفار تک کسیر هر یانا،
 انولر تیکیر ظارافتی بیگلرین.

جوش اندهن دریا تک موج و تیر طبیعی،
 مدادح مولادی، بودور سبی،
 فرنگ، فارسی، روسی، تورکو، عربی،
 بشن دیبل ایله وار ساواادی بیگلرین.

علسگر عرض انتسین سن مطلبی قان،
 اولماز بو تمکین ده نه سلطان، نه خان،
 فاغیرا محبت لی، دوستا مهریان،
 یاخشی کنچمر قیامتی بیگلرین.

بو داغلار منيم

يابدا يابلاغيم دى، قىشدا قىشلاغيم،
 يازدا سىئرانگاھيم بوداغ لار منيم.
 كۈچوروب ائللرىن پاييز آى لارى،
 گۈزۈم گۈرۈپ كۈنلۈم بودو آغاڭلار منيم.

بىر ياقوت ياناقلى، ياسمن خاللىم،
 دهانى كوشىلىم، لېلرى باللىم،
 ايلە ايلقار وئىرېپ لىلى مثاللىم،
 اوچۇن مىسىتىم دىير بوداغ لار منيم.

كاميل اوچو ايتىرنىدە مارالى،
 كىسىلر آرامى، صىرى، قرالى،
 علسىگرم دوشۇم ياردان آرالى،
 چىكىلدى سىنەمه بوداغ لار منيم.

قادان آليم

سحر - سحر باغدا گزهند نازنین،
دستینله غونچه نی اوز قادان آليم،
سوسن دن، سونبول دن، للا، نرگیزدن،
سیاه تئل لرینه دوز قادان آليم.

ساللاتیب - ساللاتیب اوزونو اؤیمه،
اٹله سۆز گون باخیب قلیمه دگمه،
یارالى باغريما گۈزەل داش دؤیمه،
قویما سینم اوسته كۈز قادان آليم.

گۈرچىن سن ایوانىما قوناسان،
عرض اٹله يىم درد - دىلىم قاناسان،
اگرى تىللە، ياشىل باشلى صوناسان.
گل بىزىم گۈل لرده اوز قادان آليم

دوروب حسون کاتىپنا باخارام،
شىرىن جانىم آتشىنه ياخارام،
شوقە گلېپ شىرىن - شىرىن اوخورام،
چاتمير تعرىفىنە سۆز قادان آليم.

عاشق علسگىن قدرىنى بىلسن،
آغلا دىب گۈزونون ياشىنى سىلسن،
اگر قدم قويوب يير بىزە گلسىن،
يىرىن وار گۈز اوسته گۈز قادان آليم.

فاشلارین

آی نازنین آی قاباغين آشيندان،
نه گوزه ل چكيليب قارا فاشلارين.
گوزلرين سوزولدو جانيم اوزولدو،
وردو اوره گيمه يارا فاشلارين.

اصلين ملک، جسمين حوري - قيلمان دى،
جامالين شو خوندان اوره گيم ياندى،
عدالت حاكيم دى عادل ديوان دى،
رحم ائله مير گوناهكارا فاشلارين.

گوزلرين گوره نين جانينى آلىر،
حرستىنى چكىن و اختسىز قوجايلير،
سردارى، سلطانى، تاختىندان سالىر،
برهم وورور روز گاره فاشلارين.

گوزوم قالدى هلال قاشىن طاغىندا،
مجنون اولدوم قالدىم لىلى داغىندا،
يازىق علسگرى قوجا چاغىندا،
ظللم ايله چكدىپىر دارا فاشلارين.

قیر میزی

پاناغی قیر میزی، بوخاغی آغدی،
چیرا غبان ائله بیب آغی، قیر میزی،
آلا گوزلرته گوزوم ساتاشدی،
اریدی اوره گیمین پاغی قیر میزی.

قدرت دن چکیلیب قامتی شاهbaz،
مرنوس دیزليک گئیب، چکنی^۱ آطلار،
بوخاق دو گمهله نیب کاغیذدان بیاض،
مرجان دوزوب بویون پاغی قیر میزی.

صرافام گوهری، کانی ایتیردیم،
حسابی، دفتری، سانی ایتیردیم،
اورون گوردوم دین ایمانی ایتیردیم،
چکدی سینه اوسته داغی قیر میزی.

علسگرین مثیلی او ندان او زولمز،
اگر آیری دوشسه شاد او لوب گولمز،
خسته دوش اولمه سده دیر بلمز،
محصری سوزون ساغی، قیر میزی.

داغیتسین

او جلا د قا شلارین قهری، زحمتی،
قصد ائله ر جسم دن جانی داغیتسین،
گوزون تالان سالیب آذربایجانا،
دیلين ایسته ر آل - عثمانی داغیتسین.

شا همار زولفو، مينا گردن معطل،
زیر جد کلمه لی مثال بولبول،
آللاهی سوہرسن بیرجه دانیش - گول،
در دی، غمی بوسوہ دانی داغیتسین.

ای روحوم، جی سمانیم، نبضیم، حیاتیم،
زیوه ریم، زینتیم، آدمیم، اثباتیم،
لسانین دان گلمه ینده باراتیم،
نالم ایسته ر بودونیانی داغیتسین.

یازیق علسگر دئیر آی قاشی کامان،
بنله مروت او لماز آمان، الامان،
هر کیم دوست دان دوستاقاندیر سایامان،
توفاناسین کرم کانی داغیتسین.

داغلار

باھار فصلی یاز آی لاری گلنده،
سوسن لی، سونبوللی، لالی داغلار.
پوخسو لو، اربابی، شاهی، گندانی،
توتماز بیر - بیریندن آرالی داغلار!

خسته اوچون تپه سینده قار اولور،
هرجور چیچک آچیر لاله زار اولور،
چشمە سیندن آب حیات جار اولور،
داغیدیر محتنی، ملالی داغلار!

يازىن بير آيدى چوخ ياخشى چاغين،
كسيلمز چشمە ندن گۈزەل يىغانغىن،
آختارما موتالىن، ياغىن، قايماغان،
زىبور چىچكىندن بال آلى داغلار!

پاين اولىنده دۇنورسەن خانا،
سون آنىي بىزەرسەن يىشگىن بوسانا،
پاينىن زمەرى قويور وئرانا،
داغيدىر اوستوندن جلالى داغلار!

گاه دان چىسگىن تۈزىر، گاه دومان ائىلەر،
 گاه گلىب گىندەنى پشىمان ائىلەر،
 گاه دان غىظە گلىب ناحاق قان ائىلەر،
 دىنۋەمىز حارامى، حالالى داغلار!

آغ خلمت بورۇنر زرنشان گىيىمەز،
 هىچ كسى دىندىرىپ كەفييە دەگەز،
 سردارا سۈز دەمەز، شاها باش اگەز،
 قدرتىن سىنگەلى، قالالى داغلار.

كۈچر ائل لە، دوشىر سىندن آرالى،
 فرقىينىن گول - نر گىز سارالى،
 علسىر مجنون تك ياردان يارالى،
 گۈزەرسىنە دردىلى، نالالى داغلار.

داغلار

بیر آى يارىم نو باهاردان كىچىنده،
 جاراولور كۆكسوندن سئل لرين داغلار!
 چالغانىير درىالار چىغرىشىر قازلار،
 زومزوم زومزومەلى گۈل لرين داغلار!

هانى من گوردو گوم قورغۇ بوساطلار؟!
 دردىندرلر گۈرسە تىز باغرى چاتلار،
 مله شىمير سورولر كىشىنە مير آتلار،
 نىيە پېيشان دى حال لارين داغلار؟

هانى بو يايلاق دا يايلايان ائل لر؟!
 گۈزۈمندە گۈزۈمندە جاراولور سئل لر...
 سىئىر ائتمىر كۆكسوندە طرفە گۈزەللر،
 سانجىلمىر بوخاغا گۈل لرين داغلار!

هانى مرد ايگىدلر بوش قالىب يوردو؟!
 سخاوت ده ائلدار نور اعلى^۱ نور دو،
 اركك كسيب آغىر مجلس قوروردو،
 شولن چكىلىر مال لارين داغلار!

گوزه للر چشمه ندن گۇزۇرمۇر آبى،
 داد وئرە داهان دا كوش شرابى،
 حاج پرسەت لە دوشدو «بوند^۱» انقلابى
 اونونچۇن باغلاتىدى يول لارين داغلار!

«سارى نىرن» توب - توفىگىن آتىلى،
 «قيسەر مورغۇز» «شاه داغىنا» چاتىلى،
 بىر املىگىن بىر تومە ساتىلى،
 نشجۇلۇ دولتىن - مال لارين داغلار؟!

كېز، موروى، قۇنور نىچە داغلار وار...
 اوستونە نور ياغسىن آى دەلى قوشقار!
 يايىن اورتاسىندا ياغدىرىرسان قار،
 صف چكىب اوستوندە سردارين داغلار!

اٹله کی چن گلدي قارالدى قاشى،
دومانا غرق اولور داغ لارين باشى،
دوشندە گُرگ^۱ ايله كلبين^۲ ساواشى،
اوزاق چكير قيل و قال لارين داغلار!

حالى يام «اٹلدار» ين وار جمله سيندن،
گنجىھ ياتمير بير - بيرىنин بحىندىن،
ايگىد نۇرە سيندن، گولله سيندن،
دگمه ميش تۈكۈلور كال لارين داغلار!

«حسن نته»، «حسن بابا» قوشادى،
خاچ بولاق يايلاغى خوش تاماشاشادى،
عارضىز عاشق ائل سىز نىيە ياشادى،
اۋلسون علسگر نك قول لارين داغلار!

(۱) گرگ: قورد
(۲) كلب: ايت

دهلى عالي

گون کيمى عالمى توتوبى دو آدى،
 ايگيدلر سلطانى، خانى دهلى عالي!
 پيريم شاه مردان وئریب مرادى،
 آرتيرىب شهرتى - شانى دهلى عالي!

سوزنى گۇنۇرۇپ مىننەد آتا،
 فلك احسن دئىير بوبىا - بوساطا،
 نعرە چكىپ تېپىننەد سالداتا،
 سئل كيمى آخىد يېر قانى دهلى عالي!

نامىردىرىنەن چىكىر لر حاشا،
 ناموسلو ايگىدىسن سنى يوز ياشا،
 توفىگىن گوللهسى ايشلەپير داشا،
 تك قايتارىر يوز دوشمانى دهلى عالي!

درس آلیدی او علی الاعلى دان،
 خوف ائله مز خیر کیمی قالادان،
 گزنهن زلزله دن ، یامان بلا دان،
 حفظ ائله سین کرم کانی دهلي عالي!

مجلسينده دوران جان لار ساغ اولسون،
 هميشه مجلس ده بو داما غ اولسون،
 سردار باغيشلاسين او زون آغ اولسون،
 شن سوّره سن بو دوراني دهلي عالي!

علسگرين طوي ايشي وار اليinde،
 ايши ته هر تا پمير گزىچه يولوندا،
 سنين کيمی مرد ايگيدين يولوندا،
 قوريان دی عاشيقين جانی دهلي عالي!

دۇلاتىر

آخشام، صاباح چىشمە سنىن باشىنا،
بىلىرى سىمى نىچە جان لار دولاتىر؟!
بوللور بوخاق، لالە ياناق، آى قاباق،
شاھمار زولفو پېرىشان لار دولاتىر.

آفرين خدانىن حاق و سايىنا،
جامال لارى بىزەر بایرام آيىنا،
بىلە گۈزەللەرن خاڭ - پايىنا،
منىم كىمى چوخ قورىان لار دولاتىر.

گۈردىم گۈزەللىيگىن بىزە بىلدىرىر،
قاش اوپنادىر خستە كۆنلۈم گولدورور،
عشوه يله، نازايىلە آدام اۋلۇرور،
غىزەسىنە ناحاق قان لار دولاتىر.

منى قوجا گۈردو روپندىن آچدى،
آلە گۈزلىرىنە گۈزۈم ساتاشدى،
ھوش باشىمدان گىتىدى خىالىم چاشدى،
مرغ روحوم آسمان لار دولاتىر.

آدىم علسىگىرى گۈچە ماحالىم،
 دولانىم باشىنا قادانى آلىم،
 حوسنۇن شىلەسىنە خستە خىالىم،
 پروانە دى شمع ستان لار دولاتىر.

دۇنۇيدو

آيىمروت آخى سىن دن اۇترى،
آه چىكمىكدىن باغرىم قانە دۇنۇيدو.
قد اگىلىپ گول ايرنگىم سارالىپ،
خزان دگمىش گولوستانە دۇنۇيدو.

دېندىرىرەم دانىشمير سان گولمورىن،
خېر آلىپ احوالىمى بىلمىرسن،
اڭدىرىرىن مجلسىمە گلمىرسن،
پۇخسا تاختىن سليمانە دۇنۇيدو.

داڭ گىردىنە سياه زولفون ھۈرۈسىن،
انكار ائىلەمەن ايلقار وئىرىسىن،
يازىق علسگەرنە اوز دۇندەرىسىن،
يابخت ياتىپ يا زمانە دۇنۇيدو.

دوشدو

چرشنبه گونونده چشمہ باشیندا،
 گوزوم بیر آلا گوز خانیما دوشدو.
 آتدی موژ گان اوخون د گدی سینم دن،
 جادو غمزه لری قانیما دوشدو.

اشارهات ائله دیم در دیمی بیلدی،
 گوردوم هم گوزه لدی، هم اهل دیلدی،
 باشینی بولادی، گوزوندن گولدو،
 گولنده قادراسی جانیما دوشدو.

علسگرم هر علم دن حالیام،
 دئدیم: سن طبیب سن، من یارالیام،
 دئدی: نیشانلی یام افز گه مالیام،
 سیندی قول - قانادیم یانیما دوشدو.

ائیله میشم

آلا گوزلوم سندن آیری دوشەلى،
ھېجرانىن غىملە كىف ائىله میشم،
گونوم آه - واينان كىچىب دونيادا،
درد آلىپ، غم ساتىپ نفع ائىله میشم.

سن دن آيرى شاد اولمورام، گولمورام،
جانىم دان بىز مىشم اۇلە بىلمىرمەم،
نە متت دىر قولوغونا گلمىرمەم،
باغيشلا تقصىرىم، سەھو ائىله مىشم.

حسرت قويما گۈزو - گۈزە آماندى،
ياندى باغريم دۇندۇ كۈزە آماندى،
كىچىن سۈزو چىكە اوزە آماندى،
ھذىيان دانىشمىشام، لاف ائىله مىشم.

انصافدى مى گولە هەمدەم خاراولا؟!
تولك طرلان اويلاغىندا ساراولا!
علسگر ايستەركى، بىر بازار اولا،
سەچمىشىم گۆھرى صاف ائىله مىشم.

عوض دی

گوزه‌لر سلطانی آی سلبی خانیم،
ساللاشین بیر ماحالا عوضدی.
گوزلرنه قیمت قویا بیلمه‌رم،
فاشین مین تومن لیک مala عوضدی.

صراحی گردنلی، قددي معتدل،
سنی گول یارادیب جبار - جلیل،
لب‌لرین شیره‌سی آب سلسیل،
لذتی دونیادا بالا عوضدی.

علسگرین عاغلین آلدین الین دن،
صف گوهر سن طرف سنجیب دریندن،
سن بیر گول سن شبئم‌لرین تریندن،
دئمک اولماز سنه لا لا عوضدی.

زولفلرین

آی نازنین خاطرینه دگمه سین،
گردن دن آیریلیب قارا زولفلرین.
آلا گوزلرینه مایل اولموشام،
گوناهکارام چکیر دارا زولفلرین.

گوزهله سن ده مراد بنا چاتمادین،
بنا اولوب سینیق کۇنول ياپمادین،
طرلان ایدین افز تائینی تاپمادین،
گىتدى قىمت اولدو سارا زولفلرین.

عسگر ده عشە دوشوب اوخويور،
مۇز گان لارىن سىندىم اوسته توخويور،
اندامىن دان قىزىل گول لر قوخويور،
قوىما داغىلماغا دارا زولفلرین.

اینجیمه‌رهم

ایستر دارا چکدیر، ایستر قول ائله،
قویموشام امرینه قول انجیمه‌رهم.
حسرتین دن مجنون اولدوم صحرادا،
جان آلان سان جانیم آل اینجیمه‌رهم.

حسرتین دن سارالیان - سولاتام،
اذن وثرسن یار باشینا دولاتام،
الی یول چاپلام، یوز یول تالاتام،
بیر شنی دئیل دولت - مال اینجیمه‌رهم.

علسگرم یاندیم عشق آتاشیندا،
گۆزوم قالدی کیر پیگینده، قاشیندا،
قازدیر مزاریمی چشمە باشیندا،
سال سینم اوستوندن یول اینجیمه‌رهم.

ياواش گئت

گئينيب، قورشانىب سىيره چىخان يار،
 آلا گۈزلو «صحنه بانو» م ياواش گئت!
 بىر قىيا باخاندا ائولر يىخان يار،
 جlad اوlobe تۈكىمە قانىم ياواش گئت!

من سنه عاشقىم سىن منه خطا،
 داھانىن بنزه يېرى قىدە، ناباتا،
 لىپن طەنە وورور آب حياتا،
 قويىنۇ جىنت - رضوانىم ياواش گئت!

علسگرم اولدوم دەلى - ديوانا،
 آت موژگانىن سىنەم قوريدوم نشانا،
 ساللاتيشن بنزهە حورى - قىلمانا،
 كعبەم، قىلەم، دين، ايمانىم ياواش گئت!

یايلاق

کونلوم قارانقوش تک اوچوب قوينونا ،
گزير هر ياما جى ، هريالي يايلاق !
روحوم تزهله نير ، مست اولور اوره ك ،
گوره نده بوجاغى ، بوجالى يايلاق !

كك - ا Otto ، قيرخ بوجوم ، قايماق چيچگى ،
بنوشە ، قان تپر ، قيزلار اوپەگى ،
قويون ملشمەسى ، چوبان توتگى ،
چكير او زاق لارا خيالى يايلاق !

قيرقىز ، آلاقايا ، چىل گۈز ، نارىشلار ،
موروى ، او زون يوخوش ، دەلى داغ ، قوشقار ،
هانسى او غول دئىن سىزى او نوندار ؟!
دو شرمى ائل سىزدىن آرالى يايلاق ؟!

علسگر كونىكىن چىخارتىسين سازى ،
يشە جوشا گلىسين عشقى ، آوازى ،
تعريف له سين آللى ، ياشىل لى يازى ،
أونوتاما بو بؤيوك كامالى يايلاق !

یاراشیر

ساللاتا - ساللاتا کندن سالاطین،
او سرخوش بیشین بولا یاراشیر.
سالیسان گردنه هیکل، حامایل،
قیزیل بازویندلر قولای یاراشیر.

سینم درد الیندن اولدو یارالی،
سنی گوره نلرین چاشیر خیالی،
بورویوب زولفونو باشینین شالی،
هراتی کلاعای شالا یاراشیر.

کونلوم مایل اولوب سیاه تئینه،
نازیک بارماعینا، شمشاد الینه،
عجب قورشانیبیدی اینجه بئینه،
گوموش کمر قدّ دالا یاراشیر؛

اولماز سنین کیمی بیر غونچا داهان،
بهشت دن گلیسن آی حوری - قیلمان،
توتویسان دستینده بنوشه، ریحان،
گولگز یاناغینا لالا یاراشیر.

یازیق علسگره چوخدو زاوالین،
آپاریر عاغلیمی گونش جامالین،
نه گویچک گوزونور اوژوننده خالین،
گولگز زنخدانین خالا یاراشیر.

ياخشي دي

گشت ائلديم، بو دونيانى دولاتديم،
كلبه جرين خثيرى - شرى ياخشى دى.
مسجد، منارهسى، مكتب خاناسى،
تورپاغى شيرين دى، يشى ياخشى دى.

زليخاتمكين ده گوزه لر هامى،
سيماسى، لباسى، قورغۇ، نظامى،
«قارداش» دئىيب ديندىيرلىر آدامى،
حۇرمتلىرى، معرفتلىرى ياخشى دى.

«حسان عالي» كله جرده بيرخان دى.
زومرود كلمه لى دى، فصيح زيان دى.
كامن داردى، آتىب - ووران دى.
غوغا گونو ايگىدلرى ياخشى دى.

يشين اولسون «نبي» بگين اقبالى،
اسكندر جلاللى، حاتم سخالى،
اينه گين كرهسى، بىچەنин بالى،
چايى، قندى، ساماوارى ياخشى دى.

علسگر مرد گوردو بير داستان آچدى،
طرلان قابناقلى دى، آصلان ساواشدى،
ايگىدلرده نبي هامى دان باش دى،
گوزه للرده «نه پرى» ياخشى دى.

یاشیل دی یاشیل

آددادی زمستان گلدی نو باهار،
شامامانین طاغی یاشیل دی یاشیل.
بزه‌نیب نازنین آل - الوان گئیب،
ایوانی، اوتابغی یاشیل دی یاشیل.

غافل اولما بو بازارین ایچینده،
آلداتما اؤزونو نارین ایچینده،
«ابراهیم» لایانیب نارین ایچینده،
گول دو سولی - ساغی یاشیل دی یاشیل.

علسگر گوزوندن تۆکر قانلى ياش،
اھل دیل اوستادا جانیم دی پىشكاش،
جبرانیل دريادان چىخاردى بير داش،
ايچينده يارپاغی یاشیل دی یاشیل.

کامیل اووچو اۇلمە يىنجه اوسانماز

کامیل اووچو اۇلمە يىنجه اوسانماز،
الدن قويماز بىلە سرخوش مارالى،
عشق اودونا يانان آشكارا يانماز،
پنهان - پنهان منىم كىمى سارالى.

اۇلدورسەلر قورخوم يوخدو قانىم دان،
 يولوندا گىچمىشىم شىرىن جانىم دان،
ترك اولدوم وطن دن، خانىمانىمدان،
انصاف دئىيل گىزمە من دن آرالى.

عاشق علسگرم سۈيىلە نير آديم،
بو دور اوره گىيم دە مطلب مردايم،
سەين ارىن اۇلسۇن منىم آرواديم،
ايكيمىزدە قالان ياسلى، يارالى.

کیمی

آدی طران، ازو طران بالاسی،
جیلوه نیب طران تاوری کیمی.
اوزون گزرن خسته دوش متصل،
تورونجون نورسته نوباری کیمی.

قاباق آینا چکیلیدی واراغا،
دوداق قایماق گول یا پیشیب یاناغا،
دولانیر گوزلری جان لار آلماغا،
شعله سالیر خانلیق فاناری کیمی.

بو گوزه ل زینبین نشانه سی دی،
لب لری قیرخ لارین پیمانه سی دی،
داهانی شاهلیغین خزانه سی دی،
دوزولوب دندانی مرواری کیمی.

ملکلر شاهیدی گوزه ل سروری،
خسته یه درماندی بو خاغین تری،
جامالینی گزرن او لور مشتری،
مصر ده یوسفین بازاری کیمی.

علسگر گلیدی عجب یعناغا،
شکی، شیروان بیر تئلینه صاداغا،
نشجه زینت و تریب ایوان، او تاغا،
عطری قو خور بغداد باهاری کیمی.

کؤینه گینه

گولابتین قىسى تر سينه اوسته،
نه گوزه ل ياراشير قىز كؤينه گينه.
سينه كعبه، كؤينك كعبه اور تو گو،
اذن و ترسن سورتم اوز كؤينه گينه.

گوزه ل يارانيisan «قال و بلا» دن،
ياناغين گۈچۈك دى گول دن، لاladن،
زر گر گول دوغراسىن زرين طلادن،
اليئه گلدىكجه دوز كؤينه گينه.

علسگرده دوست يولوندا سورونور،
سينه اوسته درده درمان گۇرونور،
او كؤينگە نارمه مەلر بورونور،
اونونچون قوريانيق بيز كؤينه گينه.

گندیدی

اشیدین مجلس ده عاريف اولانلار،
صرافم گوهریم کانیم گندیدی.
آه چکیین يار يولونا با خماق دان،
پقین بیلین ياری جانیم گندیدی.

نازیک بارماقلی دی شمشاد اللی دی،
آينا قاباقلى دی، سیاه تللی دی،
شکر صحبتلى دی، شیرین دیللى دی،
طوطى کیمی خوش زیانیم گندیدی.

مدت دی گوزومدن اولويدو ایراق،
اریدیب اوره گیمی درد، غم، فراق،
بوللور بوخاق، لالا یاناق، آی قاباق،
آلا گوزلو «صحنه بانو» م گندیدی.

ایش سنه آگاه دی قادراللهی،
عشق الینده ایتیرمیشم ایراهی،
علسگرم بودور سوزون کوتاهی،
یار گنده ندن دین - ایمانیم گندیدی.

گئتمه آماندی

گوزه‌لر سلطانی، ملک‌شاھی،
آلا گوز جانایم گئتمه آماندی.
در دیندن خسته‌یم چکیره‌م آهی،
اولوره‌م لوغمانیم گئتمه آماندی.

جامالین گوچکدی بايرام آيندان،
گوزه‌ن دويماز قاميتدن، بويوندان،
لابق دئيل قوريان کسيم قويون دان،
سنے قوريان جانیم گئتمه آماندی.

سن ملک زاداسان آی مينه گردن،
گوزه‌نین عاغلینی آليرسان سردن،
کسمه التفاتین قول علسگردن،
كرملى سلطانیم گئتمه آماندی.

گلیبدی

خسته کونول درد و غم دن آیلدي،
 بو گون مجلسيمه بير جان گلبيدي.
 شعله سى عالمى ائديب منور،
 ظاهير دئيل اوزو پنهان گلبيدي

اونون بو گلمه گى گورنه يه بنزه ر،
 نه خانا، سلطانا، نه بگه بنزه ر
 مصدرن گلبيش بير كونته گه بنزه ر،
 گمان دان يعقوبا درمان گلبيدي.

علسگر گورجه يين جان دان اوسانيب،
 جامالين دان شمس و قمراوتانيب،
 نه بهشته بوجور قيلمان يارانيب،
 نه دونيا يا بئله انسان گلبيدي.

گۈزەل دى

ای شیخ اینجیک اولما ياخشى خانیم دان،
عاریف اولان هر انسانا گۈزەل دى.
گۈز باخاندا كۈنۈل دۇیمۇر ئالیم دان،
ایسته بىرسىن منى قىنا، گۈزەل دى.

روحون تزەلنسىن گۈرەندە گىرە ك،
سن اونون كۈنلۈنده، او سىدە گىرە ك،
حاققا شوڭور قىلىسىن هر بىنە گىرە ك،
كىيم نە دىئىر بۇ دورانا گۈزەل دى.

چوخ باخىسان سىن گۈزۈن دوييىدو،
علسگىرىن جىڭرىنى او يويىدو،
چىكىپ هر نشانىن قوييىدو،
خوب ياراشىر زىنت او نا گۈزەل دى.

گوزه‌للر

سحر و اختی منیم موشکول چاغیمدا،
چیخدینیز قارشیما دسته گوزه‌للر!
جامالیز شعله‌سی نور تجلّا،
گوره شفا تاپار خسته گوزه‌للر!

غمگین ایدیم سیزی گوروب گولوره‌م،
قاشینیز قیله‌دی سجده قلیرام
اکرامینان سیزه ساری گلیره‌م،
سیزده گلین آستا - آستا گوزه‌للر!

«مین شن» گونه بنزه‌ر، اصلی بیر آیا،
شمس اولوب عالمه سالیلارسايا،
اینجیمه‌رم قسم اولسون خدايا،
قدم باسا گوزوم اوسته گوزه‌للر!

سیزی گوردوم چاشدی عاغلیم، کامالیم،
«گوللی» یه قوریان دی دولتیم - مالیم،
اولمو بایدی بیر قوجالیق، بیر اولوم،
یاشایادی بو هوس ده گوزه‌للر!

«پزاد» ملیکه دی، «گوهر» بیرخانیم،
گوزه‌ن کیمی یاندی دینیم، ایمانیم،
یازیق علسگرم سرگردان جانیم،
قوربان سیزین کیمی دوستا گوزه‌للر!

گزردوم

گندیدیم گذاریم دوشدو بو داغا،
اوچو بره سینده مارالی گزردوم.
باتیب اینیله بیر، دوروب بوللاتیر.
بیر نشچه یشیندن یارالی گزردوم.

ظالیم اوچو اونو قویوب نشانا،
دهلیب اوره گینی بویایب قانا،
یخلیب چنوریلیر اویان - بویانا،
کسیلمیشدی صبری، قرالی گزردوم.

طیب اولسام یارالارین باغلارام،
سینه اوستون دویونله رهم، داغلارام،
علسگرم او سبب دن آغلارام،
آنانی بالادان آرالی گزردوم.

گئوروسنی اوغرون باخان گئزهلى

گئوروسنی اوغرون باخان گئزهلى،
طرلان كىمى نىچە جيلوھ لهنىدى؟!
اوز نورون دان خلق ائله يېب الھى،
گوز لرى قدرت دن سورمه لهنىدى.

خوش ساحات دا، خوش گلېيدى جاهانا،
يۇخدو گئزهلىكە قصور، باهانا،
قند ازىليپ دىلە، دشىھ، داهانا،
قايماق دوداق لارا بال بلهنىدى.

علسگر قوريان دى بىلە گلېتە،
صونا كىمى جوموب عشقىن گۈلۈنە،
گوموش كمر خوب ياراشير بىلېتە،
ياخاسى قىزىل دان دوگەمە لهنىدى.

گول اندام

سنی گوردوم، ال گوتوردوم دونیادان،
 قارا گوز لو، قلم قاشلى گول اندام!
 آلما ياناغينا، بال دوداغينا،
 باخان کيمى عاغليم چاشدى گول اندام!

طروس کيمى خوش بزه نيب دورويسان،
 آلا گوزه سياه سورمه وورويسان،
 ساغ اول سنی ياخشى دوران قورويسان،
 بو دونيانين سونو پوشدو گول اندام!

هئچ دئميرسن: علیگریم هاردادی؟
 سببندی گولون مثیلى خار دادی؟
 منیم گوزروم قوینون داکى نار دادی،
 عاشيقا لطف ائسن خوشدو گول اندام.

گوللو

طوس کیمی قالخدی چشمە باشیدان،
 بوتون گوزه لرین گوزه لى گوللو!
 آلمادی ياناغین، بوللور بوخاغین،
 دوداق لارین دئیل مزه لى گوللو؟!

قیا با خدین منی سالدین ذله،
 یوسف کیمی نشجه دوشدووم غربته،
 هیجران غمی منی سالیب محنته،
 منی گوردووم دردیم آزالى گوللو!

عسگر قوریان دی آی بوبو مینه،
 اینجی دن، مرجان دان، دوزوب کۆكسونه،
 ترسا او زون گۈرسە تىز گلر دینه،
 عالیم گۈرسە گىنده ر ساز آلى گوللو!

گول پری

تانرى سنى قدرتىدين يارادىب،
گۈزەللىگە يوخ باهانا گولپری!
دوداق لارىن باتىب بالا - قايماغا،
قند ازىزىپ دىل - داهانا گولپری!

آى گۈزەل اليندن چىكىرم آمان،
سن دن آيرىلالى حالىم دى يامان،
كىرىپكىلرىن اوخدو قاشلارىن كامان،
گۈزلەرن قىصدىلەر جانا گولپری!

سيزيلدار همىشە شان چىكى آرى،
گوھرى آختارىب تاپار خىرىيدارى،
واللاھ سئين كىمى وفالى يارى،
ده گىشىم سلطانا، خانا گولپری!

آى گۈزەللرخاصى، عزىز، مهرىان،
اولماز برابرىن حورى نە غىلىمان،
اوغرۇن باخىب گولون ياشماق آليندان،
بىر اود سالدىن دىن - ايمانا گولپری!

طروز كىمى سرده تىلىن اويناشير،
اوندا عشقىن بھرى قايىياپ داشير،
يازىق علسگرم خيالىم چاشير،
گىشمە گۈز اۇنوندىن يانا گولپری!

لیلى

دۇنە - دۇنە آخтарالار دونيانى،
 اولماز سين گىمى قلم قاش لىلى!
 اگىنە گىشىس زر و زىيانى،
 اوستوندن دوزويسن داش - قاش لىلى!

آه چكىن نىيە كوكسون او توردون؟
 گوز ياشىن لا شجرەلر بىتىرىدىن،
 هابانا گۈندەردىن، هاردا بىتىرىدىن؟
 هانى يائىنداكى ياشىل باش لىلى!

اھل حalam دردىن ندى قانارام،
 يارالى جانىم دان چوخ او سانارام،
 علسگرم آلىشمىشام، يانارام،
 آلووا دوشرسن گىزى قاش لىلى!

لذت چکر

ایکی سوگی بیر آریا گلنده،
حضرت قوجاقلاشار، قول لذت چکر.
اور تالیدا عشه، غمزه ناز اولار،
زندان ترینده حال لذت چکر.

گلین گلی تزه گرده ک^۱ قورولو،
اوغلان ائیه رالدن دوشوب یوروولو،
آرالیدا شوخ مەملەر قیریلى،
شوق دان دوشونجه ال لذت چکر.

علسگرده عشق او دونا آیىشى،
گۈز - گۈزە باخاندا حالين سوروشى،
بار كى يارا حسرتىله قوشۇ،
دوداق بوسه ايچىر، ديل لذت چکر.

۱) گرده ک: حجله، گلین او تاغى

مشکناز

صویحون چاغى ماھ جامالین گۈرە ندە،
خستە کۈنلۈم گىلدى سازا مشکناز!
صونا تك سىلەكىنېب گۈل دن چىخاندا،
بنزە يېرسن قوبا، قازا مشکناز!

كۈنلۈل غەمگىن، اورە ك دردىلى، ورملى،
سى گۈرۈم سخاوتلى، كرملى،
بىر مىرزا يىستەرەم الى قلملى،
من دئيم وصفىنى يازا مشکناز!

جامالىن گۈرەندە آيا بنزە يېر،
ساللاتىشىن زلىخايا بنزە يېر،
قاباق آينا قاشىن يايا بنزە يېر،
قيمت يوخدو آلا گۈزە مشکناز!

دۇردد طرفىن نبۇوشلى باغ اولسون،
ھىشىه يىتىيگىن بال، قايماغ اولسون،
ساغ - سولوندا قارداشلارىن ساغ اولسون،
جوراب لارى ياخشى بزە مشکناز!

اوتكۈن سۈزۈم، كىكىن باختىم اولايدى،
آغ اوتقادا زىرين راختىم اولايدى،
علسگەرم جاوان وانختىم اولايدى،
قدىم اگىب قەر - قضا مشکناز!

نه داماغى وار

گۈز - گۈزە باخاندا محبىلە،
جيڭر آليشماغىن نه داماغى وار!
اورتالىق دا عشوه، غمزە، نازاولا،
كوسوب - بارىشماغىن نه داماغى وار!

قوشnarوو توتونو، آنانۇو كاغىز،
بوكە پاپرسونو بىر نورستە قىز،
بىراو اولا، بىرسن، بىر اتاق يالقىز،
دئىيب - دانىشماغىن نه داماغى وار!

دورا قوللوغوندا جان و باشىنان،
ناز و غمزەايىن، گۈز و قاشىنان،
گاه يالوارماغىن، گاه ساواشىنان،
گۈكسىنۇ آچماغىن نه داماغى وار!

كۈنلۈن مشتاق اولا خطو خالىنا،
ملانىكە شكلىنە ماھ جامالىنا،
آلمَا كىمى ياناغىنин آلينا،
گۈزۈن ساتاشماغىن نه داماغى وار!

يازىق علسگر جانىن قورىان ائلهسن،
گۈرمە يىسىن لىذتىنى بىلەسن،
دانىشاسان، اوينا ياسان گولەسن،
اۋپوب سارماشماغىن نه داماغى وار!

اویناما سین

الناس اندەرم گنده ن جان لاردان،
 دوست - دوشمن ايچىنده يار اويناما سين!
 جانان دى اويناماق اوغا خوش گلير،
 بىزە اسکىگ لىگى وار اويناما سين!

خدام مردىن ايشىن سالما موشكولە،
 اهل دىلى يىتىر سن اهل دىله،
 بولبولو گولە ياز، گولو بولبولە،
 غونچەنин اوستوندە خار اويناما سين!

علسگرم گۈزەللەرى ازىزىم
 بىتلە مروت او لماز كرار كريم!
 زىحەت، ذلت چىكىن يازىق اللرىم،
 انساف دىمىي سندە نار اويناما سين!

اولا

هر يشنه گوزله، گوزله دتمه ره،
 گوزله ده گره ک دی عشه - ناز اولا.
 بوخاغيندان عطير، بنوشه گله،
 قوينو گولشن اولا، باهار، ياز اولا.

هر گزنه نده حسرگيله ساريشا،
 دئيه، گوله، شيرين - شيرين دانيشا،
 ال د گنده تشر - تشر کوسه - باريشا،
 اورتاليق دا صحبت اولا، ساز اولا.

نه او زون نه گوده ک مناسب گره ک،
 آغزي، بورنو نازيك دوداق کيپ گره ک،
 اندام بوللور، بدن گول دن صاف گره ک،
 باختين وورا بونشان دا قيز اولا.

ار دن بوشانميش دان بير آزکنار دور،
 اري اولن گوزله باخ، بوينون بور،
 عاشيق علسگر بير طرلانا توروون قور،
 بلکه تورا دوشن بير شاهbaz اولا!

اولماز

قابلیت ده، معرفت ده، کامال دا،
بو جاهان دا سنین کیمی جان اولماز.
جامالینی گوره ن تاپار ایمانی،
گزروب آیری دوشن مسلمان اولماز.

سن گوره ن عاشق دوشه ر هوش دن،
ال گلتورمز بو صحبت دن، بو بحث دن،
مخصری مگیلین دؤنسه هر کس دن،
گوزونده نور، بدیندنه قان اولماز.

قدرت دن چکیلیب قامت شاهبار،
سن گلن يول لارا اوژوم پای انداز،
من اولوم آج اوژون چوخ ائیله مه ناز،
گوز - گوزه با خماسا مهریان اولماز.

گوزه لیگین حاق ایاتا یشیریب،
اسمر یاناغیندا گول لر ییتیریب،
زیخا تمکینی سن دن گلتورمز،
سن صفت ده ملک نه غیلمان اولماز.

علسگرم عشق او دونا ساریشدیم،
فرقیندن یاندیم - یاندیم آلیشدیم،
گیزلین دردیم من لوغمانا دانیشدیم،
سن سیز بو دردیمه هشچ درمان اولماز.

اۇلدورور

دردیم چوخدو دیندیرمه يىن حضرات،
منى بىر آلا گۈز جىشىران اۇلدورور.
قىلىنج سىز، توفنگ سىز آلير جانىمى،
كىمسە بىلمىر پنهان - پنهان اۇلدورور.

هېچ بىلمىرم نىليلە مىشىم نىليلەرم،
خنجر آلىب قارا باغرىم طىلىرەم،
بىر جانىم وار يارا قورىيان ائيلەرم،
ائىل دىسىن: «عاشقى دا قورىيان اۇلدورور؟»

علسگرم بىر گۈزەلە مەھمانام،
اۇلمە يىنجه چتىن دۇنم اوسانام،
عزرائىلى قانلى توتماسىن آنام،
منى بىر كىرىپىگى پىكان اۇلدورور.

سالاماتدى

پاسبانى اوْلدوم دوست ايراهينين،
سوروشدوم افیرهندىم يار سalamاتدى.
اٹله معلوم اوْلور شاهلار شاهينين،
منه حېتىوار سalamاتدى.

چوخ اوْبادان، آغىر ائل دن كىچىيدى،
پىلگ، اژدهالى كۈل دان كىچىيدى،
جوشغۇن درىا، داشغىن سىل دن كىچىيدى،
اوْلدور مەيىب بوران، قار سalamاتدى.

چوخ اذىيت وئرىپ ياغمور، برف و باد،
خەطرىنە د گىمەيىب نە دوشمن نە ياد،
گۆزۈن آيدىن اوْلسۇن، كۈنلۈن اوْلسۇن شاد،
چىكمە گىنن انتظار سalamاتدى.

طبع د گىشىب حال دان حالا دۇنۇيدو،
جىلوهەنىب بىر مارالا دۇنۇيدو،
لبلىرىنин شەھى بالا دۇنۇيدو،
قوینون داکى بىر جوت نار سalamاتدى.

علسگرم باختى قارا چك منى،
قول آدينا سات، بازارا چك منى،
گوللەين اوْلدورمە، دارا چك منى،
دېل دىشىر گوللەدن دار سalamاتدى.

ساری کؤینک

جیلوه له نیب نه دور موسان قارشیدا،
آنام سنه قوریان آی ساری کؤینک!
تلک سن چیخیب سان جنت با غیندان،
هنج کیم اولماز سنه تای ساری کؤینک!

دویماق اولمور شیوه سیندن، نازیندان،
فره ککلیک کیمی خوش آوازندان،
یتل ووردو اوریندین آچدی او زوندن،
ائله بیلدیم چیخدی آی ساری کؤینک!

گوزه لسن تعریفین دوشوب ما حالا،
زر کمر یاراشیر قامت دالا،
لب غونچه، دیش اینجی، یاناغین للا،
چکلیب قاش لارین یای ساری کؤینک

گردنہ یاراشیر گوزه لحامایل،
گوزه نین عاگلینی ائله ییب زایل،
حسرتین چکن لر اولوید و سانیل،
یغیر قابی لاردان پای ساری کؤینک!

طوطی دیلایی، سرو بویلو سالاطین،
یو خدو مرحمتی بو سلطتین،
گوندھر گلسين علسگرین خلعتین،
ائله مه امگین زای ساری کؤینک!

سۋەدىگىم

اوغرۇن - اوغرۇن دالدالاردان باخىرسان،
 آلىرسان جىسىدەن جانى سۋەدىگىم!
 مۇزگانلارىن سىنەم اوستە چاخىرسان،
 تۈكۈرسە بىندەن قانى سۋەدىگىم!

دولاندىم دونيانى گىزدىم باش - باشا،
 سىن كىمى گۈزەل گۈرمەدىم حاشا،
 غرق اولدوم درىيا با دوشىروم آتاشا،
 اود آلىپ اندايم يانى سۋەدىگىم.

هاچان دۇيماق اولاڭ بىلە بىر ياردان،
 بوخاغى بوللور دان، سىنەسى قاردان،
 كىسمە التفاتىن سالما نظردن،
 علسگر تك بى نوانى سۋەدىگىم!

سُئچىلىميش

خوب لار مجليسىنە گىزار ائىلەدىم،
 گۈزىدوم گۈزەللەرن خاصى سىچىلىميش
 باخىب دقت ايلە نظر ائىلەدىم،
 گول اندامى، تر لاسى سىچىلىميش

اولوم صاداغاسى بو گۈزەللەرن،
 معرفت دە كامىل، كامالدا درىن،
 عسل مۇصفادى شهد لېلەرن
 عسل «بال» دى «مصفا» سى سىچىلىميش.

دئمه علسگەرين عاغلى زايىلدى،
 شمس و قمر ماھ جامالا مايلدى،
 گۈزۈم گۈردو، كۈنلۈم غم دن آيىلدى،
 شىكتە قلىيمىن پاسى سىچىلىميش.

سنہ قوریان

بیر سُزوم وار سنہ پنهان دئمہ لی،
 قائل اولسان دئیم گول سنہ قوریان!
 نہ مدت دی حسرتینی چکیره م،
 سؤیله ییم دردیمی بیل سنہ قوریان!

منیم جنون لوغوم هر ماحال بیلدی،
 دردمنی سؤیله تدی، دوشمن لر گولدی،
 بی وفا قیزلاردان الیم اوژولدو،
 ائیله رهم جانیمی قول سنہ قوریان!

علسگری گوزدن قویما ایراغا،
 کونول تاب گییرمز درده، فراغا،
 لیلی کیمی وعده وثرسن بولاغا،
 مجنو نام گوزله رهم ایل سنہ قوریان!

سینه م ده وار

بیلیرسن کونلومون ندیر داوسى،
 نشچه يارالارين «يار» سينه م ده وار؟!
 ياندیرير جانىسى عشقىن هاواسى،
 بى مروت دئميرسن نار سينه م ده وار.

اولماز بير بوقدهر عشوه، غمزه، ناز،
 پاييز كىچدى، قىش دولاندى، اولدو ياز،
 آللaha خوش گندەر دىلىن قوروماز،
 نه اولار دئيهسن نار سينه م ده وار.

گلىرم آتىما پالار آتمىرسان،
 سببندى منى آلىپ - ساتمىرسان،
 آخشام اولور گلىپ يىرده ياتمىرسان
 معلوم قوجاليق دان كار سينه م ده وار.

يازىق علسگرم يورغۇن ناچاغام،
 بىلە ايش لرىن دن انودن قاچاغام،
 چوخ دا قوجالمىشام، هله كى چاغام،
 بير آر ناموس، غيرت، عار سينه م ده وار.

سینه‌ن اوسته

مُدت دی گزیرم من طبیب دیه،
خسته‌یم درمانیم وار سینه‌ن اوسته.
سوددن آغدی، بال دان شیرین مهملر،
قدرت دن خلق اولوب یار سینه‌ن اوسته.

دوشوسن نادان نان گوهری بیلمز،
آغلاسان گوزونون یاشینی سیلمز،
نه قوجالماز، نه گوهنه‌لمز، نه اولمز،
هر کیمسه کی گورسه نار سینه‌ن اوسته.

فیدان آلب شجره‌لر بیتیره‌م،
باغبانی یام تر شاما‌ما گوتوره‌م،
وعده و ترسن ایلقارنیا بیتیره‌م،
بولبول قویمارام خار سینه‌ن اوسته.

علسگر قورتا‌میر درد و فراق دان،
صحابت نه لازم‌دی بئله او زاق دان،
امیب کام آلاپدیم دیل دن، دوداق دان،
اثتسه‌لر ده قانیم جار سینه‌ن اوسته.

تئللى

شاهماز زولفلرين گۈزەندەن بىرى،
دردىم آرتىب، دۇنوب عمانە تئللى!
آى كىمى شوخ سالىب آينا قاباغىن،
چوخلارين ائىلە يىب ديوانە تئلى!

گۈزەن مايل اوپور هر نظامىنا،
نىچە پروانەلر يانىر شامىنا،
ياراшиير لاسىن گول انداشىنا،
من دېئىرم مىد و مردانَا تئللى!

يارادان پوزماسىن بو نووراغىنى،
باشاجان ياندىرسىن شام - چىراغىنى،
آلا گۈزلىنى، گول ياناغىنى،
ترسا گۈرسە گلر ايمانا تئللى!

آغ بوخاغىن ايشىقلى دى بوللوردان،
لبلىرىن عنابى داھانىن دۇز دان،
يارادان خلق ائديب بىر قطە نور دان،
دوشىسن ائللە نشانا تئللى!

علسگرم شاد اولمادىم دونيادا،
سنى گوردوم دردىم اولدو زىادا،
اوزون بىرى دۇندهر آى ملک زادا،
سنى آندۋئىرم پىمانا تئللى!

اوزون بورومه

آبیمروت حسرتینی چکمکدن،
 پشیشمیشم جانا اوزون بورومه.
 ایللر حسرتی ییک فرصت دوشنده،
 چکیلیب پناهانا اوزون بورومه.

یوسف کیمی منی سالدین آزارا،
 طبییم سن ائیله دردیمه چارا،
 یابویور جلادا یا چکدیر دارا،
 یا پشیر درمانا اوزون بورومه.

یازیق علسگرم من سنه قوریان،
 خسته یم دردیمه گل ائیله درمان،
 سن ملک زادادسان آیی حوری - قیلمان،
 گلپیشم قوریانا اوزون بورومه.

اوره گيمده

آبيروت نا انصافين بالاسي،
 من سنى سوپيشم ساغ اوره گيمده،
 حسرت چكدين اور تاليغا قان اکدين،
 قارا نقطه قويدون آغ اوره گيمده.

معرفت شربتىن ايچه يilmehrem،
 شريعت دريادى گنچه يilmehrem،
 سير سوزوم يادلارا آچا يilmehrem،
 قالدى قيامته داغ اوره گيمده.

عسگر هيج چىخماز غم لباسىندان،
 گوز دؤيمور گوزونون تمناسىندان،
 جهنم خوفوندان، عشق هاواسىندان،
 اريدى قالمادى ياغ اوره گيمده.

خوش گلدين

طرلان تاماشالى مارال باخىشلى،
 قدم قوبوب آستا - آستا خوش گلدين!
 يولون صاداغاسى جان ايله باش دى،
 قوريان سنين كىمى دوستا خوش گلدين!

بىز كى ايلقار كنچيرميشىك آرادان،
 آمين دىسن تئز دوزەلدەر يارادان،
 كۈنلۈم ياس دان چىخدى، قلېيم قارادان،
 گولە - گولە بىر هوس دە خوش گلدين.

گۈزەللر سلطانى آى ملک زاددا،
 سنين كىمى گۈزەل يوخدو دونيادا،
 سن كى علسگرى سالىسان يادا،
 او سبب دن گۈزۈم اوستە خوش گلدين!

خورشید

جامالین شعله‌سى نور - تجللا،
 چيراغبان ائيله يىب ماحالى خورشيد!
 آچىلدى نقابين آى قاباغىندان،
 آلدى باش دان عاغلى، كامالى خورشيد!

سرى كىمى صىغال وئىرب آناسى،
 گوشوندا گوشوارا، قىزىل تاناسى،
 باعچالار بولبولو، گۈل لر صوناسى،
 داغ لارىن جىئرانى، مارالى خورشيد!

ساغدىشى ملک دى وار طوى - بوساطى،
 آناسى «نازىنин» حمزە دى ذاتى،
 علسگرم بوجور قىزىن قىمتى،
 مىن تومن باشلىق دى، باهالى خورشيد!

جان دئسین

پارادان پارادیب گل عالمی،
عاریف اولان بو فرمانا جان دئسین!
یئددی یئر، یئددی گوی، یئددی ده دامی،
سککیز جنت رضوانه جان دئسین!

اون ایکی آی قرار قویوب بیرایل دی،
آتیسی متصل هم معتدل دی،
اوچو بددي همراه اولماق موشکول دو،
قصد ائله ر غوغایا، قانا جان دئسین!

نوروزدا، باهاردا دئیرلر بلی،
گاه کاما لا یئهر، گاه او لار ده لی،
گون ووراندا گونشی لردن سئل گلی،
قوزئی ایسته ر زمستانا جان دئسین!

پازيق بیر آیندا خوش کنچر ایل لر،
زوغ اندیب ریشه دن آچیلار گول لر،
قیشین زحمتینی چکن بولبول لر،
شیدا اولسون گولوستانا جان دئسین!

کوکره داغلار بیر - بیریندن ڈه یینی،
سچمک اولماز گنداسینی، بگینی،
پروردین ده سبز لباس گئیشی،
گوی دن یاغان آب نیسانا جان دئسین!

آران دا اولان لار، مثیل ائله ر داغا،
 ایستی وورا ر بور کو دولار او تاغا،
 بزه نیب گوزه للر چیخار یا پلاغا،
 منزل گاهلا راول مهمانا جان دئین!

پایلاق متظردی یول لارین گوزلر،
 بوبون آیدر بنوشەلر، نر گیزلر،
 چشمە يه یشندە گلین لر، قیزلار،
 چۈل لر دە چالىخان صونا جان دئین!

اولار گوزه للرین عهد و پیمانی،
 آلاچىق قورو لجاق كسر قورىانى،
 علسگر شائىن دە دئىسین داستانى،
 فەر ائله سین دوغان آنا جان دئىسین!

شیرین دی

بیر گوزه‌ل گورموشم چای قیلیچ لی دا،
 بوی - بوساطی، هر نوراغی شیرین دی،
 بسته بوبو، آغ اندامی، گول اوزو،
 باخدیقجا قاشینین طاغی شیرین دی.

حسرت باخان دویماز آی قاباغیندان،
 شاهمار زولف تؤکولوب سول وساغیندان،
 افین اؤلمز اونون گول یاناگیندان،
 امک اوچون دیل - دوداغی شیرین دی.

اینجیک اولوب اولوسوندان، ائلیندن،
 عنکبوت تک جان آسیلیر تئلیندن،
 یازیق علسگره نازیک الیندن،
 مرحمت ائیله سه «آغی» شیرین دی

آبی وفا آبی مروت نالنصاف

آبیوفا، آبی مروت، نالنصاف،
 کشچن گونلر هنج یادینا گلمزمی؟!
 یوخسا اونودویسان عهد و پیمانی،
 لیلی مجنونونو یادا سالمازمی؟!

آیریلیق بیز لره اولدو موقره‌م،^۱
 هیجران دان جیگریم باغلادی ورم،
 قول دان خطای گلر آغادان کرم،
 معشوق عاشقینه کرم قیلمازمی؟!

علسگرم دوشدوم اتل دن آوارا،
 آختاردیم دردیمه اولمادی چارا،
 بیر ایگیدین الی یئتمه سه یارا،
 قوجالیب باشینا کول لر اولماز می؟!

۱) موقره‌م: (موقرم): ورقه و درولموش، بازبلوش، سرنوشت.

آراسیندا

تزه آشاليغين، کوهنه دوستلوغون،
فرقى وار قيش ايله، ياز آراسيندا.
نامرد ده قايدادير كسر باسدېغين،
هر کس حساب چكسين اوز آراسيندا.

قدرت دن اوجالان ظلم ايله ائنمز،
حاق دان يانان چيراغ باد ايله سۈنمز،
دوست دوست دان اينجييەر قلب دن دۈنمز،
اولار بير آز، ارك - ناز آراسيندا.

آدام وار دانيشير آنلامير سۈزون،
ايچىمەميش پىان دير، ايتيرب اۋزون،
بو شىوه ونازىن، او قاش و گۈزون،
حۈرمى وار شىيت باز آراسيندا.

علسگرم غم و مختىدى يو كوم،
فیل چكمز بو دردى من نىچە چكيم،
حق ايله ناحقى آخтарان حاكىم،
تاپار قولاق ايله، گۈز آراسيندا

باخ - باخ

شريعت او خويان، طريقت بيلن،
 حق ليق ائيله ييرسن، حق دينه باخ - باخ!
 قالمايip دونادا «منم» دئىنلر،
 حضرت سليمانين تاخينا باخ - باخ!

او خودوغون قرآن هاردادى، هانى؟!
 هانسى يولى دعوت ائدير انسانى؟
 ساليسان زندانا گۈزەل بير جانى،
 اقبالينا باخ باخ، باختينا باخ باخ!

علسگرين كونلو گىثىب قارالار ،
 شفا بولمور قلىينىدە كى يارالار،
 قوجا صفا سورەر جاوان سارالار،
 تارىخىنه باخ باخ، واختينا باخ باخ!

بیله

«عاباس» دان «جیدره» شکایتیم وار،
 «گزیوس» تصدیق ائده هر ماحال بیله.
 ایگید جاوانلیقدا دهلى گره ک دی،
 قوجالدیقجا معرفت تاپا حال بیله.

عاغیل دان نقصانام، کامال دان آзам،
 هاچان او لسا «گزی عاشق» دان من سازام،
 ایسته بیروم سانا بیر داستان یازام،
 «قوبورنات» ائشیده، «یارانال» بیله،

یازیق علسگرم آبدال او لموشام،
 سیخیلیب گوهردن زلال او لموشام،
 سن آغ چال سان من ده گزی چال او لموشام،
 لازم دی کی، چالین قدرین چال بیله

واریمیش

نهر گوردوم گشت اندیم دونیانی،
هر بیر ایشین قیل و قالی واریمیش.
یاخشی گونون اولورموش سا یامانی،
یامان گونون یاخشی حالی واریمیش.

حاق سوزه گره ک دی دوز قیمت اولسون،
قیمتی وترمه به معرفت اولسون،
انسان دا انسانلیق سخاوت اولسون،
نیلیره م کی، جاه، جلالی واریمیش.

قایم آغا نیبه فیکره دالیرسان؟
یو خساکی اوزوندن حساب آلیرسان،
سایلماز مهمانا کچه سالیرسان،
سایدیغین قوناغا حالی واریمیش

چوخ گرمیشم، آز گورموشم دانده،
دنه له لیم سوزون پیشی گلنده،
انسان اوزون گورمویه سن دوقنده،
آچیلاتدا خوش جامالی واریمیش.

آتاش آلب چوخ دا یانماعلسگر،
صنعتیندن هچ اوسانما علسگر،
اوز - اوزونه غبارلانما علسگر،
دونیانین روستم زالی واریمیش.

قالدى کى قالدى

دورور نشانهسى آغرى داغيندا،
نوحون قيامتى قالدى کى قالدى.
يارى ترقى دى، يارى تنزل،
چوخونون قسمتى قالدى کى قالدى.

اوزو اوز ايشينى بىلەين نادان،
عربت ائيلەمز مى شاهدان، گندادان؟!
حاتم نه مدت دى گندىب دونيادان،
بىزە سخاوتى قالدى کى قالدى.

علسگر دۇنمەدى اوز ايلقارىن دان،
بىرى خلاف دئىيل يوز ايلقارىن دان،
سازىنان، سۈزۈن دوز ايلقارىندان،
اىل لىرده صحبتى قالدى کى قالدى.

قالمادى

قرینه‌لر کچدی دوران دگیشدی،
پوزولدو قورغولار میزان قالمادی.
زامانا بد گلدی انسان بیچ اولدو،
سید ده مولّادا ایمان قالمادی.

یغیلین دانیشاق قلیان چکن لر،
بوستان بشجهره‌نلر، اکین اکن لر،
آنانوو کاغیدا توتون بوکن لر،
قورتاردى تباکو سامان قالمادی.

نشجولدو ستریسا، چورنو قوریما؟!
ال - آیاق آلتیندا ایتدی ایطالیا،
«گرمان» بومبا آندی قان اولدو دونیا،
قیریلدی دونیادا انسان قالمادی.

باغلاتیب زاوودلار، کسیلیب قندرلر،
قاینامیر ساماوار آرتیبیدی دردلر،
نیه آغلاماںین یازیق آروادلار،
سۇکولدو دؤشك‌لر، يورغان قالمادی

قاناں اولا

جان قوریان ائیله سن لایق دیر لایق،
 بیر یار کی مطلبی تشر قاناں اولا.
 اشارت له، قاش - گوزونن آنلایا،
 نه اینکی دئمک له، سؤز قاناں اولا.

جانیم قوریان اولسون او اهل دیله،
 قاش لارین اوینادا، گوزوندن گوله،
 دیلین ترینمه میش دردینی بیله،
 قوریانام گوزونه گوز قاناں اولا.

بئله یار یئیره بختین کو کبی،
 دستی قانا اوره کده کی مطلبی،
 نه لازیم دیل دئیب ترپتمک لبی،
 نه کنچسہ کونلوندہن دوز قاناں اولا.

علسگر سؤیله بیر سؤز مختصین،
 عاغلی کامل اولا، کاماںی درین،
 انشیدن لر دنیه: «احسن، آفرین!»
 اگر مجلسیندہ یوز قاناں اولا.

قویمادی

هر کس منیم کمی کنچیب سریندن،
سینه سین اوخ لارا نشان قویمادی.
کونول پرواز لاندی یاری گزورمگه،
قار کسدی یول لاری بوران قویمادی.

یار چینخدی قارشیما یامان حالیم دا،
گوزوم فالدی او بیمروت ظالیم دا،
حسین عالی باشین قویدو یولوندا،
حسین ده پهلو ووردو، حسن قویمادی.

آغ چیت دیزليک گئیب گزویه سی آلا،
گزور نشجه چینله ییب قاباغا، دالا،
اندامین قویروق دو، آستا چالخالا،
آلدى من ده دین و ایمان قویمادی.

قوجا بختیم

نه سودا تا پمیسان، نه یه طالیسن،
 هانسی غفلت ده سن، گل قوجابختیم!
 یامن دن کوسویسن، یاقوچالیسان،
 بو سینیق کونلو مو آل قوجابختیم

چکلیب پنهانا سن دنیرسن دوز،
 قیامت او دوندان پس دی طعنه سوز،
 گوموشوم تونج اولوب، زر زیام دا بشز،
 قلب چیخیب آلدیفیم مال قوجا بختیم!

اوزوم عاشق اولدوم او غلوم گولله چی،
 بیلدیم کی قالاجاق دولتین او جی،
 قیربلدی قوبونوم قالمادی کشچی،
 ایندی ده یخیلیب کل قوجا بختیم!

تقدیر اوچون ياخشى دئیل بوعادت،
 گاه گولدورور، گاه دا ونیر خجالت،
 ايگىدلر آت ونرمىر، گۈزەللىر خلمت،
 كسىليب تباڭو، بال قوجا باختىم!

سكسنى - دوخسانى كىچىدى ياشىم،
 گۇز دىئه تىرە يېر بللى ياشىم،
 عزرايىل ھەممىم، مزار يولداشىم
 داها گۈچ طبلىن چال قوجا باختىم!

علسگر كسىليب صبر و آرام دان،
 اوخلايىسان قانلار آخر يارام دان،
 حاق ايله قىل سۇدا آل چك حارام دان،
 حالال دان مطلوبىن آل قوجا باختىم!

دایانماز

کونلومون شوشه سی ساقین کی سینار،
 توخونارسا آینا داشا دایانماز.
 ال د گمه میش يارالاریم سیزیلدار،
 وورسان ماشا اوستن ماشا دایانماز.

خسته گزنوں ایسٹر ناری گزرنده،
 یا دوست - دوستو، یا یار - یاری گزرنده،
 بولبول گول اوستوندہ خاری گزرنده،
 قان آغلار رخساری یاشا دایانماز

علسگرده نازلی یارا قول اولا،
 یانیب جسمی آتشیه کول اولا،
 جانی چینخار درد اوره کده بول اولا،
 غم قالخیب باشیندان آشا دایانماز

د گمه میش

داد سنین الیندن آقانلى فلک،
کونول حسرت قالدى يارا د گمه میش.
کوهه يارام قور ائيله دى تزهدن،
طبیب نشتر ووردو يارا د گمه میش.^۱

گوزوم قالدى الف - بئى ده، ياسين ده،
يارادانيم كومه كـائيله يا سين ده،
قالديم سمندرتك غم درياسينده،
ياندى بال و پريم نارا د گمه میش

علسگر عصيانين چيخيدى سان دان،
اولدورسن زنبورو ال چكمز شان دان،
هر جانى دن، مُختى دن نادان دان،
نه سؤز قالدى صنعتكارا د گمه میش؟!

دولانسین

گردنیه نشچه شاهمار دولاتیب،
 کونول ایستر او شاهماره دولانسین.
 عرضیم آلب، التماسیم توتماسان،
 مجنون اولسون بو داغ لارا دولانسین.

بگمیشم خاصیتی، حالینی،
 یارادان بول و تریب هوش، کامالینی،
 سن آللله گیزلمه ماه جامالینی،
 شعله سینه قوی فوغارا دولانسین.

بال باهالاتان دا قیريلدی آری،
 ياغ ساتانلار مala سالدى آزارى،
 مین تومنه قالخدى داراغان، دارى،
 نه گون چىخىسىن، نه ستاره دولانسین.

دادسنن الیندن چرخ کجمدار!
 اوره گیمده یوز درمان سیز یارام وار،
 عاشق دگیرمانچی، آغا چاروا دار،
 صراف گلسین بو بازارا دولاتسین.

طالیم جlad سوساییدی قانیما،
 بیزیم کی ده قالسین حاق دیواننا،
 فلک عشق آتشین سالیب جانیما،
 لازمدمی پروانه نارا دولاتسین

طالیم جlad نه گیریدی تصدیمه،
 خبر و ترین اولادیما، دوستوما،
 شاه لار - شاهی سایه سالسین اوستومه،
 علیگرتک باختی قاره دولاتسین.

دۇندو نە دۇندو

چارخ دولاندى، باختىم تاپدى تىزلى،
ابالىم، ادبارا دۇندو نە دۇندو!
جان دىئەن دوستلارىم، شوخ گۈزەللىرىم،
اووسون آلماز مارا دۇندو نە دۇندو!

فرهاد گوردو سىنودى شىرىن جامالىن،
شىرىن دوست اليىندىن شىرىن جام آلين،
شىرىن جە دولتىن، شىرىن جە مالىن،
آخىر زهرمارا دۇندو نە دۇندو.

دادسىن يىندىن چىرخ كىمىدار!
گۈنوم قارا كىچىدى، ايشيم آه و زار،
ھاي و فررم، قىسى ووررام، ائىلە مير شكار،
طرالان باختىم سارا دۇندو نە دۇندو.

بو درد قالدى علساگىرىن جانىندا،
حاق ئاحاق سىچىلەر حاق دىوانىندا،
گۈهر زىيىل اولدو نادان يانىندا،
دونيا منه تارا دۇندو نە دۇندو.

دۇنۇيدو

فلگىن تەرين دن، ائل طەنە سىتىدەن،
دردىم آرتىب بىر عمانە دۇنۇيدو.
عشقىن فرقىيەندەن، يار حسرتىدەن،
باھار منه زمىستانا دۇنۇيدو.

عشقىن گردا بىتىدا دوشموش لىنگە،
تۈرىا كش لر طەنە قىلىر پېشىنگە،
گىرىھ شىرە دۇنوب، موش لار پىنگە،
باغا قىزىب كرگەانا دۇنۇيدو.

عارىف بو سۆزلىرى فيكىر ائىلە درىن،
آرتىرمى دردىنى سەن علسگەرن،
قبلە نما محبتلى قىزلارىن،
مىشىلى بىزدەن غىرى يانا دۇنۇيدو.

دونيادا

غافيل كونول بو نه يولدو توتموسان،
صرف اندەرسن نه کامال دى دونيادا.
دولته قول اولوب گول تك آچىلما،
پىرىخ سنين تك گول لر سولدو دونيادا.

«كېر» دن قلىيىنده بىر كىتىمە بارى،
توب دەيدەر داغىلار بورجو - حصارى،
بوز سنين تك آهو گزەن شاهمارى،
فلک كىمندىنە سالدى دونيادا.

گوشومدا سير غادى، سىنە مەدە داغدى،
عاغىلىلى اوتوتىماز نىچە كى ساغدى،
دولت دن قىسمىن بىش آرشىن آغ دى،
چىكىدىيگىن غوغادى قالدى دونيادا.

فلک بىرھم اندىب چوخ نظام لارى،
ظلم اىلە سۈندۈرۈپ يانان شام لارى،
حاييف جوانلارىن گول اندام لارى،
مارا، مورا قىمت اولدو دونيادا.

يېغىلار مخلوقات قورو لار محشر،
بويون لاردا كىن، ال لىردە دفتر،
اوندا واى حالينا يازىق علسگر،
اۇزۇن گىشتىن سۈزۈن قالدى دونيادا.

دونيادا

بیر آى ياريم نوباهاردان كىچنده،
كۈنول گشت ائله يېب گزه دونيادا.
سېرىنى وئرمە يىن دوشمنه، دوستا،
اينانمايانان هر جور سۈزه دونيادا.

اجل گشت ائله يېب گۈزىدىن اشىنده،
حاييف جاوان لارى سالى كىمندە،
هر زامان بونلارى گۈزۈم گۈرەندە،
كۈھنە يارام اوپور تىزه دونيادا.

عزرائىل بير كىس دى گۈزۈنمىز گۈزە،
نه عاغىلا باخىر، نە دە كى سۈزە،
ايىدى دە گۈزۈنو زىللە يېب بىزە،
توتوب من فاغىرى قضا دونيادا.

گنجەلر قويۇما گىرەن كىمىستە،
گىزلىن سېرلارىمى بىلن كىمىستە،
اۋەجىكىدى كىمىدى قالان كىمىستە؟
ايستە بير ياشاسىن يوزە دونيادا.

بیر انسان کی حاق دندیگین ایتیرسه،
 هر مجلس دن بیر معرفت گزئورسه،
 آتا - آنا سوزون پشته پشیرسه،
 او، یقین کی چکمز جزا دونیادا.

لوغمادان کج اولان، عاغیل دان قانماز،
 بو باز آدام مرد قاباق دا دایانماز،
 آدام وار کی دندیگیندن او تمانماز،
 هی هرزه دانیشار او زه دونیادا.

علسگرین سوزون انشیتیسن اتل لر،
 بیتیسن بنوشهلر، آچیلسین گول لر،
 هر زامان او خویور شیدا بولبول لر،
 اودا عاشق اولوب بازا دونیادا.

دونيادا

وارلى نان دوست اولوب، يوخسولا گولمه،
چوخ دا هاوالاتيب جوشما دونيادا.
اثل سنى ايسته يېب قاباغا چكىش،
آغير اول يونگوله دوشمه دونيادا.

دردینى بۇلوش دور قدىر بىلەن نىن،
وفالى دوست اولماز اوژه گولن نىن،
بىر آدام كى، «سن اۇل» دئسە يالاتنان،
اونون كورپوسوندن كىشىمە دونيادا،

بو سۇزو بىگەنر بىر عاريف، ئىيار،
بداصىل كىميسە، نە يايپىش، يالوار،
قۇنشۇيا سۈپەلە يېر، عالىمە يايار،
سىرىن سىئراقووا آچما دونيادا!

ياخشى اوغول، اڭىر بىر ياخشى آتا،
اۇلونجە هەنج كىسە يىتىر مىز خاطا،
يىشى گلە خىر و تەرەر اثلاتا،
اونون آرخاسىن دان قاچما دونيادا.

علسگر سۈپەلە نېر سۇزۇن آدىنان،
عاريف مجلسىندا هە اثباتى نان،
بىر دوست سن نن اولسا، سىرى يادىنان،
اونو دوشمنىن دن سېچمە دونيادا.

عاشق علسگرن صحنه بانو

سیزه هاردان خبر وئرم گوچه ماحالینین آغ کیلسه کندیندن. آغ کیلسه کندینده کیمده خبر وئرم «آل ممد» کیشی دهن آل ممد کیشی یوخسول بیر آدامیدی. هنچ کس نن آلی - قالی اولمازدی. کندده هامی اونون خاطیرینی ساخلاردى. چوخلارى بیرايش گوره نده اوننان مصلحت له شردی. ايش بتهه گتیردى کى آل ممد کیشی اوله نندەن سورا بیر - بیرینین دالینجا دۇردا اوغلو، ایکى قىزى اولدۇ. آل ممد کیشى كولفه تىنى دولاندىرماق اوچون جاوانشىر ماحالىينى مىشەلىرىندهن آغاچ، تاختا، كوره ك، شانا، چالنى داشىپير گوچه ماحالىينى كندلىرىنده ساتار سككىز باش كولفه تى بير قارىن آج ، بير قارىن توخ دولاندىراردى. آل ممد کیشى چوخ چىتىلىكلىر دوشىسىدە اوره كىنى سىخمازدى يىرى دوشىنده، «دانالى دارىخماز آللاده كريم دى - دئىردى.» آى دولاندى، ايل كىتجىدى آل ممد کيшиين بئيوڭ اوغلو «علسگر» اون ایکى - اون اوچ ياشينا چاتدى. آل ممد کیشى آروادى «پريزاد» خانىيەن مصلحت له شدى کى، علسگرى وارلى آداملارىن بىرىنە نۆكىردىن، چوباندان، ناخىرچى دان وئرسىنلر. اوشاقلارينا چوخ مەربان اولان آل ممد کیشى علسگرى يانينا چاغىرىپ دئى:

- اوغول بىليرىن کى من سىن خاطرینى چوخ ايستەيرم. شوکور آلاها كولفه تمىز چوخدور، آللاده قوسا قارداشلارىندا يىشكەلىپ، هەرسى بيرايشين قولاغىندا توناندا كىتمىز كۈك اولاچاق. ايندى من خرجىمىزى چاتدىرا بىلمىرم، گل سنى ياخشى آدام لارىن بىرىنە نۆكىردىن، چوباندان، - زاددان وئرم، هم ياخشى يىشى - اىچ - گىشىن، هم دە قازانجىندا ئوييمىزه خىرىن دە گىشىن.

علسگر هنچ وعده آناسىنین سۈزۈندەن چىخمازدى. اودوركى آناسىنین بونتكىليفىنە راضى اولدۇ. آغ کیلسه کندىنەن وارلىلارىندا

شش - آتیسی نوکر ساخلاماق اوچون آدام آختاریردی. آل ممد کیشی آروادینان گوتور - قوى ائله‌دى، بوفیکره گلديلر کي علسگري کالواىي^۱ نوريان آدلی بير آداما نوکر وثرسينلر. آل ممد کیشی کالواى قورياننان باشىدى - باريشدى. سحر علسگري کالواى قوريان گيلين ائۋىتە گۈنده‌ردى.

کالواى قوريان علسگره بير دست لباس تىكديردى، گوره جىڭى يشلى اونا تاپشىردىلار.

کالواى قوريانين دار - دونياداور - توت «صحنه بانو» آدلی بير گۈچىك قىزى وارىدى. علسگر بو ائوه گىنده صحنه بانو اون يا اون بير ياشىندا اولاردى. علسگر ايشلىرىنى تانىياننان سونرا، اونو اوقدەر بويورمازدىلار. او هرايشى اۇز واختىندا گوره‌ردى. کالواى قوريان دا علسگرى اۇز قىزىندان سېچمىزدى. ايکى ايله قەدر ايشلەدىكىن سونرا صحنه بانوايلن علسگرين آراسىندا بير مەربانلىق عمله گلدى. چوخ زامان علسگرين گوردو بىر ايشلە صحنه بانودا كومك ائله يېردى. علسگر موللا لارين حدىثلىرىته، درويش لارين ناغىل لارينا، عاشق لارين داستانلارينا قولاق آسماقدان دويمازدى. کالواى قوريان دا علسگرين خاطيرىته دە گىمزدى، علسگرده مجلس لارين ھاميسينا گىنده‌ردى. علسگر ايکى - اوج دفعه بير داستانى ائشىدەنده سۈزلىرىنى دە يادىندا ساخلايىاردى. آنجاق اون بىش - اون آلتى ياشلارىندان علسگر اوزوندەن دە سۈز دئىرەدى يعنى شعير قوشاردى. تاي - توشلارى اونون سۈزلىرىنى ازىزلىه يېردىلر.

علسگرين کالواىي قوريانا نوکر اولماسى اوچ ايلينى آشىب، دۇردونجو ايله آياق قويموشدو. دوغروداندا بىر واختا قەدر کالواىي قوريان علسگرە گولدەن آغىر بىر سۈز دئىمە مىشىدى.

دئىردىلر كى نه اولايدى - نه اولايدى آل ممد کیشى علسگرى بوردان آپارمايىدى. علسگرینن صحنه بانو آراسىندا اولان مەربانلىق

پاواش - پاواش محبه چنور بلمیشدی. ائله بیل کی ایکیسی ده دئیردی:
گئشنه گوزومده، گندهرم اوزو مده. ایندی علسگرین دئدبگی
سوزلرین، شعیرلرین هامیسیندا صحته بانونون بوللور - بوخاغیندان، لالا
پاناغیندان، آی قاباغیندان، شاهماز زولفونده، کامان قاشیندان، پیکان
کیپریگینده، باشقا بیر سوز یو خودو، اونو تعریفله بیردی.

نوروز بایرامی گونوایدی. کالوای قوریان بیر دست علسگره و بیر
دست ده صحته بانویا پالتار تیکدیر میشدی. صحته بانو سحر تژدن
سنه بی گلتروروب بولاغا گشتمیشدی. علسگر مال - قارانی راحاتلایان دان
سونرا تره پالتارینی گشیندی. بوزامان صحته بانو بولاقدان قایتدی.
علسگری گوره ن کیمی دندی:

علسگر پالتارین مبارک اولسون، نه یاخشی یاراشیر، گرک
شیرینلیگینی و نره سن!

علسگر باخدی گوردوکی صحته بانونون تره گئیدیگی قوقانین بیر
دو گمه سی آچیلیب، آندان کوینگینین ناخیشلی یاخاسی گورونور. اگر
قیزین آناسی بورادا اولماسا یدی، سینه سینده اولانلاری آچیب توکردنی.
او گون کنچدی صباح آچیلدی. کالوای قوریان طؤله یه گندنده
گوردوکی، علسگر جامیشین آخوروندا اوترووب، آستادان زومزومه
ائله بیر. علسگر بو زومزومه سینده صحته بانونون کوینگینده دانیشیر،
او زتره پالتارینین شیرینلیگین حاضیر لايردی. کالوای قوریان
سازدان - سوزدن اوقدر باش تاپان آدام دئیلدی. ائله بیلدی کی علسگر
افزگه عاشقلارين سوزلریندن او خوپور، دندی:

آبالا، یاخشی چاغیر پرسان، چاغیر، او تانما! بیر گون کالوای قوریان
آتینی میندی، کالوایی دان قاییدان آدام لارینان گوروشک اوچون
«زر - زبیل» کندیته گئدی. همین گون آغ کیلسه کندینده طوی
تدارکی واریدی. آرادان بیر آز کنچه میشدی کی صحته بانونون آناسینی
«یوخا اوستونه آپار دیلار». علسگر اونه گلنده گوردوکی صحته بانو
تکدی، دندی!

- عمى قىزى، من تزه پالتار گىشىنە سن شىرىنلىك اىستە دىن، مىنىمە
گومانىم، سن بىلىرسن كى سۈزدەن باشقۇ هەنج بىر شىھ گلمير. ايندى آل
شىرىنلىكىنى وئرىم. علسگر بونو دىئيب باشلادى!

گولابتىن قىسى ترسىنەن اوستە،
نه گۈزل يارا شىر قىز كۈنىڭىنە.
سېنەن كعبە، كۈنىك كعبە اۇرتۇبىو،
اذن وئىرسن سورتم اوز كۈنىڭىنە.

گۈزەل يارانىسان «قال و بلى» دەن،
ياناغىن گۈچىكىدى گولدن، لالادەن،
زىگىر گول دوغرا سىن زىرىن طلا دەن،
الىنە گلد يىكجە اوز كۈنىڭىنە.

قول علسگر دوست يولوندا سورونور،
سېنەن اوستە دردە درمان گۈرونور،
او كۈنىڭگە نار مەملەر بورونور،
اونونچون قوريانىق بىز كۈنىڭىنە.

سۆز قورتاراندا صحنە بانو دئى:

- علسگر، آمان گونودو، ددهم ائشىتمەسىن. اگر ائشىتسە سنى بوردا قويماز قالاسان. علسگرىن الهامى جوشا گلدى، باياق كىنان بير آزدا اوجادان اوخوماغا باشلادى:

ايستر دارا چىكدىر، ايستر قول ائيلە،
قويمۇ شام امرىيە قول اينجىمەرمە.
حسرتىندهن مجنون اولدوم صحرادا،
جان آلانسان جائىم آل اينجىمەرمە.

حسرتىندهن سارالىيان، سولاتام،
اذن وئرسن يار باشينا دولاتام،
اللى يول چاپلام، يوز يول تالاتام
بىر شىنى دىگىل دولت - مال اينجىمەرمە.

علسگرى تر باسمىشىدى. ائوده گۈزو صحنە بانودان باشقا هېچ نەمى گۈرموردو. صحنە بانو ماددىم - ماددىم علسگرە. باخىردى، دىللەمە يە سۈزو يوخودو. علسگر سۈزۈنۈن اوپىرى بىندىنى آلدى!

علسگرم ياندىم عشق آتىشىنده،
گۈزۈم قالدى كېرىيگىنده، قاشىندا،
قازدىر مزارىمى چىشمە باشىندا،
سال سېتەم اوستوندەن يول اينجىمەرمە.

علسگر سۈزۈنۈ قورتاران كىمى صحنە بانو دئى: - علسگر، سە گلن ئالوم مە گلسىن، سە منىم قېرىمىن اوستوندەن يول سال! سە كى مە

پار دئدین، منه بنه پار دئیرم. اولدم قاراتور پا غینام، قالدیم - سنین پارینام.

آرادان بیر مدت کنچدی بیر گون کالوابی قوریان آفز آروادنا دندی:

- آرواد آلاه دولتی و تردی، اما بیر اوغلو بیزدهن اسیر گه دی، بیر گون بیخیلار اولرم، قیز دا چیخیب بیرینه گندھر، منه قوردنان قیاما تا قالمیا جاقسان کی؟... اوندا بوردو موزدا بايقوش اولا يار.

- آکیشی، آچیق دانیش گوروم بنه دنک ایسته بیرسن؟

- آرواد، سوزون دوغروسو، علیگر منیم چوخ خوشوما گلیر. منیم فیکریم اودور کی قیزی و ترھ ک علیگره، ساختیاقد اثویمیزدھ. ائله بیلرم کی قیز دا بو ایشه راضی اولار. بو مسئله قونشودان قونشویا یایلدی، گلیب علیگرین آناسی پریزادین قولاغینا چاتدی. پریزاد مسئله نی آل ممد کیشیه دانیشدی. آل ممد کالوابی قورینان قوهوم اولماغا جاننان، باشنان راضی ایدی، اما ائله حساب ائله دی کی اویدورما سوزودو. مسئله نی دوغرو - درست افیره نمک اوچون کالوابی قوریانین یانینا گشتدي، سالامنان، صافادان سونرا دندی:

- کالوابی امریم آشمیر، اجازه و ترسن علیگری آپار ارام. کالوابی قوریان بیر آز فیکر لشندن سونرا دندی: - آل ممد کیشی آلاها شوکور علیگردن ساوای اوچ اوغلون دا وار، اونلار سنین قولوندان توخار، اما علیگر سیز منیم ایشیم هنج آشماز. اگر راضی اولسان علیگر همیشه لیک بیزیم ائوده قالار، آل ممد کیشی عارف آدام ایدی. بیلدی کی

کالوابی قوریان نه دئیر افزونو او بولا قومادی دندی!

کالوابی نشجه یانی علیگر همیشه لیک سیزین ائوده قالسین؟ بیز کی بئله دانیشمامیشدیق.

- آل ممد کیشی، علیگری آپار ساندا، بورادا قویساندا، اختیار صاحابیسان. آنجاق منیم مقصدیم بودو کی، اختیار و ترسن ایکی ایلدن سونرا علیگردن صحنه بانونون طوبونو ائله ییم قالا همیشه لیک بیزیم ائوده.

آل ممد کیشی بیر آز فیکیر لشنده ن سونرا گولومسه بیب دئدی:

- کالوایی، من ائله سنین فیکرینی دؤرد ایل بوندان قاباق باشا
دوشموشدوں کی، علسگری منیم الیمده ن آلاجاقسان.

هر ایکیسی گولدو مسئلہ بوندان قورتاردي. کالوایی قوریانین
آروادی چای - چورک قاییردی. یئدیلر، ایچدیلر بیر آزدا
اویاندان - بویاندان صحبت ائله دیلر. آل ممد کیشی دوروب ائولرینه
گلدى. آنالار دئییدی: سن سایدیغینی سای گور فلک نه سایر. کالوایی
قوریانین محرم آدلی بیر قارداشی واریدی. چوخ واری اولدوغونا گۈرە اوغا
پوللو محرم دئیردیلر، افزووده چوخ ظالیم آدام ایدی. کالوایی قوریان اونان
ائله قورخوردوکى، اگر دئسے ایدی چورک يىنمە يىمزاپى. پوللو محرم بو
مسئلهنى اشىتىدى تىز آدام گۇندىرىپ کالوایی قوریانى يانينا چاغىرتىدىرىدى
كى:

- قارداش، بو نه زورنادى كى جاماعات چالىر؟ کالوایی قوریان
گۈردوکى محرم سسئلهنى اولدوغو كىمى اشىدېپ، دانماق اولماز، دئدی:
- محرم، اوزو يولا، قوچاق بير اوشاقدى. اگر او اولماسا بىزىم
مال - حيوان دولانماز. آل ممد کیشى گلمىشدى كى اونو آپارا، من
علسگری بير - ايکى ايل ايشلتىمك اوچون يالان بير سۈزۈيدو دئديم.
اونوندا عاغلى كىسى آپارمادى.

- يوخ، علسگری ائله بوساعات قووالا گىتسىن، اوزگە آدام تاپ،
ايشتىت. قالدى كى صحنه بانو قىزيمىز وارسادا اوغلوموز داوار، اوز
داشىمىز، اوز توفارىمىز. صحنه بانونو اوغلوم مصطفى يا آلاجام. دى
دورما گىشت! علسگرین شەسىنى وئر قولتوغاننا! کالوایی قوریان ائوه گلدى،
آما ائله بىل كى باشىنا بير قازان قايىنار سوتوكىوشىدلر.

بىلمىرىدى كى آروادينا نه دئسىن، علسگری نىجه قروسون. او دوركى
علسگری گۇندىرىپ آل ممد کىشىنى چاغىرتىرىپ دئدی:

- آل ممد گىرك او گونو من سنين سۈزۈنە باخايدىم. قوهوم - قارداش
دئىيركى ناحاق علسگری ساخلايىسان قوي گىتسىن آتا سينا كومك

اڭله سىن. ايندى ايستەيرىن علسگرى آپار. آلمىد گىل و جاماماعاتىن
هاميسيدا يىلدى كى بوايشى پوزان پوللو محرمدى. آرغاج اونان
كىچمىشىدى. علسگرده فيكىردهن غىمەن سارالىب - سولماغا باشلادى.
داها باش قالدىرىپ كىندىن اىچىنде گزە يىلمەدى.

آلمىد كىشى عشقىن نە اولدوغۇنۇ يىلىرىدى، ھم دە اۆزۈندەن
دئىهنايىدى. فيكىر اڭله دى كى علسگرده بىر ساز تاپسىن، بلکە
چالىب - اوخۇيا دردى، غمى داغىلا.

گىندى قانلى كىددەن بىر ساز گىرىدى. علسگر مىيلىنى سازا سالدى،
آزىز مەتدە إلى سازا ياتدى. آلمىد كىشىنин قوهوملارى، ايستەيەنلىرى
بىر گون يېغىلىپ علسگرىن يانىنا گىلىرى. مشهدى نادر سازى گۇتوردۇ
علسگرە وئرىپ دئىدى:

- اوغلۇ! چال گۇرۇم اۇرگەنە يىلىسىنى؟ علسگر سازىنى گۇتۇر دو
زىلىنى زىل، بىمېنى بىم سىنە سىنەدە مستحکم اڭله دى، يانىق گرمى ھاواسىندا
گىلدى گۇرە كە دئىدى!

آى عارىف لر گلىن سىزە سۈيەلەيم،
كىسىلىپ اوستۇمدەن يارنىشانەسى.
دۇست اوزاق اولماقلا گۈنۈل ياداولماز،
اۇلۇنچە قلىيمىدە وار نشانەسى

مشهدى نادر دئىدى:
اوغلۇ نە چۇخدۇ ائل قىزى ائلدى، سىن نىيە بىلە آه وزار ائىلە يىرسن؟
آلدى علسگر سۈزۈنۈن اوپىرى بىندىنى:
نطفە دەن پاك اولان اۇزۇپاك اولار،
مۇمن دە تۈرە بىن خوش ادراك اولار،
عندىلىپ قان آغلار زھرى چاك اولار،
گۇرسە گول اوستۇندا خارنىشانەسى.

آل مدد کیشی داوم گیره بیلمه دی آغلادی دندی:
 - مشهدی نادر دونیانین ایشلری بئله دی. اگر منیم ده واریم، دولتیم،
 حالیم اولسايدی، باشیما بو ایش گلمزدی. علسگر آناسینین آغلاماگینی
 گزروب دندی:

علسگرم غرق اولموشام بوجمه،
 بوخسو للوغوم داغ چککیدی سینه مه،
 ناکس، مختث دن مطلب دیله مه،
 بودخو ناموس، غیرت، عار نشانه سی.

سوز تاما مايتشیدی آمما علسگر سازی يژره قويمادي. هره بير ياندا
 اوونو دانلادی، افیود نصیحت وثردی. علسگر سازی سینه سینه باسدی، کرم
 گوزه للمهسی هاواسیلا گزوره ک نه دندی:

ائشیدین مجلس ده عاریف اولاتلار،
 صرافام گوهريم، کانیم گندیدی.
 آخ چککین يار يولونا باخمقادان،
 یقین بیلین ياری جانیم گندیدی.

نازیک بارماقلیدی، شیمشاد اللی دی،
 آپنا قاباقلیدی، سیاه تئللی دی،
 شکر صحبتی دی، شیرین دیللى دی،
 طوطی کیمی خوش زیانیم گندیدی.

مدتدى گوزومدن او لويندو ايراق،
اريديب اوره ييم دردو غم، فراق،
بولور بونحاق، لاه ياناق، آي قاباق،
آلا گوزلو صحته بانوم گنديدى.

ايش سنه آگاهدى قادر الهى،
عشق اليندن اي تير ميشم ايراهى،
علسگرم بودور سۈزۈن كوتاهى،
يار گندەن دن دين - ايمانيم گنديدى.

او گوندن جاماعاتین ایچیه یايلدی کی علسگره ونرگی ونریلیب، سازی گوتوروب سینه سیندن سوز دئیر. علسگر صحته بانو دان ساری نه سیر سوزو اولسايدی، اوغلاتلاردان دوستو پاشایا دئیردی، قیز لاردان عیسی قیزی زهره خانیما دئیردی. بونلاردا علسگرین یانینا گلدیلر، احوال توتدولار. بولداشلارین گلمه سی، اونون احوالینی سوروشماسی علسگری جوشა گتیردی، سازی گوتوردو گزره ک هیجران کرمی هاواسیندا دردینی نشجه دئدی:

در دیم چو خدو دیندیرمه بین حضرات،
منی بیر آلا گلز جشیران اولدورور،
قیلینجسیز، توفگسیز آلیر جانیمی،
کیمسه بیلمیر پنهان پنهان اولدورور.

هشچ بیلمیرم نیله میشم، نیله رهم،
خنجر آلیب قارا با غریم پش لهرم،
بیر جانیم وار یارا قوریان ائله رهم،
قوی ائل دئسین عاشق قوریان اولدورور.

علسگرم بیر گلزه له مهمانام،
اولدمه بینجه چتین دؤنم اوسانام،
عزرائیلی قانلی تو تماسین آنام،
منی بیر کیریگی پیکان اولدورور.

زهره گلنده علسگر ائله حساب ائله میشدی کی، اونا بیر شاد خبر ونره جک، آما نه اوننان بیر سوز ائشیدی، نه ده کی پاشادان بیر خبر چیخدی.

گوردو کی نه صحته بانودان اونا بیر خبر گتیره ن وار، نه اونون آه و

ناله سینی صحته بانو یا یشیره‌ن. سازی سینه سینه باسدی گوره ک درد
دیلینی سازینان نشجه دئدی:

عومروم آه - وای نان کچدی دونیادا،
حسرت الیم بیر دلداره د گمه‌دی.
نشجه نامه یازدیم جانان ائلینه،
هشچ بیریسی او دیاره یشمهدی.

بو سوزو ائشیده‌ن ده زهره کؤوره‌لدی دئدی:
- عین قیزی اولمیوب کی، سینین دئدیگینی او نا یشیره سین.
آله قویسا صاباح اوندان سانا بیر خبر گتیره‌رم. علسگر سوزون
ایکینجی بندینی آلدی!

نه اوزومن بیرجه یاری گورمه‌دیم،
نه دیلیمنن احوالینی سورمادیم،
باغ بسله‌دیم قیزیل گولون درمه‌دیم،
خرزان اولدو باغچام بارا یشمهدی.

داغلارین کۆكسوندە قارنشانه‌سی،
گول اوسته گۈرونور خار نشانه‌سی،
اولوره م قلیمده یار نشانه‌سی،
گۈزو یولدا انتظاره یشمهدی.

گۈزو یاشلى آی فوغاره علسگر،
ایشى اسکیک بختی قاره علسگر،
اولمادی دردینه چاره علسگر،
حسرت الین او دلداره یشمهدی.

منیم عزیز لریم، او گون کشچدی، سحر هامینیزین اوزونه خشیر لیبن آچیلسین، سحر آچیلاندا زهره قاب - قاشیقی گؤتوروب بولاغا گشتدي. گئچ دن - گئچه صحنه بانو دا. گلدی. اوپوشدولر، گوروشدولر، صحنه بانو سوروشدو:

- سن آلاه ده گوروم علسگر نتجه دیر؟

- نتجه اولاچاق، آلاه اونو ائله اودا قالاییب کی، دیل ایلن دئیله سی دئیل. ازى گؤتوروب دئینده ده باشیندان اود چیخیر.

بولاغا گندیب - گلن چوخودو. او دور کی آرتیق دانیشا بیلمه دیلر. زهره قاب - قاشیقی گتیرب ائولرینه قویدو، بیر باش علسگرین یانینا گلدی. علسگر اونو گوره ن کیمی سازی باشینین اوستوندن گؤتوردو، زیلینی زیل، بیمی بم سینه سینده مستحکم ائله دی، دیلغم هاواسیلا گوره ک زهره خانیمدان نه سوروشدو:

سؤیله قاصد مختصری والسلام،
عرضیمی جانا نا دئین نه دئدی؟
بولبول تک آسمانا چیخیدیر نalam،
صحن - گولوستانا دئین نه دئدی؟

علسگرین بو یانیقلی هاوایان بئله او خوماسی زهره نین ده قلینی جوشა گتیردی. هۇروكلىرنین بېرىنى آئیرب سینه سینه باسدی علسگره بئله جاواب وئردى:

گندیب عرض - حالى يارا سؤیله دیم،
اینجیمه سین مندن جانا نا دئدی.
ظلم الیله منى يادا وئر دیلر،
وئران قالسین بئله زاما نا دئدی.

آلدی گوره ک علسگر نه جواب وئردى:

يادىما سالاندا بوي - بوساطيني،
خسته كونلوم مينير عشقين آتىنى،
گاه آختارىرىشىن يىندى قاتىنى،
گاه چىخىر آسمانا دئدین نه دئدى؟

آلدی گوره ک زهره خانيم نشجه جواب وئردى:

ناكس مختشىن بونو وورولسون،
واى دوشسون ائونىنه شيون قورولسون،
«مۇحرىم» اوغلاتلارى قىرىلسىن،
قالماسىن يور دوندا ناشانا دئدى.

آلدى علسگر:

عاشق اولدوم بير ناالنصاف ملتە،
قولو باagli وئردى منه جلادا،
انجىلە، زىبۇرا، صحفە، توراتا،
آند وئرەم قرآنَا دئدین نه دئدى؟

آلدى زهرە:

سېира قىيلار آرالىغى قاتىيلار،
ظولمۇن بونوما كىمند آتىيلار،
آتام - آنام منى پولا ساندىيلار،
اونلار يىتىشىمە سىن ايمانا دئدى.

آلدى علسگر:

کونول گرە ک اىسته دىگىن اىسته يە،
دostون سۈزۈن دوستا گرە ک دوست دئىه،
رەم ائىلەيىن من گۇناھكار خسته يە،
رەدىمى لۇغمانا دىندىن نە دىندى؟

آلدى زهرە:

زەرە يەم سىنه مە درد و غم چوخىدو،
اوستومە تۆكۈلن پىكانىدى، اوخدو،
دونيا دادىت، حق، دىۋان يوخىدو،
يىشىرە دردىمى درمانا دىندى.

آلدى علسگر گۈرە ک سۈزۈن سون بىندىنى نىشە تاپشىرىرى؟!

كىچ دولاندىرى ماسىن خام خىالىنى،
يارىئون اىستەمز دونيا مالىنى،
يازىق «علسگر» يە عرض - حالىنى،
سرى خرامانا دىندىن نە دىندى؟

زەرە بولاغا نىشە گىتمە گىنى سازلا - سۈزىلە دىندىگى كىمى دىل
جاوابىدا دانىشدى. علسگرىن اورەمى بىر آز ساكت اولدو.
دانىشىفەن سونوندا زەرە دىندى:
- علسگر، صىخە بانو دئىيركى، نە او لايدى بوجۇنلارده بىر دەفعە
علسگرى گۈرە يەيم. اگر دوروب بىر آز گىزىن، ائشىگە - باجىما

چىخسان بلکە صحته بانوپنان گۇروشە يىلەسەن. دېئىرلر اوەمود چوخ ياخشى بىر شىنى دىر. اگر خستەنин سا غالماغىنا اۋزۇنۇن اوەمودو اولماسا، حكىمەن درمانى كۆمك ائلەمزا.

آرادان بىر نىچە گوندە كىچدى، علسگەر آياغا دوروب ياواش - ياواش قاپى يىا - باجاييا چىخدى. يولداشلارى، تاي - توشلارى اونو گۇردو، يازىن عطىرىلى ھاواسىندا اوتو چۈللەر، چەمنلەر آپاردىلار، گۆز - كۈنلۈ آچىلدى، ساب - ساغ اولدو. گونلەر كىچدى، هەفتەلەر دولاندى. گۈنلەرين بىرىنچە كەدىن قىزلارى بولاق باشىندا سۈز بىر يىزە قويىدولاركى، صاباح داغا پىتىجىر يەنمغا گىشتىنلەر. صحته بانو بونو يىلەن كىمى احوالاتى زەرىيە خېر وئىردى. زەرىھ علسگەر دندى، علسگەر دە باشا اىلە مىلحتەشىب، سحر ھەل خورۇز اويانمامىشداڭ داغا طرف اوز قويىدولار. گۈل ھا گۈل، گۈل ھا گۈل داغا چاتدىلار. باشا داغا چاتان كىمى باشىنین آلتىنا بىر داش قويوب باشلادى خورۇلداماغا، علسگەر گۈزلىنى زىلەددى كەنەن گۈلن بولا. بىر ساعات، ايكى ساعات بىرده باخدى كى، گۆزەللەر كاروانىن اوجو گۇرۇندو. علسگەر دقت ائلەين دە صحته بانونى تانىدى، سازى كۆتىھە گىنەن چىخارتدى، زىلەنى زىل، بىمېنى - بىم سىنەسىنە مستحکم ائلەددى. بو زامان سازىن سىنە پاشا آيىلدى، سورۇشدو كى:

- علسگەر، نە اولوب كى قويىمورسان ياتاق؟ علسگەر دندى: قولاق آس گۇر نە اولوب:

دردانەنى سنگ سياھ اىچىنده،
گۇرەن كىمى حىرىت گۆزۈم تانىدى.
كۈنلۈ بىوفادى هەچ سالمىرى يادا،
گۆز دويمور، گۆزۈنۈن مەربانىدى.

پانا قلاري گولدو هنچ اولماز خندان،
 جسم ده ملک دى، نسيل ده انسان،
 سيم - زنخдан داميرواري دندان،
 عنابى لبلرى جان درمانيدى.

آديم علسگردى اصليم گويجهلى،
 «آست» عالميندن دئيشيم بلى،
 هم عاشيقم، هم درويشم، هم دهلى،
 جانيم گوزه للرين يول قوريانيدى.

سۇز تاماما يېتىشىدى قىزلار دوز علسگر گىلين يانينا گلدىر. علسگر
 چوخدان بىرى صحته بانونو ياخىندان گۈزوب، كلمه وئرب، كلمه
 آلمامىشىدى. قىزلار چاتار چاتماز علسگر آياغا دوردو، سازى سىنه سىته
 باسىدى گۈزە كى صحته بانونو نىجە قارشىلادى:

طرلان تاماشالى، مارال باخىشىلى،
 قدم قويوب آستا - آستا خوش گلدىن.
 يولون صاداغاسى جان ايله باشدى،
 قوريان سىن كىمى دوستانخوش گلدىن.

قىزلار علسگرى اورتالىنا آلدىلار.
 ھامى باشا دوشدوكى، او، بوسۇزو صحته بانويا دئىير. صحته بانو
 يىزە باخىردى، گولومسونوردو. علسگرىن يادينا صحته بانونون اونا سۇز
 وئرب يار دئمهسى دوشدو. كىلدى گۈزە كى نە دئىدە:

بیز کی ایلقار کنچیر میشیک آرادان،
آمین دنسه ن تئز دوزه لده ر یارادان،
کونلوم یاسدان چیخدی قلیم قارادان،
گوله - گوله بوهوس ده خوش گلدين.

گوزه للر سلطانی آی ملک زادا،
سنین کیمی گوزه مل یو خدو دونیادا،
سن کی علسگری سالیسان یادا،
او سبب دن گزروم اوسته خوش گلدين.

دوغرودو، بوسؤز تاماما یثیشدی، آمما علسگر هله صحنه بانو یا
بیرجه «خوش گلدين» ائله میشیدی، اوره گیندہ دئمه لی سوزلری چونخودو.
زهره قیزلا را دئدی کی:
بورولموشوق، او تورون بیر آزجا دینجه لک علسگرده بیر ایکی کلمه
او خوسون، کونلوموز آچیلیسن.
علسگر سازی سینه سینه باسدی گوره ک نه دئدی:

مدتدی گزیره من طبیب دئیه،
خسته یم درمانیم وار سینه ن اوسته.
سوددن آغدی، بالدان شیرین مهملر،
قدرتدن خلق اولوب یار سینه ن اوسته.

دوشوسن ناداننان گوهری بیلمه ز،
آغلasan گوزونون یاشینی سیلمه ز،
نه قوجالماز، نه کوھنله لمز، نه اولمز،
هر کیمسه گورسه نار سینه ن اوسته.

فیدان اکیب، شجره‌لر بیتیردهم،
با غبانیام تر شاما گوتوردهم،
و عده و نرسن ایلقاریما بیشتردهم،
بولبولم قویمارام خارسینه‌ن اوسته.

علسگر قورتارمیر درد و فراق دان،
صحبت نه لازیمدی بئله او زاقدان،
امیب کام آلایدیم دیلدن - دوداقدان،
انسه‌لرده قانیم جار سینه‌ن اوسته.

اٹله کی سؤز تاماما پئشیدی، علسگر باخدی گوردوکی قیزلارین بعضیسی گولور، آمما بعضیسی چوخ پرت اولوب.
 «پوللو محرم» ين قیزی «جواهر» ين ده کی چیرتیق وورسان قانی تۈكۈلمىز بۇ دفعه علسگر قىز لارين كۈنلۈنۈ آلماقدان اۇترى گۈرە ك نه دئىدی:

خوبىلار مجليسىتە گۈزار ائىلەدىم،
 گۈرددوم گۈزەللرىن خاصى سىچىلىميش.
 باخىب دقىلە نظر ائىلەدىم،
 گول اندامى تر لىاسى سىچىلىميش.

اولوم صاداغاسى بۇ گۈزەللرىن،
 معرفت ده كامىلدى، كامالىدا درىن،
 عسل مصفادى شهد لىلرىن،
 عسل بالدى، مصفاسى سىچىلىميش.

علسگر بۇ بند ده قیزلارين هامىسىنى چىركىلى، گۈچىگلى تعريف لەدى و اوئلارا گۈزەل دئىدی.
 نوح دان قالما، مىخ دان بورما قىزلار داها شاد اولدولار، هەر خلوتىجە اۇز اوستوياشىنا باخدى، گۈزۈنۈ زىللەدى علسگرین آغزىنا، علسگر باخدى گوردوکى، صحنه بانو فيكرە گىذىب. فيكىرلەشدى كى ياخشىسى بودور، دة كى، علاجىم يوخدو. اونا گۈرە بۇ قیزلارين هامىسىنى تعريف لەدىم. گۈرە ك علسگر بۇ دفعه اوزۇنۇ صحنه بانو يا طرف توتوب، سۈزۈنۈ نىشە تاپشىرىر:

دئنه علسگرین عاغلى زايىلدى،
شمس و قمر ماھ جامالا مایيلدى،
گۈزۈم گۈردو كونلۇم غەمدەن آيىلدى،
شكىتە قلىيمىن پاسى سېچىلىميش.

اڭله کى سۆز تاماما يېتىشىدى، پوللو محرمىن قىزى جاواھر يېرىندەن
دېللەندى:

- قىزلار بورايا سازا قولاق آسماقدان اۇتر و گلمە مىشىك
ها!.. دورون پىشىرىمىزى يىغاق. هر كسىن كۈنلۈواىستە سە كىنده ساز
چالدىرىپ قولاق آسار.

جاواھر بىلە دئىنەدە صحىنە بانو بىلدى کى، نە تەھراولسا كىنە گىنەن
كىمى خبر وئرەجك، بىردا يَا قىسىت، علسگرى گۈرە يَا گۈرمە يە.
اودىكى قىزلارين مجليسىنى داغيدا جاغىندان قورخدو، اۇلۇمونو گۈزۈنە
آىب جاواھيرە جاواب وئردى كى!

- اشى پىشىر قاچميرەا... كىنەدە بو قىزلار بىردا هاردان بىر يېرە
توبىلاتىپ مجلس قوراچاق؟ كىنە عاشقىن گىلنە چوخ وانخت كىشىلەر
گىنەن بىپ قولاق آسىر بەشق قىزلارى يادا سالان اولمۇر. صحىنە بانۇنون
دېللەنېپ بىلە دانىشماگى علسگرى جوشى گىتىرىدى سازى سىنە سىنە باسىدى
گۈرە ك نە دىندى:

سەندەن اۇتر و ئۇرمۇم بارىن بىلە دىيم،
مبارك دىستىنلە دە بىر اوز - بىر اوز.
اۇلۇب بو دونيادان حىسرت گىنەيرەم،
قوياسان اوزوم اوستە دە بىراوز - بىراوز.

ایپک ناز بالپشا مینا دایاندی،
«هجر» ناله چکدی منا - دا یاندی،
حسرتیندن دردیم مینه دایاندی،
سن گلسن اسکیلر دة بیراوز - بیراوز.

بایقو حسرت چکدی یارایشمه دی،
طبیب نشتر ووردو یارایشمه دی،
یازیق علسگر الین یارا یشمه دی،
چالخان غم بحرینده دة بیراوز - بیراوز.

باز کنچدی، بای آدادای، پاییز گیردی، کیمین خنیر ایشی
واریدی یاواش - یاواش گورمه يه باشладی. نشان قوبان کیم، طوی ائله بن
کیم... موللا اوغلو على ده قیزیل و نگلی عاشق «عالی» نی طویا تکلیف
ائله میشدی. هله عاشق عالی صحبته باشلامامیشدی کی، بیر نفر یشربندن
دیللنهندی: آلممد کیشینین بیر اوغلو وارکی اوزوندن سؤز دئیر. پاشانی
گوندەردیلر، گلدی علسگری چاغیریب عاشق عالی نین یانینا گیردیلر.
عاشق عالی علسگری دانیشدیریب گوردو کی چوخ معرفتدی، قاناچاقلى
اوغلاتندی. عاشق عالی ساز چالدی، علسگردن خواهش ائله دی کی
اوخوسون. علسگر عاشق عالی چالدیغى هاواالین باشладی اوخوماغى.
سونرا بیر - ایکى قاطاردا اوز سۆزلىرندن اوخوتدو گوردو کی دوغروداندا
دئدیکلرته گۈره واريمىش. عاشق عالی چالماقدا اولسون، علسگرده
اوخوماقدا، کندىن قىز گىنى دسته - دسته طویا گىردى.
صحنے بانو قاپىدان گىرەنده علسگرین گۈزو صحنے بانويا ساتاشدى.
بىلمەدی کى اوخدوغو سۇزو نىتجە قورتاردى. ائله بو دمە عاشق عالى
دئدى:

- اوغول، سازدا چالا بىليرىسى؟
- بىڭكارا دينقىلەدار ديرام اوستاد!
- بويور گۈروم نىتجە دينقىلەدار ديرسان.

علسگر سازی آلب زیلینی زیل، بینی بهم سینه سینده مستحکم
ائله‌دی. چالماغا باشладی. علسگرین فیکیری صحنه باندایدی.
گزدوکی دیره گین دیینده او توروب اما او زونده روئندوار. آلدی گزره ک
صحنه بانویا نه دئدی، جماعت ایلن عاشق عالی نه ائشیدی:

آی بیمروت حسرتینی چکمکدن،
یشیشمیشم جانا او زون بورومه.
ایللر حسرتیک فرصت دوشنده،
چکلیب پنهانا او زون بورومه.

یوسف کیمی منی سالدین آزارا،
طبییم سن ائله در دیمه چارا،
یابویور جلادا یا چکدیر دارا،
یا پشتیر در مانا او زون بورومه.

یازیق علسگرم من سنه قوریان!
خسته یم در دیمه گل ائله درمان!
سن ملک زادا سان آی حوری - قیلمان!
گلیمیشم قوریانا او زون بورومه!

سوز تاما ما یشیشنده صحنه بانو او زونون بیر طرفین آچدی. علسگر
گزدوکی اونون سوزونو باشا دوشدو، سازی یشه سینه سینه باسدی
گزره ک داهنا نه دئدی:

جان قوریان ائله سن لا یقدیر لا یق،
بیر یار کی مطلبی تئز قانان اولا.
فاسینان، گوزونن اشارت بیله،
سوزونو دئمه میش سوز قانان اولا.

جانیم قوریان اولسون او اهل دیله:
 قاشلارین اوینادا اوزوندن گوله،
 دیلیم ترپنمه میش دردیمی بیله،
 قوریانام گوزونه گوزقانان اولا.

علسگر سویله به سوز مختصرین،
 عاغیلدان کامیل اولا، کامالی درین.
 هامی بیر آغیزدان دئیه آفرین،
 ایسته رسه مجلس ده یوزقانان اولا.

عاشق عالی او واخت گزیجه ماحالینین ان اوستاد عاشقیدی. اونون
 بیله دیگی سوز یو خودو. علسگرین او خودوغوسوزلره فیکر و نردی،
 گوردو کی چوخ قیمتلى سوزلر دیر، اوزوده بوسوزلری بوراداجا
 دئندی (معنی فی البداهه). عاشق عالی بئله حاضیر جاوابلیفی هشج کس ده
 گورمه میشدی.

چالدیلار، او خودولار، اویناديلار، طوی قورتاراندان سونرا عاشق
 عالی علسگرین باربار اونلارا گشتدي. گنجنهنى سحره جن
 آل مدد کىشى ايلن دانىشدی، راضيلاشدی کى، علسگری اونا شاگیر دیلگە
 و نرسین. آنادا، آنادا، علسگرده راضيلاشدىلار. عاشق عالی اوزسازىنى
 علسگرە و ترب دئندی:

- اوغل سوزلرینده خوشما گلیب باوخوماغىندا، ساز چالما غېتىدا،
 هاوالارى دا دوز او خويورسان. آنجاق عاشقىلەين باشقا شرط لرى ده وار.
 ده گوروم اونلارى بىيرىسى؟ عاشق نىتجە اولمالىدى؟ علسگر سازى
 دۇشونە باسېب دئندى:
 اوستاد قولاق آس عرض ائله يىم كى عاشق نىتجە اولمالىدى:

عاشق اولوب ترک وطن اولاتین،
ازل باشدان پور کمالی گره کدی.
او توروپ - دوراندا ادین بیله،
معرفت، علمینده دلو گره کدی.

خلقه حقیقتدن مطلب قاندیرا،
شیطانی اژلدوره نفسین یاندیرا،
اثل ایچینده پاک او تورا پاک دورا،
دالیسینجا خوش صدالی گره کدی.

عاریف اولا ایهایمان سوزقانا،
نامحرم دن شرم ائله یه او تانا،
ساعات کیمی مثیلی حقه دولانا،
دوغرو قلبی، دوغرو یولو گره کدی

دانیشدیدقا سوزون قیمتین بیله،
مجازی دانیشا، مجازی گوله،
کلمه سیندن لعل و مرجان سوزوله،
تمام سوزو معمالی گره کدی.

علسگر حق سوزون اثباتین و نره،
عملین ملکلر یازا دفتره،
هر یانی ایسته سه باخاندا گزره،
طریقتله بو سودالی گره کدی.

عاشق عالی علسگری گوتورب اوزوايلن بارابار آپاردي. اونلار گنده‌ندن بير نچه گون سونرا پوللومحرم طوي اتلهدى، صحنه يانونو آغلادا - آغلادا اوغلو مصطفى يا آلدى. ليلي مجnoon دان، مجnoon ليلي دن اصلى كرم دن كرم اصلى دن آيرى دوشن كيمى علسگرده صحنه بانودان آيريلدى. اونلاري بير بيريندن آيران ئاليم فلك علسگری ده صحنه بانودان اتلهدى...

علسگر كنده قايداندا گوردوکى لهه كۈچوب يوردو قالىب وئرانا. صحنه بانو گندىيدى. كرم اصلى سىز، اصلى كرم سىز، ليل مجnoon سوز، مجnoon ليلي سىز ياشىيا بىلمەدى. اما علسگر صحنه بانو سىز، صحنه بانودا علسگرسىز ياشىيا بىلدى. علسگر قىرغ ياشيناقدەر ائولىنىدەرى. مجلس لerde قانان آداملارين يانىندا اۇز دردىنەن دانىشدى. آخردا جاوانشىر ماحالىنин ياشاق كندىنەن احمدىن قىزى «آناخانىمى» آلدى، عمرىنون آخىرىنا قىدر اونونلا ياشادى، گون كىچىرىپ عۆمۇر سوردولر، سىزىنەن عۆمۇرنۇز اوزون، گونونۇز خوش كىچسىن!...

هجر خانیم ایله عاشیق علسگر

هجر خانیم ایله عاشق علیگر

منیم عزیزلریم ایندی سیزه هاردان خبر وثیرم گویجه ماحالینین قیزیل
ونگ کندینده، قیزیل ونگ کندینده کمیده ن خبر وثیرم، اسکندر
کیشی دن. اسکندر کیشینین ایکی یاخشی اوغلو واریدی، بیرینین آدی
محمد، او بیرینین آدی محمد حسین ایدی. آما هجر آدلی بیر قیزی
واریدی کی چوخ گوزلیدی. هجر اون ایکی یاشینا چاتاندا کندین
جوانلاری قیزیل گول کیمی اونا عاشق اولدولار. اون آلتی یاشیندا اونون
گوزه لیگینین سن - سوراغی بوتون گویچویه یایلدی. دوغرودان هجر
بیر گوزمل اولموشدو کی، گل منی گور در دیدن اول، البی وورما، گشن
ده دورما. آیادئیردی سن چیخما من چیخارام. گونه دئیردی سن چیخما
من چیخارام. کندین جوانلاری دئیردیلر کی بیزه ینمک - ایچمک
وثرمیه لر، آما قویالار هجرین خط و خالینا، گول جمالینا دویونجا تاماشا
ائله بیک. هجر گیلین کندینده میرزه آدلی بیر قوچاق اوغلان واریدی. بیر
گون بونلارдан هجره ائلچی گلدی. اسکندر کیشی ایسته دی کی قیزی
وثره آما محمد هجری چوخ کنف سیز گوردو، آناسینا دندی:

- آتا گورورسن کی قیزی ایسته بن چوخدو، قیزی کیمی بگنسه اونا
وثره ک. اسکندر کیشی راضیلاشدی؛ میرزه گیلین ائلچی لری مایوس
قایتدیلار. محمد آدلی بیر اوغلان دا واریدی، بودا هجرین در دیدن
اولدوردو. میرزه نین ائلچی لری قایدان کیمی بودا ائلچی گوندردی. محمد
میرزه يه وثرمه دیلر، محمده وثره جکلر. قیز بو نودا بگنمدی، بوانلچیلرده
کور - پشمان قایتدیلار. آتalar دئیسلر کی، «قیز آغاجی، قوز آغاجی
هر یشن بیر داش آتار» ائلچیلر گندیب - گلمندن یول لاری یا غیر
ائله دیلر. هجر هنچ کسی بگنمدی کی بگنمدی.

بیر گون قضا ایشی اگدی، هجرین قارداشلارینین الیندن خط
چیخدی، ایکیسینی ده توندولار. هجرین قارداشلاری قالایا (زندانا)
گئتمه لی اولدولار. محمد قالایا گئتمه میشدن اول اسکندر کیشی يه

دندی کی:

- یئددی ایل بیر ایگیدین عمرو دور. دئمهین کی آدامیمیز تو تولدو، هجر کیمی بگنسه اونا وئرین. هجره ده آیرجا چاغیریب دئدی کی :

- بیزیم قایتماغیمیزی گوزلوب عومرونو گونونو چوروتمه اوز - اوزویون و کیلی سن. کیم خوشونا گلسه اونا گندرسن. بنی، هجرين قارداشلاری گندی، قالدی کومک سیز. اسکندر کیشی اوقده ر ووران - توان آدام دؤولدو. جاوانلاردان بغضبلری فیکرلشدیلرکی، هجری گزترب قاچسینلار. بو مسئله قونشودان - قونشوا گلیب هجرين قولاغنا چاتدی. هجر اوتانساغی پئرە قویدو، آناسینادئدی: - کندین ایچیندە اوز گه سوز دانیشیرلار. بیردن آخماugin بیری گلیب قولومدان توتار، ياخشی اولماز. گشت، ماناسلاخ آل!

اسکندر کیشی مال دان - پولدان وئردی بیر اون آتیلان تاپانچا آلدی، هجر باغلادی بئلینه.. کندده بونو ائشیدن جاوانلار ائله کېرىدیلر کی، ائله بیل قورىغا گولونه داش آتیسان.

ایندی سیزه کیمدىن خبر وئرم، گوجه نین آچالى کندیندە دونيا مالى بىگدن. دونيا مالى بىگ آنان - توان، وارلى - کارلى بیر آدام ایدى. ائله کی هجرين تعریفینی ائشیدی، آروادى ایکى لمک فیکرته دوشدو. آتنى مىنیب بیر باش قىزيل ونگە اسکندر کیشىنین اۋىنە گلدى. آرادان بير آز كچنده اسکندر کیشى سوروشدوا!

- بگ نە عجب سیزدە بىزى يادا سالىسینىز؟

اسکندر کیشى سوزون دوغرسو سىن قىزىن هجردن اۇترو گلمىش. بگ ياخشى ائله يېب - گلمىسىن. آمما من بير سوز دئىه بىلمەرم قىزىن اختيارى اوزوندە دير.

- يعنى قىز من نن دانىشار کى؟ بلى، دانىشار. - دى چاغير گلسىن.

اسکندر کیشى هجرى چاغيردى، مسئله آچىلدى، هجر دئدی:

- دونیا مالی بگ گلمه گئنه بیر سؤز دئمیرم، آمما ايشين آخرىنى
فيكيرلشمە ميش؟

- ايشين آخرى نه تهردى كى؟

- سين بوي - بوخونونا، قوچاقلىغينا، آد - سانينا سؤز اولا بىلمز.
آمما آرواد اوشاغين وار.

من سنه «ھە» دئسم ائونىن خىدىت دوشەجك. آه ونالله دە قويماز كى
بىز خوشخت اولاق. سەن بوفيكتىرن الچىك! دونيى مالى بىگ نە دئدىسە
ھېرى جاوابىنى وئردى، سۇزۇنۇ كىسى. دونيى مالى بگ آتىنى مىندى،
کور - يىشمان انولرىنە قايىتدى.

ايندى سىزە كىمدەن خېر وئريم، مشهدى عيسى دان، مشهدى عيسى
اون سككىز كىدىن «قلواسى» ايدى. انشىتىدى كى قىزىل ونگ دە بىلە
بېر گۈزىل پىدا اولوب، ستر از ژىنكىنە دئدى:

- بوساعات آتلارى مىنەن گىندىك اولسا خوشلۇغۇنان اولماسا
زورۇنان او قىزى گىرىھە. آتلاندىلار بىز باش قىزىل ونگە، بونلاركىنە
پىشىمكىدە هېرددە دام اوستە اولماقدا، آتلارنى اسکندر كىشىنەن
قاپىسىنا طرف سوردولر. هېرى بونلارى بىلە گۈرنە دئدى!

- آقارداش بورا ائل يولو دىل، ائل يولو اودورها.

ائل يولون بىزە گۈسترە، اسکندر كىشىنەن ائونىنى گۈستر!

- اسکندر كىشىنەن ائى ائلە بودور. هېرى ائوھە گىندى، اسکندر
كىشى آتللارىن قاباغىنا چىخدى. مشهدى عىسانىن آتىنىن جىلووونو
توقدو:

- آمشهدى عيسى، نىيە دوشمورسونۇز، بويورون دوشۇن.

- آمشهدى اسکندر دوشموھ جىڭ آچىفى گلىميش كى، وئردىن
آللاه امرىيدى وئرمەدىن يان دەميرىن قىزىن هېرى آپارام. اسکندر كىشى
كۈرۈلەپ دئدى:

- آمشهدى عيسى كاش منىمە اوغلاتلارىم دا بوردا اولايدى،
آتىشايدىنiz، ووروشايىدېنiz، اونلارى ئۆلدۈرەيدېنiz، قىزى دا آپارىدېنiz،

منه او قدر کار ائله مزدی. ایندی او غلاتلاریم قالادا، افزوم ده
ائله یم کی بیر دول آرواد دا قیزی منیم الیمن آلب آپارار. ائله دنیل من
سن گن میدانا گیرم. ایش قالیب افز ناموسونا. زورنان آپاریرسان آپار. بشه
دئینده مشهدی عیسیٰ چوخ پس اولدو دندی:
آ اسکندر کیشی یان دمیرینی بوشладیم آلاه امرینن قیزی منه
وثریرسنمی؟

- قزین اختیاری افزونده دی آتدان دوش دانیش. اگر گتسه من نه
دئیرم کی. اسکندر کیشی هجرین یانینا گلیب دندی: - قیزیم بو گلن
مشهدی عیسیٰ دی، ازو ده اون سککیز کندین قلاواسیدی. گل گور
سوزو ندیر؟ هجر ایچری گلدی قوناقلارا خوش گلدین ائله دی سوروشدو:
نه یاخشی گلیبیسینیز؟ - آی قیز بورایا گلن سنین دده نین قارا قاشینا آلا
گوزونه تاماشا ائله مگه گلمیرها.

گله نین هامیسی سندن اوتر و گلیر. ایندی ده گزروم منه سوزون
نه دی؟

- آمشهدی عیسیٰ اشیتمیشم چوخ قوچاق آدام سان. یاشینین
کشچمه سینده نظره آلمازدیم. آمما دئیسن سنده هردم خیالیق وار.

- آی قیز منیم هردم خیال اولدوغومو ندن بیلیرسن؟

- اوندان بیلیرم کی آنادان اولاندا آدینی عیسیٰ قویوبیلار. بیر آز
بؤیوبینده سن بو آدیلان راغیلا شماییسان، او شاغینین بوغازیندان کسیب،
بورج - خرج آلب، زیاراتا گندیب اولویسان مشهدی عیسیٰ، بو آدادا
قالیب بیر طرفده، نیکالایین نشانین بونونا سالییسان، اولویسان قلاوا.
ایندی سنین اوچ آدین وار. صباخ دا بیرینی قوندار اجاجقسان. بوندان
بیلیرم کی سن هردم خیال سان. من سنه گنده یلمه رم.

مشهدی عیسايا هنچ بشه جاواب قایتاران اولما میشدی. هجرین سوزو
ونا گولله کیمی دکدی آتلارین مینیب کثرب قایتیدیلار. منیم عزیزلریم
ایندی سیزه کیمدن خبر ونریم؟ ایراوانلی على اشرف بگدن. على اشرف
بگین مینلر قویونو، بوزلر مالی، صماندیغینان پولو - قیزیلی واریدی،

اوزوده هله اولنمه میشدی. هجرین تعریفینی انشیده‌ن کمی آتینی میندی. بیر هئیوه قیزیل گۇنوردو، توفنگى ده چىگىنیه سالیب بیر باش قیزیل ونگە گلدی. هجر قاپى - باجانى سوپورور دو، گۇردو قونشولاردان بیر نفر اسکندر كىشىينين اتوبىنى خېر آلىر. ايرەلى يشىدى گۇردو كى بير ياراشىقلۇ اوغلاتدى. آمما باشى يايلىقىنان سارىخىلدى. ائله‌دى حساب ائله‌دى كى آندان يىخىلىپ، تىز قاچىپ آتاسىنى چاغىردى. اسکندر كىشى چولە گلدی. اوغلان آتدان دوشدو اىچەرى كىنچىدلەر، هجردە بونلارىن يانينا گلدی. اسکندر كىشى سوروشدو:

- اوغۇل، نە ياخشى گىلىسن؟

- آى اسکندر عىمى، بورايا گىلن ندان اۇترو گلر؟ مىنib گلدىيگىم آت كۈھلەن دىر، يەھەرى دە قىزىل - گوموشدن بىزه كلى دىر. هئيودە كىننەدە هامىسى قىزىل دىر. بىر دە بو آيتالى توفنگ دىر كى يوزدەن بادرونى وار. بىر جە «ھە» دىئن بونلارىن هامىسىنى قويوب كىنده جىڭم. نشانى، طويودا نىتجە ائله يەرەم، او منىم ايشىمىدى. اسکندر كىشى مىشىل ائله‌دى، هجرین اوزونە باخدى. اما علاجى اولسا «ھە» دئىھەردى. هجر آتاسىنىن فيكىرىنى باشادوشدو. دىئى: - اوغلان، چوخ ياراشىقلۇ، بورىلو - بوخونلۇ، ماللى - پوللو اوغلاتسان. آمما بىر شنى وار: اگر بىزانلۇنىڭ اوشاق ساحابى اولارىق. ايش دىر بىردىن بلکە مال - دولت الىيندەن گىندى. اوңدا منىمدا باشىمدا يايلىق وار، سىنن دە. بىس اوңدا آخرىمىز نىتجە اولار؟!

على اشرف بىگىن دىللىنمه يە تەھەرى اولمادى آتینى مىنib قايتىدى. ايندى هجر، هجر دىئىردىلەر داها «هجر خانىم» دىئىردىلەر. ايندى من سىزە هاردان خېر وئرىم؟ گۈيجه ماحالىنин «كىسىن كىندىندە»: بلى، منىم عزىزلىرىم گۈيجه نىن كىسىن كىندىندە اولان جاوانلار سۆز بىر ائله دىلەر كى، سىرايانان گىندە ك، هامىمىز اۇزومۇزو هجر خانىما نشان وئرە ك، بلکە بىرىمىزى بىگەنە، بىزىم كىنده دوشە ائله بوتون اوزودە بىزىم كىنديمىزە بىر آد - شهرت دى. جاوانشىر ماحالىنinin اىچىننە محمد آدلى، شخصىتلى

بیر اوغلان وارايدى. آمما كاسىب ايدى. ياخشى پالتارى دا يوخ ايدى. كيمين ياخشى پالتارى وارايدى گىردى، كيمين باهالى چوخاسى وارايدى گىردى. محمدى بزەدىلر، باشىنادا بير چال پاپاق قويدولار. يوزمانات پولونان، قىزىل ونگە يولا سالدىلار. محمد قىزىل ونگە يېتىشدى. اسکندر كيشىنин قاپسىندا آتدان دوشدو. اسکندر كىشى اوونون اليىندن توتوب حالينى خبر آلدى. سونرا سورورشدو: - آبالا نه ياخشى گلىپىن؟ محمدىن دىلى توتار - توتماز دئى:

- اسکندر عمى ياخشى گونون اولسون، هجر خانىمدان اۇترو گلمىش. اسکندر كىشى على اشرف بىگىن بوش قايىتماغىنidan بويانا كم شافاغات اولموشدو. او دوركى تزه گلنلىرىن اوزلرىنه باخماق دا اىسته ميردى. اوغلانا دئى: - آبالا بير دفعه لىك يىلين كى قىزىن اختيارى اوزوندە دىر. ائله بودم ده هجر خانىم انودن چىخدى. اسکندر كىشى:
- آبالا گۈر بولوغلان نه دئىير، دئىيب چىخدى اوز ايشىنин دالىنجا گىتدى.

هجر خانىم باخدى گۈردو كى صىير - صفت دان دوز گوندو، آمما اگىننەدە كى پالتارىن هېچ بىرى بىرىنە ياراشمىر. «آندىرا قالسىن اوز گەلرىن پالتارى، كيمىسى اوزون گلىر، كيمىسى گودەك گلىر، بعضى ئىرى گىشىن اولور، بعضى يىرى دار اولور، خلاصە كىاردان باخان كىمى معلوم ائله بىر كى اوز گەننىدە» هجر خانىمدا باشا دوشدو كى پالتار اوزونون دئىيل. هجر خانىم اوغلاتى اىچەرى تكليف ائلەدى. محمد آتى پە يە باغلايدى. اوتاباغا گلدەلىر. بىر آز بوياندان - اوياندان صحبت ائله دىلر. اوغلان مطلبي آشدى:

- هجر خانىم، بول آتى دا، يوزمانات دا پول «ھە» دئە گىنە گىرمىش.

- چوخ ياخشى ائله مىسن. قال بول آخشام صحبت ائله يەك. محمد ائله باشا دوشدو كى ايش دوزەلىپ. اوز - اوزونە دئىي: «بە منى دە بىگىنە يىنە بول قىز كىمى بىگە جك» آخشام اولدۇ چاى - چۈرەك

گتیردیلر. اوغلان اشتھا ايله چۈرەك يىشى، چاي ايشدى. ائله بىل كى قابياناتاسينين اثويدى. سونرا هجر خانيم اوغلاتى دانىشماغا توتدو. او قىدر دانىشىپىرىدى كى باخدى گۈزوردو اوغلاتىن باشى بوللاتىر، گندىب - گلىر، دئنى: محمد، دئىه سن يوخون گلىر، گلسنه يېرىنى ساليم ياتاسان.

- هجر خانيم ساليرسان سال! هجر خانيم يش دوزەلتدى. اوغلان پاپاغىنى چىخارتدى، پالتارىنى سوپوندو، يېرە اوزانان كىمى باشلادى خورولداماغا. هجر خانيم ايگىنە - ساپى گتيردى پاپاغى چارپايانىن باشىندان چىخارتدى، آغ ساپنما پاپاغىن اىچىنە بىر بىلە سىرىخ گندى بىردى. ائله، اوز - اۇزونە دئنى كى باشا دوشسە بوجال - چارپاز داغدى اوتون سىنە سىنە چىكمىش. هجر خانيم پاپاغى يېرىنى قويدو، گندىب او بىرى ائودە ياتدى. صاباح هامىنېزىن اۇزونە خىر لىيگىن آچىلسىن، صاباح آچىلدى. محمد يېرىندىن دوردو، تلهسىك پالتارىنى گىشىنى، پاپاغىنى باشينا قويدو. هجر خانيم اوتاباغا گىلندە دئنى:

- هجر خانيم بە منه سۈزۈن نە اولدو؟

- گىت بىر خېر گۈنۈدە رەرم.

محمد چاي - چۈرەيە دە قالمادى. آتىنى مىيندى، يۈل باشلادى كىمنە طرف. محمد كىمنە گلمىكە اولسۇن، سىزە كىمدىن خېر وئىزم كىمنلى لرىن قالانلارىندان. گۈزوردولر كى محمد آخشام اولدو قايتىمادى. كىمى دئنى يېقىن قىز سۆز وئىرىدى، محمد دە «گەۋەرە»، پارچا، طوى آيىن - اوپۇنو آلماغا گىشىدى. كىمى دئنى: پالتارى - پولو گۈزوردو قاچدى. خىرجلە يىندى سونرا قايدا جاق. كىمى دئنى: بلکە قىزىن بىگندىگىن بىلدىلر، قىزى ايستە يىنلەر اونو يۈلدا - اىزدە توتوب اولدور دولر... خلاصە جاماماعات يوز خىال ائيلەدى. كىمن دە عبدالعزىز آدى ياراشىقلى بىر اوغلاتدا وارايدى. عبدالعزيزى دە بىزە دىلر. بونوندا جىيىنە يوز مانات قويدولار، يولا سالدىلار. تا پىشىردىلار كى محمدى تاپسا، قىز دا محمدى بىگنمىش اولسا، بى يوز ماناتى دا خىرجلە سېنلر. يوخ، اگر قىز محمدى بىگىتمەسە، محمد دە كى يوز ماناتى دا آلسىن، بى گىشىن بلکە

هجر خانیم بونو بگنه. عبد العظیم «باسار کنچره» چاتاندا محمدین قاباقلاشدی.

- اده محمد، چوخ شوکورساخ - سالاماتسان! ده گوروم ایش نه نه هر اولدو؟

- بالام قیز منی آخشامدان لاب یاخشیدجا بگنمیشدی، بیلمیره
آرادا نه مردم آزارلیق اولدوسا، صاباح دنیه سن فیکرینی د گیشدی.

- ایه، به نه اولدو؟ هنچ زاد، دندی کی گشت، بیر خبر گوند هرمه ره.

- سین ایشین دوزه لمه ییب. آلاهی چاغیریم من گندیم. گئیمین هامیسی یاخشیدی، آمما پاپا غیم کوهنه دی. پاپا غینی وثر باشیما قویوم. پاپا قلاری د گیشدیر، عبد العظیم محمد ده کی یوزماناتی دا آلدی. محمد کسمه قایتماقدا اولسون، عبد العظیم قیزیل ونگه گستمک ده. هجر خانیم بولاقدان سو گتیریردی. بیرده گوردوکی بیر آتدی دوز اونلارا ساری گندیر. نه آت او آتدی نه ده آدام او آدام دی، اما پاپا ق همن پاپا ق دی. آتلی قاپیدا اسکندر کیشی ایلن سالاملاشدی. آرادان نه صحبت کنچدیسه، ایکیسی ده هجر خانیما باخدی. هجر خانیم گلیب چاتاندا اسکندر کیشی دندی: - قیزیم بو اوغلان سدن او ترو گلیب.

- چوخ یاخشی اثله ییپ. آتدان دوشون. اوغلان سوینجک آتدان دوشو. هجر خانیم سنه گئی ائوه قویوب قایمتی. عبد العظیم اوره کلی - اوره کلی دندی:

- هجر خانیم «هه» دنه گینه ایکی یوز مامات پولونان بو آتی گتیرمیشم.

- اوژون یاخشی اوغلانسان، پول گتیرمه سنه اولادی. گئیمینه ده سوز اولا بیلمز. پاپا غین لاب خوشوما گلیب. آلاه قویسا قارداشلاریم گلنده هرمه سینه بیرینی تیکدیره جهیم. وثر بیر اونون دریسته باخیم. اوغلان پاپا غی وثر میه بیلمه دی. هجر خانیم پاپا غین دریسته با خماق باهاناسینا، ایچینه باخدی، شبهدن چیخدی. پاپا غی قایتاریب دندی: - اوغلان دنیه سن سیزین طرفلرین خیری - شری اثله بیردی، هالینیزدا، گئیمینیزده

آپری - سچمگیلیک پوخدو. من سنه گئنده رديم، اما قورخورام بوندا دا آپری - سچمگیلیک او لمایا. ائله بیل کى عبدالعظیمی گوتوروب قابنار قازانا باصدین. آغ بیر - قارا ايکى دبىللە نه يىلمەدى. سوپو سوزولە - سوزولە قاپيتدى. منيم عزىزلىرىم ايندى سىزە هاردان، كىم دن خبر وئريم؟ گۈزىجه نىن حسین قلى آغالى كندىنده حاج على اوغلۇ موللا بالى دان. ملا بالى قارداشى اوغلۇ عاباساطوى ائله بىردى. آتلۇ گۈننەردى كى عاشيق علسگرى طوبىا گىتىرسىن. بوزامان «كە وەردى» موللا بالى يا تىڭىرام گىلدى كى، پولۇنۇز گلېپ گلىن آپارىن. موللا بالى چوخ وارلى آدام ايدى. ائله او لوردو كى بىردىن شهرە مىن اۋىچار كك گۈننەردى. بوايىل دە گۈزىجەننىن قايا باشى كندىنەن اولان حاج خىدېر اوغلۇ اسكتىرىن گۈزلى مال - قويۇن آپارىب ساتمىشىدىلار، هەر سىنىن دوقۇز مىن مانات پولۇ او لموشدو. بولدا - اىزىدە اوغرۇنۇن، قولدورون قورخوسوندان بولو باكى دا پوستا سالمىشىدىلار. اۆزىلرى آرخايىن كىدە گىشىشىدىلر. ايندى كە وەردى گلن همان تىڭىرام ايدى.

حاجى خىدېر اوغلۇ اسكتىر قايا باشى كندىنەن حسینقلى آغالى كندىتە گىلدى. موللا بالىنىندا آتىنى يەرلە يىب چۈلە چىكدىردى كى، عاشيق علسگر گىلدى. موللا بالى عاشيق علسگە دىندى:

- عاشيق بىزىم پول لار گلېپ، بىز اوئون دالىنجا گىندىرىك. سە اپراھات اول، آلاھ قويسا آخشاما كە وەردەيىك. صباح بو واخت بورا گلن كىمى طوبى باشلا يارىخ. موللا بالى گىل آتلارى مىنib كە وەرە يول باشلا دىلار آتلارى برك سوردولر، گون اورتادان خىلى كىچمىش كە وەرە چاتىدىلار. يىشىش كىمى پولى آلىپ قاپيتىدىلار. گون باتاندا يارپىزلى كندىتە يىشىشىدىلر. گىچە قوناقچى اتۇيندە هېر خانىمىن صحبتى اورتالىغا دوشدو. يارپىزلى ايلن قىزىل ونگىن آراسى ياخىنيدى. اسكتىر كىشى نىن اتۇينه گلن ائلچى لردى يارپىزلى لار حالى دىلار. موللا بالىنان، حاجى خىدېر اوغلۇ اسكتىر دا يىشىقلارىن هامىسىنا قولاق وئردىلر. سحر تىزدىن آتلارى مىنib يولا دوشىدولر كىندىن آزجا آرالاندىلار. موللا بالى

اسکندره دندی:

- آی اسکندر! دونیانین آزینیدا گوردوک، چو خونودا. سليمانا
قالمیان دونیا بیزه ها قالمیا جاق. بو گون - صاباح یین خیلیب اوله جهیک،
دونیادان نه آپارا جاییق، گل بو اون سککیز مین ماناتی هجر خانیمین
بولوندا قویاق هانسیمیزی بگنسه آلاخ.

- آی موللابالی لاب اوره گیمدن خبر و تردین. ائله من ایسته بیردیم
کی آغزیمی آچام سن مندن قاباخ دیللندین. بونلاردا آتلاری سوروب
قیزیل ونگه گلدیلر. اسکندر کیشینین اثویه یاخینلاشاندا بیر قادین راست
گلدی. موللابالی دندی:

- آی باجی اسکندر کیشینین اثوی هانسی دی؟

- آقارداش، او، اسکندر کیشینین اثویدی، دامین بژیرونده کی ده
اسکندر کیشینین قیزی هجر خانیم دیر.

- آ باجی سن اول قیامت گونو بیزیم باجیمیز، بیر سوژ دنسک
گندیب هجر خانیما دئیه رسنمی؟

- آقارداش اوز گنهنین سوزونو اوز گه به دنه گه نه وار؟ نه دئیر سینیز
گندیم، دئیم.

- هجر خانیما ده کی او حسینقلی آغالی حاج علی اوغلو
موللابالی دی. بو ساعات یانیندا اون سککیز مین مانات پول وار، ائله
بیلمه سین کی پولی بونجو غازدی، حسینقلی آغالی دان قیزیل ونگه قدهر
یوزلو گو دوز دوره رم، اونون اوستوندن هجر خانیمی آپارا رام. گور منه
سوزو ندی؟ هجر خانیمینان بونلارین آراسی یاخینیدی. دانیشیق لارینین
هامیسینی اثشیتمه سده او زلرینی آیدین گوروردو. قادین گندیب
هامیسینی هجر خانیما دندی. قادین گنری قایتدی:

- آ کیشی هجر خانیم دندی کی او کیشی جاوان واختیندا چوخ
یاخشی ایمیش اگر واختنی کچمه سهایدی، پولو - زادی دالازیم دنیلیدی،
جانینان - باشینان گندردیم اونا. بو گوندن سونرا او آلنینی یشره قویوب
اللرینی گزیه قالدیریب «الله اکبر» دنمەلی واختیدی. منه کی دئیب

گولمک ایسته بیرم. او نان منیم کی تو تماز. اسکندر موللا بالی دان بیر آز جاوانیدی، ایره‌لی پشیدی دندی:

- باجی اون سککیز مین مانات دا من گتیرمیشم. گور مانا سزو
ندی؟

قادین قاییدیب اسکندرین سزو زونو هجر خانیما دندی. هجر خانیم
بیر آز اوجادان دیللندی:

- قاباقکی کیشی ياشلى اولسادا بیر آدامليق صيفه‌تی واریدی. بو کى
قیر پشین قورما غاسپا او خشبور. قادام او نون پولونا گلسین. اسکندر گیل
بو سوزلری او ز قولاخلا ریلا اشیتیدیلر. قادینین قاییتما سینی گوزله‌مه دیلر.
آنلارین باشینی دۇنده ردیلر، اۇلولری اۇلموش کیمی کۇز - پشمان کندە
طرف او ز قوليدولار. گون اورتا اولما میش حسینقلی آغالیبا ياشلى
جاماعات گوردو کى موللا بالی گیل چوخ ما یوس دولار. سوروش دولار کى
يوخسا قاچاق قولدورا راست گلدىنیز؟ موللا بالی دندی:

- کاش يولدا بیزی اۇلدوروب پولوموزودا آپارايدیلار، آمما
باشيمىزا بو ايش گلミيەيدى. ملا باشلارينا گلەمنى دانىشدى. بىرى دندى
مشهدى عيسا يابىشلە دئىيىب، او بىرى دندى دونيا مالى بىگە بىشلە دئىيىب ...
خلاصە هجر خانیم کیمەنە دئىيىدیسە ھامىسىنى دانىشدیلار. عاشيق
علسگر ايکى گون طوپدا قالدى. آغىر مجلس كچىرىدى. ائولرىنە قايىتىدى.
 يولدا فيكىر ائله دىكى هجر خانیم بىگى بىگىمیر، قلاوايى بىگىمیر، موللا ئىنى
بىگىمیر، مشهدىنى بىگىمیر، تاجىرى بىگىمیر، بىس کیمى بىگە جىك؟ يقين
كى بونون مىثلى عاشقىدادى. گىشت بير بونو يو خلا. عاشيق علسگر ائوه
چاتان كىمى دەللىك چا غىيرتدىرىدى، ساقفالىنى، باشىنى ياخشى
دوزەلتدى، گىنتە گە حاصىر لاشدى. بۇ يۈك اوغلۇ عاشيق علسگر دن
سوروشدو:

- آى دده هارا يابا گندپرسن؟ - آى اوغول، قىزىل ونگە گندپرم،
طوبىا چاغىرىيلار.

عاشيق علسگر آتىنى مىندى، سازىنى سالدى چىگىنە، يول باشладى

قیزیل ونگه. یولدا اوستو - باشینا فیکیر و تردی، گوردو هر گنیمی
یاخشیدی، آما آیاق قایسی بیر آز گوته دی.

او زامان شوشاقلاسیندا حمید آدلی بیر چکمه چی واریدی، باسار
کنچرده ایشله ردی. اما حمید عاشق علیگری گوزمه میشدی. آزو
اثله بیردی کی بیر گون اونون مجلسیته دوشه یدی. بیرده گوردو کی بیر
جانلی کیشی گلدی چیگنینده ساز وار.

- سلام علیکم،

- علیکم السلام،

- اوستا حاضیر مست (چکمه) وارمی؟

- بله، وار.

- زحمت چک بیر جوت منه وتر.

پندتی جوت مست واریدی. هشچ بیری عاشق علیگرین آیاغینا
اولمادی. خبردا گلدی. عاشق علیگر دندی:

- اوستا بیر تزه سینی تیک. حمید عاشق علیگرین آیاغینین اولچو
سونو گزتوردو. عاشق علیگر سوروشدو اوستا نه زامانا حاضیر اولاچاق؟

- صباح بوزامانا حاضیر اثیله جه یم.

عاشق علیگر گوردو کی ایکی گون بورادا گوزلوبه بیلمیمه چک.
اوز - افزونه دندی کی، آی کیشی کیمدمی سین آیاغینا دقت اثلهین؟ اثله
بتله قوی گشت. حمیده دندی:

- اوستا اثله ایسه مستی تیک ایکی گوندهن سونرا گلیب آپارارام.
آما مستی عمللی تیکرسن. آلینا پادوش قویارسان، اوستوده کی یاخشی
خورومندان اولاچاق.

- باش اوسته. او زامان مستین بیرینی اون شاهی یا تیکردهیلر. عاشق
علیگر بیرمانات و تردی. حمید سوروشدو آی کیشی هارالیسان؟

- آغ کیلسه کندینده نم.

- آدین ندی؟

- علیگردنی.

حمدید آختار دیقینی تا پمیشدی. هنچ ایشین اوستونو وور مادی.
عاشق علسگر آتینی مینیب قیزیل ونگه بولا دوشدو. حمید او ساعات
نه قده ر خورومو، پادوشو واریدیسا گتیردی، توکدو، سنجدی. بیر جوت
من دئین مست تیکدی. عاشق علسگر ونرهن ماناتی دا ایچینه قویدو،
گوتوروب ساخلا دی. حمیدین موشری لری چوخ ایدی. تئز - تئز اونون
یانینا گندیب گلیردیلر. گوردولر کی حمید الیندہ کی ایشی یاریمچیق
قویدو، ایکی مست تیکدی. بیرینی ائله تیکدی کی لاب قیز قایتاران، او
بیرینی باشیدان ائله دی. ارمونی لردن بیری سوروشدَ.

- اوستا بو نه تهر شئی دی کی الینین ایشینین ایکیسی بیر - بیرینه
او خشامیر؟ حمید مسئلنه نی آچدی:

- او مستین ایکیسینی ده عاشق علسگره تیکدیم. ائله من اونو
گورمک ایسته بیردیم، آللاه اونو اوز آیاغینان بورایا یشتیردی. دنیبرلر
چوخ حاضیر جواب عاشقدی من اونو سینا یا خاغام.
- حمید قضا، سئی دولاندیریب. اوزونو بی آبیر ائله یه جکسن. او
چوخ بئله سینا قلاردان چیخیب.

- بی آبیر ائله تدیرسم ده اوزومو، اونو سینا یا جاغام.
- ياخشی او نه زامان گله سیدی؟

- صاباح بو زامان. بو مسئلله آغیزدان - آغیزا یا بیلدی. صاباح
هامینیزین اوزونه خیرلیکله آچیلسین، صاباح آچیلدی. با سار کنچرین
ساز - سوز هو سکارلاری، ارمونی لری، مسلمان لاری چکمه چینین یانینا
پینه دیلار. عاشق علسگرین بولونو گوزله مگه باشладیلار.

منیم عزیزلریم بونلار عاشق علسگرین بولونو گوزله مکده او لسونلار،
ابنده سیزه عاشق علسگردن دئیم. عاشق علسگر آتینی سوروب قیزیل
ونگه یشتیشدی. قیزیل ونگلی عاشق یوسوف، عاشق علسگرین
شاگیردلریندن ایدی. عاشق علسگر بیر باش عاشق یوسوف گیله گلدی.
عاشق یوسوف اونو بی بیوک حزرمتله قارشیلادی. او ساعات بیر ارکك
کسدی، چای - چوره ک حاضیر لادی. یشمک - ایچمکدن سونرا عاشق

یوسوف سوروشدو:

- علیگر عمى نه ياخشى گلیسەن؟

- آبالا ياخشى گونون اولسون هجر خانىمى گۈرمە گە گلەميشم. او نەقدەر آرتىق آدامدى كى هەنج كسى بىڭىزىر هە دە بىر عىب تاپىر.

- علیگر عمى او كىشى كىمى بىر قىزدى. دىلىنىن دە قورخو - قاداغاسى يوخدو. گىندهرسن سانا آغىر جاواب قايتارار، ائل اىچىنده ياخشى اولماز.

- ياخشى اولا، ياخشى اولمايا، گە ك اونو گۈرمە، سۇزومو دېنىم. عاشق يوسوف گۈردو كى عاشق علیگر ال چىكىسى دېليل دېنىد: - علیگر عمى او ندا من ئىسمى بويىنۇمدان آسيم، گويا كى يىخىلىميشام. اسکندر كىشىنinin يانينا گىنده ك. اوردا يقين كى دېلەجكلر او خو. او ندا نە سۇزۇن وارسا هجر خانىما دېلىرىسن. عاشق علیگر بو فيكىرىنن ايراضىلاشدى. اسکندر كىشىنinin ائوينه يولا دوشدولر. اسکندر كىشى نين ائوينه بىر آز قالميش گۈردىلر كى كىدىن جاوانلارى يېغىلىپ بورادا «تىبرە دۈرىمە» او بىنايىرلار. ندى؟ ندى؟ بلکە هجر خانىم ائشىگە - باجايا چىخدىيەدا او نون او زۇنۇ گۈرەلر.

عاشق يوسوف گىلى گۈرەنەدە او نلارىن آرخاسىنجا اسکندر كىشى نين ائوينه طرف گىلمە گە باشلادىلار. بىردىن ائله بىل او طرف دن گونش دوغدو. هجر خانىم سەنە ك چىگىنده بونلارىن قاباغىنا چىخدى. عاشق يوسوف عاشق علیگر پىچىلدادى كى، هجر خانىم بودو. هجر خانىم نە هجر خانىم؟ ئالا ئالىم بىل ملک دى. قارا قاش آلتىندان آلا گۈزلىرى آز قالىر كى آدامىن جانىنى آلا، آغ اىپكىدىن دېزلىك گىشىنib، اته گىنده ميروارى وار. سارى اپك قوقانىن آلتىندان نار مەھلەر، جىت نارى كىمى دېككەلىپ، باشىنا بىر هراتى كالاغاي او رتوب، آياغىنا سارى باشماق گىنib، هەنج سويا گىنەن آداما او خشامىر. ائله بىل كى قىصدەن بىزەنib، عاشق علیگر گىلىن قارشىستىا چىخىب. هجر خانىمى گۈرەنەدە اىچى عاشق دولو جاوانلارىن ھامىسىنى ائله بىل كى اىلدەرىم

ووردو. هنچ بیرینین دیزیندە طاقت قالمادی. هامیسینین نطقی لال اولدو. عاشق علسگر اوزونو بیر تهر جمع لشدیریب، هجر خانیمی دیندیرمک ایسته‌دی:

- هجر باجی اسکندر ائوده‌دیرمی؟ بىله دئىنده عاشق علسگر گوردو کى هجر خانیمین ایرنگى آل لاتدى دىللەنیب بیر جاواب وئردى، آما باشینان اشاره ائله‌دى كى، ائوده‌دى. عاشق علسگر هجر خانیمی تانیمیردی. آما هجر خانیم بیر نشچە دفعه عاشق علسگرین مجلسیندە اولموشدو. اوئو ان حؤرمىلى بير عاشق كىمى تانىردى. عاشق علسگرین يېرىنه باشقاسى اولسايدى هجر خانیم اوننان آچىق دايشاردى.

عاشق علسگر باشا دوشدو كى هجر خانیمین ایرنگىنى آللاندیران «باجى» سۈزۈنۈن يېرىسىز ايشلتىمە سىدى. عاشيفىن دىلى بو سۈزە چوخ اوپرىن مىشىدى. ايراست گلدىيگى قىز گلىپىنن ھامىسنا باجى دىئردى. اما بوردا اۇزو اىستەمە دن باجى دئمىشىدى. اصليندە هجر خانیمین رنگى اوئا گۈرە آللاتمىشىدى كى عاشق علسگردن قىزىم دئمەگى اوموردو. هجر خانیم سو گىتىرمە گە گىندى، عاشق علسگر گىل اسکندر كىشىنин حىەطىنە گلدىلر. اسکندر كىشى چۈلە چىخىدى، خوش - بىش، اوئى بىش ... قوناقلارى اىچەرى تكليف ائله‌دى. عاشق علسگر دئىدى يوسوفون قولونا باخ گىنده جەيىك. اسکندر كىشى يوسوفون قولونو يوخلادى، دئىدى: قىرىغى يوخدو، آغرييىبدى هنچ بير شى اولماز. اسکندر كىشى عاشق علسگرین نە فيكىرىن گلدىيگىنى بىلەمەدى، قىزىندان گىلىشى ائله‌مە گە باشلادى، ائلچى لرىن گلىپ - گىتمە گىندىن اوزون - اوزادى دانىشىدى. هجر خانیم سودان قايتىدى. سەنه بىي^۱ ائوه قويىدۇ چاي حاضىر لاماغا باشلادى. محلەنин قىز - گلىپى دە عاشق علسگرین گلدىيگىنى ائشىتىدى. بورا ياخىپلا تىرىدى. اسکندر كىشى وضعىتى بىله گۈرەندە عاشق علسگرە دئىدى:

- عاشق علسگر جاماعات بورا ياخىپلا نىدەن اۇترو يېغىلىپ؟ عاشق

علسگر جاواب وئرمک عوضیتە سازى كۈيتنە گىندن چىخارتدى. چالماغا باشلاياندا هجر خانىم دا سازىن سىستە گىلدى، مىلسىن بىر طرفيندە دايىاندى، دقت ايلن تاماشا ائله مە گە باشلادى. عاشق علسگر او زونو هجر خانىما توپ گۇرە كە نە دىئدى:

ناقاfile چىخدىن قارشىما،
گۈزەللر سلطانى هجر!
گۈزمىش گۈرمە مىشىم،
سن كىمى انسانى هجر!
دىشلىرىن دۇر - دنه سى،
آغزىن گۇھر كانى هجر!
آى قاباق شىلە وئير،
جاھان چىرا غ بانى هجر!

اسكىدر كىشى سازدان - سۈزدن ائله باشى چىخان آدام دىئىيلدى.
گۈردو كى عاشق علسگر هجرى تعرىفلىه بىر، چوخ شاد اولدو. عاشق
علسگر آلدى او بىرى بىنلىنى:

قىرچىن دوزوب لاباسينا،
قاپاغىنин تىلى گۈچك.
قاش قارا گۈزلىر آلا،
ياناغىنин گولو گۈچك.
داھان بالدى، دوداق قايماق،
شىرىن لهجه، دىلى گۈچك.
شىركىن سۈزۈن بىنە سالىر،
طوطى عمرانى هجر!

باشیندا هرات کالاگای،
هر پالتاری دارایی دی.
بشره بنتمک اولماز،
گویده ملک لر تاییدی.
تورونج لر باش گورسه دیب،
قوینو بهشت سارایی دی.
عاشق گوروب بو دونیادا،
جنت رضوانی هجر!

عاشق علسگر ائله حساب ائله دی کی بو بندی دئینده هجر خانیمین
آجینی گله جک آمما گوردو کی گولومسونور، آلدی او بیری بندینی:

آغ ایکدن دیز لیگی وار،
کوینه گینی گنیب ساری.
گردهنه حمایل تاخیب،
اته گه دونوب میرواری.
پاراداندان ایسته میشم،
وار الینده اختیاری.
سارا قسمت ائیله مهسین،
سن کیمی طرلانی هجر!

عاشق علسگر گوردو کی بو بندی دئینده هجر خانیم گول کیمی
آچیلدی. بو یترده هجر خانیما باجی دئمه گی یادینا دوشدو، آلدی او
بیری بندی:

گوزه‌للرین گوزه‌لی سن،
صدان دوشوب هر ماحالا.
قاشلارین تیخ کیمیدی،
قصد ائله بیر جانلار آلا.
من سنه «باجی» دئدیم،
حقن دوشمه سین کچ خیالا.
علسگردن اینجیک اولما،
گوزلرین قوربانی هجر.

سوز ناما مایشیشنده عاشق علسگر سو ایسته‌دی. هجر خانیم قیزیل
قوش کیمی پیشیندن دوردو، سو عوضینه پور رنگ چای گتیردی. عاشق
علسگر گزروکی هجر خانیم چوخ شاددی، فیکیرلشدی کی گل سوزونو
بیر آز آچیق ده، گزره ک نه جاواب و تبریر. بیر استکان چای ایچدی؛
سازین کوکون دگیشدی، گزره ک بو دفعه هجر خانیما نه دئدی:

هجر خانیم قاشین، گوزون تهرینده،
خط یازسان قرآندا آیه دوشرمی؟
گوتورسن نقابی ماه جامالیندان،
حسونون نورو تجللایه دوشرمی؟

عاشق علسگر گزروکی هجر خانیم الین او زونه قریوب دقتلز
با خیر. آلدی او بیری بندینی:

ساخلاسان قاپندا من اوللام نؤکر،
دیشلرین میرواری، داهانین شکر،
سنی سوون بور دنیادان ال چکر،

داها غیر تمتایه دوشرمی؟
 گوزه‌ل عاریف اولوب مطلب قانماسا،
 یاینیب، یاشینیب دالدالانماسا،
 عاشق مشتاق اولوب قلبی یانماسا،
 بیر بو قده‌ر التجایه دوشرمی؟

هجر خانیم بیر کلمه ده اولسون دیلننميردی، ائله بیل کی سؤزلرینین
 هامیسینی سینه سینه یازیردی.

قامتین ملک دی، حسنون پری دی،
 کونول گوزلرینه چوخ مشتری دی،
 جامالین شو قوندان جسمیم اریدی،
 زولفوندن اوستومه سایه دوشرمی؟

یازیق علیگرین وار اعتقادی،
 مهر اولونوب گوزه‌لیگین باراتی،
 جسمین صاداغاسی، حسنون ذکاتی،
 سائل اولان بینوایه دوشرمی؟

سوز تاما ما یشتیشن کیمی هجر خانیم آیاغا دوردو، گوله - گوله
 او بیری انوه گندی. عاشق علیگر ائله حساب ائله دی کی ایش دوزه‌لدی.
 تله سیک سازی کوینه گینه قویدو، یوسوفا دئدی، گنده ک. مجلس
 داغیلدی، عاشق علیگر یوسوف گیلین قاپیسینا چاتاندا دئدی:
 - آبالا، آ یوسوف آتی چو له چک.

- اشی^۱ نه دانیشیرسان؟ بئیون قال.
 - قالماغا تهریم يو خدو، گنده جگم. عاشق علسگر آتی میندی يولا
 دوشدو. يول او زون طوی تدارکی فيکيرلشه - فيکيرلشه گليردي.
 باسار - كئچره چاتاندا مست^۲ يادينا دوشدو. آتی سوردو چكمه چينين
 يانينا :

. آى اوستامست حاضيردىمى؟
 - بلى، حاضيردى.

عاشق علسگرين بورا يابا يېغيلان دوست تانيشلارى گلير اوننان
 گۈرۈشورلر. عاشق علسگر چكمه چىيە او زون تو توب دئى:
 - گۈرۈم نه تهر مست ايدى؟ چكمه چى داغار جىخدان تىكدىيگى
 مستى عاشق علسگره وئردى.

- بويور
 عاشق علسگر مستى الينه آلدى، گوردو كى، چكمه چى بونا كلک
 گلېب، دئى:
 - اوستا آخى بىز بىلە دانىشمامىشىق. سەن سۆز وئردىن كى ياخشى
 مست تىكە سەن.
 - ياخشى مست دىيىل، به نەدى؟ ايکى گوندو كى بونون اوستوندە
 الله شىرم.

- اللشە گىنه سۇزوم يو خدو، اما بىر شى تىكە بىلمە يېسىن.
 - اشى، خوشونا گلير پولونو وئر، آپار، خوشونا گلمير باشقاسينا
 ساتارام.

عاشق علسگر گوردو كى دىلىين داوا چىكمىك او لمۇيا جاق.
 چىكمە چى پولو دانماق فيكيرىنده دى ياواش سازى كۈينه گىندىن

چېنځار تهی، سازین سین انشیده ن کیمی نه قدهر بازاردا آدام واریدي او را یا پوخيبلدي. عاشيق علسکر ګوره ک چکمه چې يه نه دئدي، قولاق اسانلارنه انشېتدي:

دانېشديق، بارېشديق مرحمت ايله،
اینجيک ليک آرابا قاتما حاييفسان،
سن تاجير اولمازسان بير ماناتنان،
ناموسو، غيرتى، آتما حاييفسان.

حميد دئدي:

- اشي، نه مانات؟

- اوغل، دونن وئرديگيم ماناتى دئيرم،

- اشي، سن هواخ مانا پول وئردين؟

دوزدو الينده بير مانات واريدى، ګئنه قايتاريپ جيبيه قويدون. ائله يليسن کي منه وئردين. عاشيق علسکر آلدى سؤزوونون او بيرى بندىن:

مولام مني نظرېندن سالمايې،
هوشوم جمع دى عاغليم هنچ آزالمايې،
فاني دونيا ، سليمانا قالمايې،
اويان بوغفلتدن ياتما حاييفسان.

سيز تلاش ائله رسيز ايگنه، بيزين،
بيزيم کي ده ګلېب - ګندهر سؤزوونن،
ايرى اوں ايرى نن، دوز اوں دوزونن،
هر يئنه سن آلداتما حاييفسان.

حمدی دئدی:

- آلاه خاطیرینه پولوندا ایسته میرم، مستی آپار ياخامدان داالچک.
عاشق گوردو کی بو چوخ آغیر سؤز اولدو. هارا گنده سن حوزمنین
باشدان آرتق اولا آمما بیر چكمه چی بورادا سنی بی آبیر ائله يه ...
الدى سؤزونون او بیری بندینی:

دوشنه مجلسه، آغیر يغناغا،
منه حوزمت قوبور رنجر آغا،
سوز اوزانسا هجو چيخار قورشاغا،
سوزون دالين چوخ اوزاتما حاييisan.

- آى جاماعات، گزرون بو مستین مالیندان ياخشى مال وارمى؟ كى
عاشق بونو بگىمير؟
عاشق علسگر آلدی گوره ك تاپشير مادا نه دئدی:

قسم اولسون خود كش لارين سرينه،
يالان سوز ايگيدى سالار درىنه،
كوهه داغار جىفي توماش يشىنه،
عاشق علسگره ساتما حاييisan.

سوز تاما ما يشتىشى عاشق علسگر گوردو کى، بورا دا
دوست - تانيشلارين هاميسي گولور. اوزگە زامان اولسايدى ايشه
قارىشاردىلار، عاشق علسگره طرفدار چىخاردىلار ياشا دوشدو کى بوردا
بىر ايش وار، حميد او بيرى مستى چىخارتدى، عاشق علسگره وئرىپ
دئدی:

- عاشق علسگر سانا قوريان اولوم، منيم گزدىگىم ائله بوايدى.
بوبور مستينى گۇنور، عاشق علسگر مستى آلدی باخدى، گوردو کى،

ظالیم او غلو ائله تیکیب کی، ائله بیل هنچ اوستوندە ال گزمه یېب. ایکى گوز گرە ک تاماشا ائله يە. ایچىنە باخاندا گوردو کى، همن ونردىگى مانات دا ایچىنەدەي. ماناتى چىخارتىدى، نىليله ديسە حميد آلمادى دىندى:

- ساتا پىشىكش تىكمىش. آما قادان آليم بو سۇز بورادا قالسىن، اۇز گە يېرددە اوخوما.

- قورخما طويدان باشقا هنچ يېرددە اوخومارام. سفر او غلو هووانش عاشيق علسگرى انولرىتە تكلىف ائله دى. عاشيق علسگر گىتمەدە كى، اىشيم تله سىكدى. عاشيق علسگر آتىنى مىندى بىر باش آغ كىلسە يە. آخشام گلىپ كنده چاتىدى. آغ كىلسە كندىينىن قونشو لوغۇندا كى «زۇد» كندىيندە بەھلول آدىلى بىر كېشى وارايدى. همىشە قويۇن آل - وئرىنەن مشغۇل اولوردو. عاشيق علسگر كنده چاتان كىمى بەھلولا خبر گۈندەردى كى، بىش - اون حىيان ساتاجاغام، سحر گل سۇدا لاشاق.

منىم عزىزلىرىم، زودلو بەھلولا خير گىتمىكە اولسۇن، سىزە دئىم هېر خانىم دان هېر خانىم مجلس دن دوروب ائوه گىتمىك اىستە يىنە گوردو کى، عاشيق علسگر چوخ شاد دى.

ائوه گىلەن خىلى سونرا انىشتىدى كى، عاشيق علسگر كنده چوخ تله سىك قايتىدى. او ساعات عاغلىينا گىلدى كى عاشيق علسگر بىر سۇز دىندىم، او بىدېخت اۇز گە خىالا دوشە جك. حۇرماتلى آدامدى، ائل ایچىنە سونرا بى آبير اولا جاق. ياخشى سى بودور كى، نە دئىھە جىكسن سە كاغىنە يازىر، خلۇتجە اۇزونە گۈندەر، قوى اىراحات اولسۇن. قونشۇلۇقدان بىر اوشاق گۈندەردى كى، گىشت بورا يابا بىر موللا چاغىر. بىر ائوندە يېغىنچاڭ وارايدى.

كندىن او خوموشلارىنىن ھامىسى بورادايدى. اوغلان گىلدى يېغىنچاڭين آياغىندا دىندى كى، هېر خانىم بىر موللا چاغىرير. مجلس دە بىر او خوموش آدام وارايدى اىسە دوردو، بىش او خوموش آدام وارايدى اىسە دوردو. بىر - بىرىنەن دالىنجا هېر خانىم گىلە يورودولر. هېر خانىم بونلارى بىلە گۈرەندە دىندى:

- من بیر نیزی چاغیر میشام بوقدهر آدام بوردا نه گنzer؟

بیری ایره‌لی پشی یسب دئدی:

- هجر خانیم اوغلان دئمه‌دی کی، هجر خانیم هانسی میزی
چاغیریر، اونا گزره هامیمیز گلدیک.

موللا محمد آدلی بیری واریدی، چوخ ياخشی خطی واریدی. هم ده
اهل حالیدی. هجر خانیم بونو ساخلاصدی، قالاتلاری گشتیلر. موللامحمد
کاغیذ - قلم حاضیر ائله‌دی. هجر خانیم دئدی ملامحمد گوزه‌ل خطمن
یازدی. بیر پاکته قویدو. هجر خانیم پاکتین اوستونه یازدیردی کی،
چاتاجاق آغ کیلسه کندینده عاشق علسگره. بشواختیدی او گونو هجر
خانیم بیر آدام تاپیب کاغیذی گؤنده‌رہ بیلهمه‌دی. صاباچ تئزدن
گزوردوکی، بیر آتلی کیشی‌وار، کیرایه چی یه اوخشیبور. بیر آز ایره‌لی
پشی یسب سوروشدو:

- عمي کيرايه چيسن؟

- بلی، کيرايه چی بم.

- هانسی کنددن سن؟

- بئیوک قارا قويونلودانام.

- آدين نه دی؟ - جامال دی.

- جامال عمي آغ کیلسه ین سیزین کندین آراسی ياخیندی؟

- بلی ياخیندی.

- كيره چيلیك ائله ین گونو نه آلیرسان؟

- نه بیلیم اولوردا آلتی عاباسی، بیر مانات آلیرام.

- جامال عمي هم ائونینيزه گنده‌رسن، هم ده بو کاغیذی عاشق
علسگره وئرسن. آل بو بيرمانات دا سین زحمت حقين.

- جامال گزوردوکی بو قیز ائله بیر قیزدی کی، يشمه، ايچمه بونون
خط و خالينا، گول جامالينا تاماشا ائله.

- اشي، پول - زاد لازم دئليل، آپاراجاغام. هجر خانیم پولو گوجن
وئردی. جامال کاغیذی دا پولودا جيبينه قويدو آتا دگدی. جامال آغ

کیلسه يه گلمک ده او لسوون سیزه هاردان خبر وئیم؟ آغ کیلسه دن.
عاشق علیگر سحر تئزدن چو بانا تا پیشیر میشدی کی، قویونو کندین
قیراغیندا او تار، مشتری گله جک، حئیوان ساتاجاغام. زودلو بھلولا خبر
پیشیدی. سحر گون بیر آز قالخیشیدی، بھلول گلدی.

- سلام عليکم! - عليکم السلام!

- عاشق علیگر، حئیوان ساتاجاقسان؟

- بلی، ساتاجاغام. بیر آز پول لازمیدی.

اگر آلاجاقسان سا حئیوان لار بوردا، کندین قیراغیندا دی،
گنده ک، باخ. عاشق علیگر بن بھلول گندیلر سورونون یانینا. عاشقین
نه قدر حئیوانی اولا جاغیدی کی عاشق علیگر بیر - بیر حئیوان لاری
گوستردی، بھلول هامیسینا باخدی. بو زامان عاشق علیگر گزرو دکی،
حسینقلی آغالی بولوینان بیر آتلی گلبر. آتلی گلیب آرخا چاتاندا دئندو،
باشладی آرخینان یشنیشه اونلارا طرف گئتمه گه. او ساعات عاشق
علیگرین اوره گینه دامدی کی، بو آتلی دا بیر خبر وار. بھلولا دئدی کی،
بھلول حئیوان لارا باخیدین گنده ک قیمتینی ائوده دانیشاق. آتلی بونلار دان
قابلی قاپی یا چاتدی، چاتان کیمیده قایتیدی. عاشق علیگر بھلولو اوتاغا
آپاردی، او زو ائوه گندی کی، او غلو بشیر الینه بیر کاغیذ او خوبور،
اما گاه گلور گاه ایرنگی فاچیر.

- اوغل نه کاغیذ دیر؟

- نه کاغیذ اولا جاق، دوردون - دوردون او زونو ساققالین آغ واختى
بى آپير ائله دين.

- اوغل، کاغیذی گتیره ن کیم دی، گوندەره ن کیم دی؟

- قاراقویونلو جامال گنیردی، گوندەره ن ده هجر خانیم دی بئله
دئیندە عاشق علیگرین قارداشی مشهدی صالح ائوه گلدی. عاشق
علیگر اونا دئدی کی، قوناق وار اوتاغا گشت. مشهدی صالح گنده ن دن
سونرا دیلى تو تار - تو تماز بشیره دئدی:

- اوغلول او خو گزروم نه یازیب! بشیر کاغیذی او خوماغا باشладی،
گزره ک نه او خودو. بیزده سیزنن او خوبیاق، سیز ده قولاق آسین:

لوغمادان کج اولان، نطفه دن اگری،
بوز درس آلسا پور کاما لا یتیشمز.
بیر قول دوز دولا نسا حقین یولوندا،
قصاص تا پماز اونا بلا یتیشمز.

اوغلول بوردا نه وارکی، بو چوخ نصیحتلى سوزدو. او بیری بندینى
او خو گزروم! بشیر او بیری بندینى او خودو:

گر حؤکمۇن ایدە سە قافینان قافا،
بیهوده خرج چىكمە افسانە جفا،
غواص تا پار لعلی ساتار صرافا،
نه آخماغا، نه آبدالا یتیشمز.

عاشق علسگر گزردوكى، هجر خانىم بورادا يامان تو خونوب. هم ده
اشاره ائله يېب كى، بیهوده فيكىرنى د گىشىدېرب افزوونو خرجە - بورجا
سالما، دوزەلەسى ايش دئىيل. او ساعات يادينا بهلول دوشدو. بشير
سۈزۈن او بیرى بندینى او خودو:

ائشىت بو سۈزۈرى ساخلا ياد گار،
گۈزەل لرده حيا، ايگىدلەر دە عار،
آخماق كۆپك قايسا وادان پاي او مار،
ناحاق دوشوب او خيالا یتیشمز.

عاشق علگر گزرو دکی، ظالیمین قیزی بو بند ده لاب بثلينين
نازيک دامار بندان ووروب، بشيرده چوخ پرت اولوب دئدی:

- بونومو ايسته ييردين؟!

- هه، آبالا بورادا بير بالاجا تو خونوب.

- بالاجا يوخ لاب يشکه جه تو خوب. لاب بي آبير ائله ييب. بشير او
بیری بندیني او خودو:

قصما انسانا تشي طاب دان آسار
ليل و نهار موش دو، جهدائيل كسر،
اژدها آياقدان چکر سراسر،
الله شر بار ماغى بالا يئيشمز.

- آى دده من بو سۈزىن بېرىشنى باشا دوشىمدىم دە گۈزۈم نە دئير؟
- اوغول، بو بندىن معناسى چوخ درىندى. اىل آراسىندا دئىر
لركى، عزرائىل بېر قىز مىش دوه دونوندا انسانى قووار اۇلدۇرسون. انسان
ها قاچارسا دوه دە دالىنجا گلر. انسان آخردا گلېپ بېر قويونون يانىنا
چىخار. گۈزەر كى قويونون اوستوندە آغاپاڭلى بېر كندىر وار. كندىردن
توتوب آشاغى ساللاتاركى، دەوهەن جانىنى قورتارسىن. بوزامان
گۈزەر كى، بېر آغ سىچانيان بېر قاراسىچان كندىرى كىسمە يە باشلادى.
آشاغى باخار گۈزەر كى قويونون دېبىنده بېر اژدها وار آغىزىنى
آچىپ كى، دوشن كىمى اونو كامىنا چكىسىن. انسان گۈزۈنۈ قويونون
قىراغىندا گىزدىرىر. گۈزەر كى، بېر چۈل آرى سى بورادا يووا قايىرىپ. بو
زامان انسان دەوهەن يادىندان چىخعادار، سىچانلارى دا، قويونون
دېبىنده كى اژدهانى دا. چالىشار كى، آرى نىن يوواسىندان بال چىخارىپ
پىشىن. باشى او قىدەر قارىشار كى، سىچانلار كندىرى كىسىر، انسان
گومبولتوايلىن قويونون دېبىنە دوشىر. اوغول، آغ سىچانيان، قاراسىچان
گىتجە، گوندوز دو كى، انسانىن عۆمۈرنى كسىر. اژدها همن جەنم دى

کی آغزینی آچیب حاضیر دوروب. گوزلوبور کی کندیر اوذولسون.
قویونون قیراغیندا کی آری يوواسیندا اولان بالدا دونيا مالينين شيرين لېگى
دئمک دى. دونيا مالى انسانى آلدادر. اۇلۇ، جەھنىي يادىنداڭ چىخخارارا،
بىر گون يىخىلار اۇلر. اوغول، بىر دە بورادا اونو دئىير كى، قىصادان قاچىپ
قورتارماق اولىماز. هايانا گىتىسىن، نە تدىبىر تۆكىن، اۇلوم انسانىن بويۇندا
حەندى، بونا علاج يوخدو.

- دده آفرىن بو قىزىن كامالىنا. چوخ قىمتلى سۈز دئىيب.
- اوغول، او بىرى بىندىنى او خو گورۇم! بشىر سۈزۈن تاپشىر ماسىن
او خودو:

وار هېرىن گۈزە لىكىدە اۋاتى،
زىر لىسا شاخص وورار خياطى،
اولار گۈزەللەرن خمس و ذكانتى،
جاوانا يىتىشىر، چالا يىتىشىمز.

سوز تماماما پشتیشیدی. علیگر گزروکی، هجر خانیم اونون قوچالیفینا اشاره ائله بیب. لاب او مودو او زولدو. بهلولون یانینا قاییتیدی.
بهلول دندی:

- اشی، هارایا گشتدين، گل قویون لارین قیمتینی ده، تله سیرم.
قویونون بیری گندیردی سه بشش ماناتا، علیگر دندی پشتدی
مانات. ندی کی، آلماسین بهلول نه قدره ائله دی سه، عاشق علیگر
آشاغی ائتمه دی. بهلول چیخدی گشتدي. عاشق علیگر بشیرین یانینا
از زونو و نرمادی، هجر خانیم اونون جیگرنه داغ چکمیشیدی. گون گلدی
آخشم اولدو، او گشجه ایلان ووران یاتدی، عاشق علیگر یاتمادی.
اوز - اوزونه دنیمه گه باشладی: بته ده ایش اولادمی؟ سن عاشق علیگر
اولادان، موللایا، عالیمه، مجتهده جاواب و نرمه سن، بیر قیز سنی بته
آبیردان سالا! عاشق علیگر سحر تژدن دوردو، آتنی یهر له دی کی بولا
دوشه، بشیر دندی:

- آی دده هارایا گندیرسن؟

عاشق علیگر ایسته دی کی، بو مسئلنه نی هنج کسه بیلدیرمیه،
بشیره دندی:

- طوبیا چاغیریلار.

بشیر گزروکی، دده سی طوبیا چاغیریلاتا او خشامیر. دندی:

- دوزونو ده گزروم هارایا گندیرسن؟

عاشق علیگر گزروکی، جیدانی چووال دا گیزلتمک او لماز.
بومسله آچیلاجاخدی. دندی:

- هجر خانیمینان دئیشمه به گندیرم. آللاه یا اونا وئره ریا منه.

بشیر او زونگنی باسیب دندی:

- یاخشی يول! آما گوزله کی، دوننکی موشتلوق او لماسین.

عاشق علیگر يول باشладی قیزیل ونگه طرف منیم عزیزلریم عاشق
علیگر قیزیل ونگه گئتمک ده او لسوون، ایندی سیزه کیم دن خبر وئریم؟
قیزیل ونگلی مشهدی احمددن. مشهدی احمد او غلونا طوی ائله بیردی.

ایسته دی کی طویو باشلایا ، جاماعات هامی بیر آغیزینان دئندی کی ، اگر عاشق علسگری بو طویا گتیرمه سن ، سینین طویونا گلمبیه جه ییک . مشهدی احمدین علاجی اوژولدو ، آتنینى میندی دوز آغ کیلسه يه طرف ، «قوشاپولاخ» سویوندا عاشق علسگرین دوز قاباخ - قاباغا گلدی .

- سلام عليكم !

- عليكم السلام !

مشهدی احمد باشلا دی آلاها شوکور اتلسمه يه . عاشق علسگر سورشدو :

- اشی ، نه اولوب ، دة گوروم ؟

- عاشق علسگر ! اوغلومون طوی يوخاسی بیشیب . سنه معطل ایک . بويون بورادا اولارسان ، صاباح قاراباغدا ، سنى انوده تاپماگیما هنچ او مودوم يوخودو . اوغا گزوره شوکر ائله بیرم کی ، آلاه سنى پولون اورتا سیندا منه يشیردی . دة گوروم سن هارایا گندیر سن ؟

- منده ائله دوز سیزین کنده گندیرم .

- خیر اولا ، نه ایشدن او قترو گندیرسن ؟

- بیلمیر سنمی سازلى آدام هارایا گتسه خیر اولا ؟ سوزون دوغروسو هجر خانیمینان دئیشمه يه گندیرم .

- عاشق علسگر ، هجر خانیم بیلسه کی ، سن اوننان دئیشمه يه گلیسین ، سینین میدانينا چیخماز . ياخشى سى بودو کی ، سن هنچ سوزون اوستونو وورما . طویو باشلا . من هجر خانیمى دا طویا گتیريم ، نه سوزون وار اوردا دة .

عاشق علسگر بو فيکرین راضیلاشدی . گندیب طویو باشلا دی ، هجر خانیمى دا طویا گتیردیلر . بوندان اول کیشى لرین معرکەسى آیرى اولادى ، آروادلارین دا معرکەسى آیرى .

عاشق علسگر کیشى لرین مجلسیندە بیر نچە قاطار او خوباندان سونرا ، دلاور قادین لاردان بیرى خبر گتیردى کی ، هجر خانیم دئیبر بیزى

آلله یاراتماییب؟ عاشق علسگر گلسين بیر آزدا بیزم اوچون اوخوسون!
بو سوز عاشق علسگرین لاب اوره گیندن اولدو. کیشی لر دندی:
هجر خانیم کی، دئیر گشتین اوخوسون.

عاشق علسگر آروادلارین مجلسینه گلنده گزروکی، هجر خانیم
طزووس قوشو کیمی او توروپ، بزه نیب باشد اا گله شیب. آما آغ ایپک
قوفاتین آلتیندان طابانچانین او جو گۇرونور. عاشق علسگر بیر آز احتیاط
اٹله دی، آما باخدی کی هجر خانیم آجیقلی آداما او خشامیر.
فیکیرلشدى کی هجر خانیم مندن قوخمورها. اگر او گونکو سوزلریم
خوشونا گلمه سه ایدى، ایسته مه ينلىرىن بیرى هجر خانیمین دیلیندن يازىپ
گۈندىرىپ. ياخشى سى بودور کى هله دئیشىمك، فيکيرىنەن ال چك، بوندان
سوروش کى، آخى سینىن اره گىتمىك واختىن كىچىر، بو قىدەر ایستەيندن
نىيە بېرىنە گىتمىرسن؟ عاشق علسگر سازىنین زىلى زىل، بىمىنى بىم
سینە سینە مستحکم اٹله دى گۈرە ک هجر خانىما نه دندى:

بىلەر سىنى سوباي گزىمك گوناھدى،
شىعىتە، يول، ار كانا نه دندىن؟!
هر كۆنول او زونە بىر پادشاه دى،
سىندىرىپ دئۇنەردىن قانانە دندىن؟!

هجر خانیم باشا دوشدوکى، عاشق علسگر بو سوزلری بونا دئیر.
دقى ايلە قولاق آسماغا باشلادى. عاشق علسگر آلدى او بىرى بىندىنى:

بوز اىگىددن بېرىن بىگن بويون اگ،
گلەنین - گنده نین آز خطرىنە دىگ،
ايمىرزا محمد، دونيا مالى بىگ،
آز قالىب عشقىنەن يانانە دندىن؟!

عاشیقام گندیره م هر خیره، شره،
ائشید جک وصفینی یازدیم دفتره،
او گوموش وزنه لی گلن بیگلره،
بیلیر سنمی سن زنانا نه دئدین؟!

عاشق علسگر گزردوکی، هجر خانیم گولور. اوز - اوزونه بئله
ملاحظه ائله دی کی، او کاغیذی منه اوز گه آدام یازیبمیش. باشладی
اوره گیندن دنیینمه گه؛ جامالین کاغیذ گتیره ن انوی بیخیلسین. بيرجه
آیاق گنج گلسه، حیوانلاری ساتمیشدیم، ایشیم دوزه لمیشدی. بيرده من
بهلوون دالینجا نشه آدام گوندەریم. گزتوردو او بیری نبینی:

کسه منلی نشه گشیر پایاغی،
سته نه دخلی وار بشروت یاغی،
اونلارین کۆكسونه چکیرسن داغی،
هنج ساغالماز او نشانا نه دئدین؟!

هجر خانیم گزردوکی، عاشق علسگر بورادا لاب حقلی دانیشیر.
اوزونو ساخلايا بىلمەدى قىزىل قوش كىمى يشىنندن دوردو. عاشق
علسگر ائله حساب ائله دی کی، هجر خانیم اوно طاپانچاینان وورماق
ايسته بير. بير آز گنرى چكىلدى. هجر خانیم دىللەدى:

- عاشق نېيە منى سؤالا توتوبسان؟ قباحتىنى قانمايانلارا نه
دئىه جكىن دە، بير حساب دى. ايندى قولاق آس گۈرمن نه دئىرەم. هجر
خانیم ھۇروكلىرىنىن بىرىنى آيىردى سىنەسىنە باسيب عاشق علسگر
چالدىنى هاي ينان باشладى:

عاريف اولان بو سۈزىلە ايناسىن،
اذن وئرسىن آتا، آنا دئىرم.
آنلاماز، آنلاسىن، قانمايان قانسىن،
آت سورمه سىن بو ميدانا دئىرم.

آلدى جاوابىنى عاشق علسگر:

مشهدى عيسى گلدى سىنى گۈرمە يە،
كىمىن نە حددى وار قلىيە دە يە،
باش اگىپىر سردارا، سلطانا، بىگە،
سوپىلە گۈرۈم او طرلاتانە دىدەن؟!
آلدى هېر خانىم:

ايشىم يوخدو دولتىن، وارىنان،
عهديم وار خدai كرد گارىنان،
گول «خار» يىنان اويماز، طران سارىنان،
قارغا قونماز گولوستانە دئىرم.

اونا قدهر كىشىلەرن مجلسيتە خېر اولدو كى، هېر خانىميان عاشق
علسگر دئىشىر، كىمى ساخلاماق او لاردى؟ هامىسى گىلب قولاق آسماغا
باشلاadi.

آلدى عاشق علسگر:

بىلمىرسن عرض اندىم اۇلگىنان حالى،
اونلارا محتاج دى گۈيچە ماحالى،
سانا مشتاق اولدو بىگ موللابالى،
اسكىندر تك آج آصلاتا نە دىدەن؟!

آلدى هجر خانيم:

ايناما هذيانا، لاف و گزافا،
بو سئودايا دوشن هچ تاپماز شفا،
علاج حقه قالدى، انصاف صرافا،
گزوهرى يشيرسين كانا دئيرم.

عاشق فيكيرلشدى كى خلقين دردى سنه قاليب؟ افز مطلبىنى ده،
گور نه جاواب وئير. آلدى تاپشير مايسىنى:

علسگرده هر علم دن حاليدى،
موللا باراتيدى افز كاماليدى،
چكديگيم افز گەنин قيل و قاليدى،
آخىرىندى من جاوانا نه دئىدين؟!

هجر خانيم علسگرين فيكيرىنى اول دن باشا دوشموشدو. گۈردو
بورادا لاب آغ ائله دى. فيكيرلشدى كى، قانانا بير اشاره بسى، آجيلى
سۈزۈدە نەلازىم، آلدى گۈره ك سۈزۈنۈ نىچە تاپشيرىر:

من هىرم ابرو اطلس گىئىنم،
افز - افزاونە سلطان منم، بگ منم،
سوق اھلى سن خاطيرىنە د گەنم،
صاف دوشويسن سن پېرانە دئيرم.

سۈزلر تاماما يىتىشدى. عاشق علسگر او زونۇ جاماعاتا توتوب دئىدى:
- من بو ياشا گلمىش هله بىئە توئارلى جاواب ائشىتمە مىشىم. هجر
خانيم منى باغلادى. هجر خانيم يېرىندەن دىللەندى:

- یوخ، آی عاشق علسگر، سنی هشچ کس با غلايا بیلمز. من قيفيل بند دئيب سنی عاجز قويوشام؟

- هجر خانيم، من قيفيل بندین با غلاماغين، با غلاماق حساب ائله ميرم. او لا بيلر کي، بيرى يئردن، گۈيدن جنت دن، جهنم دن سؤال وئره، او بيرى جاوابينى بىلەمە يە. بو تاپماجادي. عاشق ليق عالميندە، اصيل با غلاماق او دوركى، بيرينىن او خودوغۇ سۈزۈن قافيه سيندە اوندان ياخشى، اوندان سانبال^۱ لى سۈز دئىه سن. انصاف مقامينا قالاندا، سنين سۈزلەرن منيم كىندەن قىمتلى دى. اونا گۈرە دئيرم کى، منى با غلادىن. بو گون دن بىلە من سنين آتانام، سندە منيم قىزىم. كىمى ايستە سن اونا گىدرىسن، طوبۇنۇ من اۋزوم ائلەيە جەيم. آما گۇنو كىچىرمە.

- علسگر عمى بىلېرەم نە دئيرىسن؟ بو قەدر ايستە يىندەن هشچ اولماسا بىرىنه گىنەردىم، آنجاق عهدىم وار منيم. عاشق علسگر بىلدى کى هجر خانيم قارداشلارينىن دوستاق دان چىخىپ گلەمە سينىن يولۇن گۈزلىپور.

دئى:

- قىزىم آللە عەدە يەنە چاتدىرسىن!
عاشق علسگر او گىچە قىزىل ونگ دە صحبت ائله دى. سحر انولرىن
قايتىدى.

منيم عزيزلىرىم گون او گون اولدوكى، هجر خانيمین قارداشلارينىن اىكىسى دە ساغ - سالامات قايىتىدىلار. قىزىل ونگىن اۋزوندە موسا آدلى بىر اوغلان وارىدى. آتماقدا، وورماقدا، اىگىدىلىك دە او قەدر آد - سانى يو خودو، آما عاغىلدا معرفتده، قانا جاقدا تك بىر اوغلان ايدى. بونلارين ائلچىسى گىلدى، هجر خانيمى موسا يا وئردىلر. طوى تداركى گۈرولنده هجر خانيم قارداشى محمدە دئى:

- طوبۇ عاشق علسگر ائلەيە جك. آتلى گۈنەردىلر عاشق علسگر گىلدى. طوبۇ باشладى. اوچ گون - اوچ گىچە تو فارقانلى عاشق عاباسىن ناغىلەينى باشладى، سۈلەمە يە. مجلسىن آخرىنىدا هجر خانيم گىلە

خوش گون دیله دی، اوزون عؤمور آرزولادی. هجر خانیمیان موسا
عؤمورلرینین آخریناقده ر شادو خوشبخت یاشادیلار. سیزده عؤمر و نوزون
آخرینا قدہر شادو خوشبخت یاشایاسینیز.

عاشق علسگرین دهلى عالي

اوچونجو روايت (داستان)

عاشق علسگرین دهلى عالي

منيم عزيرلريم، ايندي سيزه هاردان خبر وئريم؟ «گنجه باسار» ماحالىنин «قاراسوچو» كندىندن. قارا سوچو كندىنده كىمدان خبر وئريم «دهلى عالي» دان.

عالى جاوان واختلارىندا چوبانلىق ائلييەردى. بير گون خرج اوستوندە يوزباشى بونلارىن عائلەسىنى اينجىتدى. عالى آخشام ائوه گلنده مسئلهنى ائشىتىدى. گلېپ خنجرىن يوز باشىنى اولدوردو، قاچاق اولدو. حۆكمت عالى نىن قوهوم لارىنا بو ايشىن اوستوندە چوخ عذاب - اذىت وئردى. بونلارىن دا چوخسو قاچىب عالى نىن دستەسىنە قوشۇلۇلار. آز بير زاماندا عالى نىن دستەسى بىرىودو. حۆكمت نىچە دفعەلرلە عالى نىن اوستونه آدام گۈندەردى كى، توتسون با جارامادى. گلنلىرىن ھامىسىنى عالى قىردى. قازان داغى، آجي بولاخ، قاراسوچو، سامىخ، زىنجىر دە اولان ووروشمالاردا عالى نىن دستەسى يوزلىرنىن آدام قىرمىشدى. اىيگىدىلىكىنە گۈره خلق اونا «عالى» يوخ، «دهلى عالي» دئىيردىلر. دهلى عالى اىيگىرىسى بىش ايل ايدى كى، قاچاقيدى. اونون سىس - سوراغى «نىكلايا» دا يىتشىمىشدى. نىكلايىن قىزى عمى سىندان خواهش ائله مىشدى كى، او اىيگىدىن شكلىنى چىكدىر منه گۈئىدەر. قوچاقلقىن دا، قهرمانلىقدا دهلى عالى نىن آدى سۈيلىنى يىسى كىمى، عاشق ليقىدا دا عاشق علسگرین آدى بوتون قاقمازى گۈتورموشدو. آما بو قىدر واختانە

دهلى عالي عاشيق علساگرى گورموشدو نه ده عاشيق علساگرى دهلى عالي نى. دهلى عالي زين العابدين آدلې بير باجيسى اوغلو واريدى. دهلى عالي اونون خطيرىنى چوخ ايسته ييردى. بير گون زينال عابدينى اثولنديرمك فيكرينه دوشدو. بير گون اوفر - اوزونه دندى كى، هنج بثله ايش اولاركى، عاشيق علساگرىن آدى دونيانى توتسون، سن اونون مجلسىنده اولما ياسان. گره ك نجور اولسا زين العابدينىن طويونا اونو گتيرەم. يايلاق واختى زينجىرلى يايلا غيندا اولاندا طوى تداركى گوردو. صباح واختى دهلى عالي يولدا شلارىنان بارابار گزىجه يە گلن يولون قيراغيندا اگلشىمىشىدى. بيرده گوردولر كى بير دسته آدام گلير. گلن آدام لار دهلى عالي گىلى توفنگلى گورمندە قورخىدولار، ايسته ديلر كى آياق ساخلاسینلار. دهلى عالي نين يولدا شلارى الائلە ديلر كى، قورخماينىن گلین. آدام لار گلېپ يىشىدى.

- سلام عليكم!

- عليكم السلام!

دلى عالي سوروشدو:

- نىبى بىزى گورمندە دايىندىتىز؟

- دوزونه باخسان احتياط الله ديك.

- گلېشىنiz هارداندى؟

- آران دان، فەلهلىك دن.

- بو دسته عالي نين دسته سيدى. بىزىم جاماعاتا خيريمىزدن باشقا

زيانيمىز دگمز. ايتدى دئين گوروم هاردانسىنiz؟

- باشينا دۇنوم آغ كىلسە كىدىن دن اىك. بونلار بىللە دئين كىمى

عاشيق علساگر دهلى عالي نين يادينا دوشدو، دندى:

- بير كاغىذ وترسم آپارىپ عاشيق علساگر ونرە بىلە سىنiz؟

- ونرە رىك، اوفرگە نه تاپشىرىغىنىز اولسا يېرىنە يېشىرىپ رىك.

دهلى عالي تىز بير كاغىذ يازدىرىدى، آداملارىن بىرىتە ونردى. فەلەلر آغ

كىلسە يە گلمك ده اولسون، سىزە كىيدن خبر وترىم آغ كىلسە دن.

عاشق علیگرین او غلو بشیر بئیو موشدو ها نولمک واختیدی. عاشق علیگر فیکیر لشدی کی، پاییز گلن کیمی بشیرین طویونو باشلاسین. یاواش - یاواش تدارک گورمه گه باشладی.

آراباینان داغدان کنده اوست داشییردی کی، آراندان گلنردن بیری کاغیذی گتیریب اونا و تردی. عاشق علیگر کاغیذی بشیره او خوتدو. گزردو کی دهلى عالی گوندریب. کاغیذدا یازیب کی خیر ایشمیزوار گل منی زینجیرلی ده تاپ. عاشق علیگر برک فیکیره دوشدو.

بشير سوروشدو:

- آی دده نه فیکر ائله یرسن؟

- اوغل، ایشن - گوجون بو واختیندا هنج بیلمیره نشه گندیم.

- آی دده ایشدن ساری فیکیر ائله همه. او تلاری عبد العظیم نن من داشیارام. اوچ - دؤرد گونه قدهر ده اوزون گلرسن.

صباح هامینیزین اوزونه خیرلیگنین آچیلسین. صباح آچیلاتدا عاشق علیگر داش کنده، بئیوک قارا قویونلوبای آدام گونه ردي، بیر آزدان سونرا شاگیردلری عاشق اسدین، عاشق نجف سازلارینی گوتوروب گلديلر. عاشق نجف سوروشدو:

- علیگر عمى بى واخت هارایا؟

- اوغل بير يزه چاغيريلار.

عاشق اسد سوروشدو:

- کيم چاغيريب؟

- نشیلرسن کيم چاغيريب، آلاه بنده سینین بیری. عاشق علیگر ده سازیني گوتوردو آتلاريني مینیب يولا دوشدولر. عاشق علیگر هارایا گئتدیک لریني اوزو عاشق اسدە دئمەدی کی، اسد دهلى عالی نین آدیني اشیدسه قورخاردي، گشتمزدي. آما عاشق نجف اۇلومدن قورخان دئیبل دی. آتلاريني سوروب گلها گل، گلیب «لايیش قیریلاتا» پېتىشدىلر. او طرف بوطرف با خدیلاركى هنج بير شنى گۈرونمور. احتیاط ائله دىلر، آتلارين باشىنى چكىب دۇندولر. ائله بى واخت اوست

طرف قایادان سسلنديلر:

- اى، يولنان گىدەنلر، نىيە دايىندىنىز؟ آتلارىنىزى سورون دوز گۇرون ئاداملىرىن يانينا: اسد يواشجا عاشق علسگرە دئدى:
- علسگر عمى بونلار قاچاق دىلار، بىزى سوياجاقلار.
- اوغول سويسالاردا كىچىپ. داها گىرى قايتىماق اولماز. آتىنىزى سورون گىدەك! عاشق علسگر گىل آتلارىنى سوروب، آداملىرىن يانينا گىلدىر.

- سلام عليكم!

- عليكم السلام!

علسگر گۇردو كى بونلارين ايچىنده داغستان فورمى گىنچىنىش، باشىندا قاباردىن بوخارا پاپاق اولان بىر آدام وار. همن آدام يىشىندىن دىللەندى:

- عاشق آتدان دوشون! عاشق علسگر گىل آتدان دوشدولر. سونرا او آدام يولداشلارينا دئدى:

- اىه، عاشق لارىن آتلارىنى توتون!

- يىزىز گلېب، عاشقىلارين آتلارىنى توتىدولار.

- عاشق اگلهشىن! عاشق علسگر گىل دىنمىزجه اگله شىدىلر. همن آدام اوزوونو عاشق علسگرە توتوب دئدى:

- عاشق آدىن ندى؟

- آدىم علسگردى.

- يوخسا گۈيچەلى عاشق علسگرسن؟

- بلى، منم.

- بىس بو عاشقىلار كىمىدى؟

- بونلاردا منىم شاگىردىرىمدى.

- عاشق علسگر بىس آللە قويسا سفرىنىز هارا يادى؟ عاشق علسگر گۇردو كى بوردا يامان دولاشدى. اگر دئسى كى دەلى عالي چاغىرىپ اورا يا گىندىرىيك، بلتكه ائله بى دەلى عالي نىن دوشمانلارىنى دىير، سۆز سوزجه

اولدوره جکلر. يوخ اگر دئسه کي اوزگه ينره گنديرىك، بلکه ائله بو اوزو دەلى عالي دى، دئيه جك كى، سنى من چاغيرتدىرىمىشام، منى قويوب هارايما گندىرسن؟ گئنە ياخشى اولمۇياجاق بىرده فيكىر ائله دى كى، دوزونو دئمك هامىسىندان ياخشىدە. اگر دوشمن آدام دى، سنى اولدورسەدە دەلى عالي ائشىدر، قانىنى يىزدە قويماز، دوست آدام اولسادا سنى دەلى عالي نىن يانينا آپارار. عاشق عسگر دئدى:

- عالي چاغيرىب.

- نە بىليم او قىدر عالي وار كى، هانسىنى دئىرسن؟

- قاچاق عالي چاغيرىب.

- قاچاق دستەلىرىنин چوخوندا عالي آدلى آدام وار. هارايما، هانسى دستە يە گىتمىك اىستە يېرسن؟

- عاشق عسگر گۈردو كى اولمادى، دئدى:

- دەلى عالي چاغيرىب، اورايما گىنده جە يىك

- دەلى عالي نى گۈرموسن؟

- يوخ، گۈرمە مىشىم. اشى، بىر دەلى نىن سۈزۈندەن اۇترو نىيە داغلارا، داشلارا دوشموسن؟ ياخشى اولسا عاغىلىلى عالي دئىيردىلر، ...

- اوغا، قوچاق آدام اولدوغونا گۈرە «دەلى» دئىيرلىر، بۇ، دەلى عاغىل سىز دەلى لىردىن دئىيل.

- دەلى عالي نىن اوزونو گۈرموسن؟

- خىر، گۈرمە مىشىم

- بىس هانسى ايشلىرىندان ائشىدېب سىن كى، دئىرسن آدلى - سانلى آدام دى؟

- عاشق عسگر عالي نىن قوچاقلىقلارىندان دانىشماغا باشладى. صحبت ائله دىيگى آدام دئدى:

- عاشق، دئىه سن، سىن عاشق عسگر دئىيل سىن؟

- نىيە، نىن بىلدىن كى من عاشق عسگر دئىيلم؟ اگر عاشق عسگر اولسان دەلى عالي نىن حققىنده نە بىليرىن سە، سۈزۈن - سازىنان

دئير دين. سن دهلى عالي نين حققينده انشيد يسن سه، من ده عاشيق علسگر
حققينده انشيتيميش.

عاشق علسگر گزوردو کي، لاب حسابي سوز دئير. سازى
کويته گيندن چيخارتدي، زيليني زيل، بميني بم سينه سينده مستحکم
اينه دى، آلدی گزوره ک دهلى عالي نين حققينده بورادا کي آدام لارا نه
دئدي:

گون کيمى عالمى توتوب دو آدى،
ايگيدلر سلطانى، خانى دهلى عالي!
پريم شاه مردان و تریب مرادي،
آرتيریب شهرتى، شانى دهلى عالي!

سوزه نى گزوروب مينه نده آتا،
فلک احسن دئير بويا - بوساطا،
نعره چكىب تەپلندە سالداتا،
سئل کيمى آخىدير قانى دهلى عالي!

عاشق علسگر گزوردو کي بونو دانيشديران آدام دان باشقا، او بيرى
آدام لارين هاميسى گولومسونور. او ساعات بيلدى کي بوردا بير ايش وار.
اوزونو همن آداما توتوب گزوره ک نه دئدي:

نامحرم دن پنهان گزدين هميشه،
نامولسو ايگيدسن سنى بوز ياشا،
توفنگين گولله سى ايشله بير داشا،
تك قايتار بير بوز دوشمانى دهلى عالي!

عاشق علسگر يانيلماميشدى، دوغرو داندابو دهلى عالي دى.

دهلى عالي گوردوکى عاشق علی سۈز بونو تانيدى، داها دىللەنېب بير سۈز سوروشمادى. عاشق علی سۈز بير دهلى عالي يا باخدى، بيردە يولداشلارينا باخدى گوردوکى، هامىسى بير - بىرىندەن ساي - سىچمە اىكىدىلر. بونلارين آخرىر گونلارنى فيكىرلىشى دى كى گورەسە نىشە اولا جاقلار؟ هانسى ووروشمالاردا، باشلارينا نە گله جك؟ ائلە اولا يىدى آرخايىن لىك اولا يىدى، سازىستان، سۈزۈن بىلە مجلس لر كىچىرەيدىلر. عاشق علی سۈز آلدى گۈزە ك بودى دهلى عالي يا و اوئون يولداشلارينا نە آرزولادى:

درس آليسان او «علي» (ع) اعاددان،
خوف ائتمىز سە خىير كىمى قالادان،
گۈزەن زىزلەدن يامان بلادان،
حفظ ائلەسىن كرم كانى دهلى عالي!

مجلسىنده دوران جانلار ساغ اولسۇن،
ھمىشە مجلس دە بوداما غۇرسۇن،
سردار باغيشلاسىن، اوزۇن آغ اولسۇن،
شە سورەسەن بودورانى دهلى عالي!

دهلى عالي دىندى:

- عاشق علی سۈز دهلى عالي منم. سە كاغىذ گۈندەرەنە منم. خىر ايشيمىز وار، سەن بير آى ساخلايا جاغام. دهلى بىلە دىئىنده عاشق علی سۈزىن انودە كى ايشلىرى: اوتون داشيماسى، بشىرىن طوى ايشلىرىنىن تداركى و اسكيكلىگى يادينا دوشدو. گوردوکى بير آى بوردا قالسا، تاخىل بىچىنە دوشە جك، ايشلر كىنده بير - بىرىنە قارىشا جاق. قالميرام دئمكىدە اولماز. فيكىرلىشى دى كى گل دە كى، ايشلىرىمى پژمردە قويوب گلەميش، بلکە بير آز تىز بوراخا. آلدى گۈزە ك اوز ايشىنин وضعىتىن دهلى عالي يا نىشە بىلدىرىدى!

علسگرین طوی ایشی وار اینده،
ایشی تهرتاپمیر گوبجه اثیلنده،
سنین کیمی مرد ایگیدین يولوندا،
قوریاندی عاشيقین جانی دەلی عالی!

منیم عزیزلریم ائله کی سوز تاماما یشیشدی، دەلی عالی دئندي:
- عاشق علسگر يوخسا، سنی اوزگە يئرە طوبىاچا غير بىلارمیش، اوно
قوبوب بورا يا گلمىس؟
- يوخ، آ دەلی عالی، سیزین کىرلە بارابار آلاھ ساغ ائله سین، اوز
اوغلوما تدارك گۈرۈرم، اونا طوی ائلەجەيم.
- بېر خيردا طوی كیمی دە طوی بىزىم وار، سنه اوナ گۈرە زحمت
ۋېرىميشم. هله هر شىنى دن قاباق سىندن بېر خواهشىم وار، گەرە كە هەجر
خانىم احوالاتىنى بوردا دانىشاسان، قولاق آساق!
بلى! منیم عزیزلریم، عاشق علسگر قىزىل ونگە گىندىب
ھەجر خانىميان دانىشاندان سونرا، بۇ مىسەلە بېر جە ايلين اىچىنەدە بوتون
آذربايجانا يايىلمىشدى. مجلس لرین چوخوندا جاماعات عاشيقىلارا بۇ
صحبىتى دانىشدى ياردىيلار. عاشق علسگر ھەجر خانىميان احوالاتىنى
باشладى، نىچە اولموشدو سادا دئنى. دەلی عالى چوخلۇ پۇل چىخارتدى،
دوز بېر طوبىون پۇلونو وئىرېب دئنى:

- بۇ پۇل لار اولسون اوغلۇنون طوی خرجى، ايندى زحمت چكىن
بىزىم يايلاغا گىندىن، اوچ گوندن سونرا گلىپ طوبى باشلاياجاڭام.
دەلی عالى بۇ سۆزو علسگەر دئىندىن سونرا، اوجا بۇي بېر جاوان اوغلاتا
اوزونو توبۇ دئنى:
- زىنال عابدىن، عاشيقىلارى آپار آلاچىقدا ايراحات اولسونلار.
زىنبدە دە تدارك گۈرسون اوچ گوندن سونرا گلىپ طوبى باشلاياجاڭام.
زىنال عابدىن علسگر گىلى خاچ بولاق يايلاقلارينا گتىردى.
دەلی عالى نىن باجى سى زىنپ عاشق علسگر گىله «خوش گىدىن»

اڭلەدى، سونرا آلاچىغا آپارىپ چاي - چۈرەك قويىدۇ. بىر قىدەر كېچىنەن سونرا عاشق علسگر گىل آلاچىفىن قاپىسىنا چىخىدىيەلار. گۈردولرگى آلاچىقدان خىلى آرالى چوخلۇ آت وار. اما ھامىسى ھۇرو كلودور. سايد يلارگى دوز قىرخ آت دى. عاشق علسگر زىتال عابدىن دن سوروشدو:

- اوغول، او ھۇرو كلولر نە آت دىر؟

- علسگر عمى عالى دايىمىنىدى، آتلارى يورولدو قىجا گلىپ دېرىشىدىرىلر.

عاشق علسگر گۈردو كى داغىن دۇشوندە اوچ سورو قويون اوتلايىر. اوندان آشاغىدا درە دە بىر سورو جامىش وار. بوطرفەدە بىر سورو مال او تلايىر. گۈزۈنۈ بىر طرف - او طرفە هەرلەدى گۈردو كى دەلى عالى گىلىن آلاچىقلارىندان باشقا نە بىر اويا وار نە دە بىر آلاچىق. زىتال عابدىن دن سوروشدو:

- اوغول بى ماڭ - حىيوان ھانسى كىندىن دى؟

- علسگر عمى بوردا نە قىدەر مال - حىيوان وارسا ھامىسى عالى دايىمىنىدى. عاشق علسگر نىچە ايلين عاشيقى ايدى اما هەنج كىسىدە بىلە دولتى گۈرمە مىشىدى. گىنچە ياتدىيەلار، صاباح ھامىنiziن اوزونە خىرلىك لەن آچىلىسىن، صاباح آچىلدى. عاشق علسگر گىل يىشلىرىندان دوردولار، گۈردولرگى، قاپىدا بىش - آلتى او لا غ حاضيرلا يىبلىار. زىنبىتىن زىتال عابدىن دانىشىدىي سۈزلىرىن باشا دوشدولرگى، بى او لا غ لارى «شىكىر» دن دوبىر گىنچە يە گۈنۈدە رىرلر.

اولاڭلارى ايکى آدامىن قاباغىنا قاتدىيەلار، بونلار گىشتى. آرادان بىر آز كېچمە مىش بىش - آلتى او لا غ دا حاضيرلا دىيەلار. عاشق علسگر بى دەفعە زىتال عابدىن دن سوروشدو:

- اوغول، بى اولاڭلارى هارا يا گۈنۈدە رىرسىز؟

- گىنچە يە گۈنۈدە رىرەم اوردان قىند گىتىرىسىنلىر. ايکى آدام دا بى اولا غ لارى گۈتۈرۈپ گىشتى. بىر آزدان سونرا گۈردولرگى دۆرد اولا غ دا حاضيرلانتى، يولا دوشدو. عاشق علسگر گئە زىتال عابدىن دن

سوروشو ،

- اوغول، او اولاغلارى هارا ييا گۈندەرىرسىن؟

- علسگر عمى اونلاريا «سارى يال» دان ياغ گىيرمه يه گوندرىرم.

- اوغول آللارا شوكوركى، بوقدهر مال - قويونوز وار نىيە

اىز گەلدەن ياغ گىيرىسىنىز؟

- علسگر عمى دايىم دىئى كى، ياغى اورادان گتىرىن، اورانىن ياغىن بگەنېب، ياخشى بىلىپ. علسگر گىل بو گۇردو كلىرىنە اينانميردى، ائلە بىلىر دى كى، بونون يوز قوناغى اولار، يوزدە اۋزلىرى اولار، بو ائلەر ايكى يوز. داها، بوقدهر ياغ، بوقدهر دوبو، بوقدهر قىند ... نە بە گەرە كى دى؟ ائلە بىلە فيكىرلە شىرىدىلر، او گۇنو كىچىرىدىلر. سحر عاشق علسگر گۇردو كى دوغىروداندا ياغا، دوبويھ، قىندە گىندەنلر اولاغلارى يو كلىوب بىر - بىر قايتىدىلار، گىلدىلر. اوچونجو گونە كىچىنە قوناغىن آغيزى آچىلدى. دەلى عالى نىن نە قىدەر كى دوستو وار گىلمە يە باشلادى.

عاشق علسگرین عاغلىينا گىلدى كى، بىلە قاچاق اولماز، گۇرە سەن هانسى بىگدى، هانسى آгадى كى، منى آلداتدى، اۋزو نۇ منه دەلى عالى دئىنە نشان وئردى.

زىنال عابدىن گلن قوناخلار اوچون حىيوان كىسىرىدى. كاباب بىشىرىدى. قوناق لار يىشىب اىچىنەن سونرا، گون اورتا چاغى بىر دە گۇردولر كى، داغىن دۇشوندن دەلى عالى نىن دستەسى گلىپ. بىر دستە بوياندان تۈركۈلە، بىر دستە اوياندان ...

بلى! طوى باشلاندى. قوناغىن آراسى كىلىمیردى، ائلە هي گلىپدى. ياغىشدان احتياط ائلە بىردىلر. گىرىپ بۇ يۈك بىر ماغار تىكدىلر. اينجەوار ياغىش زاددا اولمادى، هاوا چوخ خوش كىچىدى. آخشام عاشق علسگر گىل صحبتى باشلادىلار. اورتايابىر دسمال آچدىلار. عاشقىلار اوخودوقجا قىزىل لار جىنفيلىتى تان دسمالىن اوستونە تۈركۈلۈردو. ائلە اولوردو كى آدلى - سانلى قاچاقلار بىر - بىرىن بسا - بىسەنە شاباشا بىش مانات قىزىل وئىرىدىلر. قاچاق لاردان باشقا آيرى - آيرى يېرىلىردىن

آدلی - سانلى آدام لاردا طويا گلمىشدىلر. مجلسى يولا سالان، هر بير ايشه قارىشان بير زحملى و قوچاق آدامىدى. بو آدام داغستانلى لارين فورماسىندا گئىينمىشدى. اوستو - باشى ياراقلى - ياساقلى ايدى. عاشقىلار علسگر ائيرەندى كى بو دەلى عالى نىن قارداشى آصلاندى. عاشقىلار او گىنجە صحبت ائله دىلر، صاباح مىدان دوزەلدى. قاچاقلار آت اويناتدىلار، گوللە آتدىلار، جىدىرا چىخدىلار ... آخشاما قىدەر بير شنىك اولدو، بير وورها وور اولدو گل گۈرەسن، دەلى عالىينين قوناغى بير اوجدان گلىب بير اوجدان گىثىرىدى. مجلس اون بىش گون چىكتى. أما گىشە قوناق گلىرىدى. هر گىنجە بير - بىرىندىن شرافتلى مجلس دوزەلدىب خوروز بانينا قىدەر عاشقىلارى اوختىدolar. گلن قوناخ لارين هامىسى خلعت گىرىدىلر. طويا گلنلىرىن بىرى اوپىرىندىن اسکىك يا آرتىق توتولمۇردو. هامىسىنا بارابار حۆزرمەت اولۇنوردۇ. عاشق علسگرىن ھەر گون نە قىدەر خىرى اوسلادا أما گىشە دارىخىرىدى. فيكىرلەشىرىدى كى گۈرەسن اوت نىشجە اولدو، تاخىلىن بىچىمى دوشۇدمو؟ عاشق علسگر باشىنин توکوسايى طوى ائله مىشدى، أما نە هەچ آغانىن، نە بىگىن هەچ كىسىن بىلە مجلسىنى گۈرمە مىشدى.

فيكىرىندىن كىچىرىدى كى، بو طويا بير تعرىف دىئىن. أما بو مجلس دە دىئە گى لازم بىلىمیردى. چونكى مجلسدە كىلر بىلە حساب ائله رلر كى عاشق علسگر بو تعرىفى پول - نمر آلماق اوچون دىئى. بو فيكىرده يىدى كى، كىنده قايداندا، يادا باشقا بير طوى مجلسىنده بوردا گۈرددو كىلىنى دىئىن. چوخ گۈتور - قوى ائله دى، گۈرددو كى دۇغروداندا بو اوندان دا چوخ شرافتلى دوشىر. عاشق علسگر ائيرەندى كى بو طويا گلن قوناخلار بىش مىن مانات خلعت گتىرىبلر. قصاب دان خېر آللە كى، خېردا توخلودان باشقا ، يوزە قىدەر ار كك اۋىچ كسىلىپ.

دەلى عالى ايكى دەللىك گتىرتىدىرىمىشدى كى، گلن قوناقلارين اۋىز - باشىنى قىرخسىن. أما هەچ بىرىندىن پول آلماسىن. حسابىنى ياددا ساخلاسىن. ايكى نال بىند گتىرتىرىدى كى، بورا با نە قىدەر قوناق

گلسم، آراندان گزیجه یه، گزیجه دن آرانا، هامیسینین آتی نین، اولاغی نین
نالینی تزه له رسن. اما بیرینده نبیر قپنک پول آلمازان. حسابینی یاددا
ساحلارسان. ائله کی قوناخلا ر بیر آز سپیر که لشدى (آزالدى)،

دهلى عالي عاشق عسگر چاغيردى، اونا دئى:

- عاشق عسگر، بيليرم ايشين تله سىكدى، داريغىرسان. اما منيم
هله ايندەن بىلە اوون گون قوناغىم گله جك. بۇ اوون گونووده اگر
قالابيلرسن سه قال، يوخ، اگر گىتمك ايسته ييرسن سه ياخشى يول! نه
تمنان دا وارسا ده اوتابغا!

- آ دهلى عالي، چوخ ساغ اول! ائله سين ساغلىغىن منه بسى. اگر
اجازه وئرسن گىندەرم. بىزىم تاخىلىن بىچىنин واختىدى، ايشم
ته هىزىدى. دهلى عالي دئى كى عاشيقىلارين آتلارينى گىرىسىنلر.
عاشق عسگر گۈردو كى آتلارين هەرسىنин بىلەن بىر قاراباغ
بە هەرى قويوبىلار، نە بە دىنسن دە گر. عاشق عسگر گىل آتلارى مىندىلر،
خدا حافظ لە شىب آيرىلان زامان دهلى عالي دئى:

- عاشق عسگر، دونيا بو ساعات اوغرۇيان، قولدورنان دولودو.
بىردىن سين طوبىدان آپاردىغىن پولو بىلىپ يولونو كىرلىر. اوندا دونيا
مالىيىندا ئۇترو اۋزونو گودازا وئرمە. قوى سىزى سويسونلار، اما جانىنىزى
ساغ قورتارىن. سىزى سويانلاردا بىرچە جىيىنى یاددا ساحلائىن، منه
دىنин. اونلارى تاپىپ افزوم حسابلاشaram.

منيم عزيزلىرىم، عاشق عسگر گىل يول باشلايىپ گزىجه یه گلمكده
اولسون، سىزە كىمدن خېر و ئىرىم «خولوف لو مشهدى يولچودان»

مشهدى يولچودا قاچاغىيدى. اۋزودە دهلى عاليينىن
دوستلارىندان ايدى. دهلى عالي نىن طوى ائله مەسى بىر آز بونا گئىج
چاتمىشدى. عاشق عسگر گىل آتلارى مىنېپ خاچ بولاق دان آيرىلاندا
مشهدى يولچو گلېپ چاتىدى. گئىج گلمەيىن سېبىنى دىئەندەن سونرا
سورشدو كى، عاشيقىن وارمى؟

دەلى عالى دىندى:

- وارىدى ائله ايندىجه يولا دوشدولر.

- كېم ايدى؟

- عاشق علسگر ايدى. مشهدى يولچو گلېپ چاتا بىلمەدىگىنە گۇزەر چوخ حاييفلاتدى. او، عاشق علسگر حققىنە چوخ اشىتىمىشدى، اما او زونو گۈرمەمىشدى. سورشدو كى، نىچە گۇنويدۇ بورادا ايدى؟ دەلى عالى دىندى:

اون بىش گون ايدى.

- بىس هەنج او زوندن بير سۆز، تعرىف - زاد دئەمەدى؟

- او ز سۆزوندن دە چوخ او خودۇ، اما بى طوبىا بير تعرىف دئەمەدى. دوزو كى، مەيمىدە اوره بىيىمنىن كىشىچىدى كى، بىر تعرىف دئىسىن، اما او زومىدىن گلەمەدى كى اشىتىرىم.

- بلکە هەنج او عاشق علسگر دئىلىميش، سنى آلدادىب.

- عاشق علسگر اولماسىنا عاشق علسگر ايدى، طوبى دان اول تانىشلىق و ئەرمەميش من سىنادىم.

- اگر عاشق علسگر اولسايدى بى طوبىا بير تعرىف دئەمەميش اولمازدى. گەر كەنجور اولسامنەدە اونو سيناقدان كەنچىرىم. اگر او ثبوت ائله دى كى عاشق علسگر دى، باختى كىسى. يوخ اگر ثبوت ائلييە بىلەمەدى، مندىن اينجىمىيە سىن، او نودا، اونون طوبىونودا او زوم ائلييە جەيم! دەلى عالى بىر آز فيكىرلىشدى دىندى:

- يوخ، آ مشهدى، هەر كىم اولورسا اولسون. هامى بىلىرى كى او بىزىم طوبىدان گەندىرىر، بى بىزە اسكىك لىك گتىرەر. اما ائله بىلە يوخلاماق ابستە يېر سىن سە، او سىن اىشىنىدى.

- اشى، بىلە ايش اولاركى، بىر بولاق باشىندا بىر قىز گۈرەن كىمى اونا تعرىف دئىسىن، اما بوردا بى قىدر جاه - جلالى گۈرسون، نەقىدر دە خىرى اولسون، بىر جە قاطاردا سۆز دئەمەسىن؟! اونو يوخلاماساق اولماز! - يوخلاماق ابستە يېر سىن سە يوخلا، اما باياخكى سۆزومۇ ياددان

چیخارما! عاشق علسگر گیل قوشقارنان بزیر گان یولو گندیدر دیلر، مشهدی یولچو اوزوندەن باشقا دوققوز آدام دا گئتوردو، هرله نیب «موتالوچانین» آیاغیندا یونو کسدی.

عاشقلار چوخ شاد گلیر دیلر، عاشق علسگر فیکیر لشدی کی، بشیرین طوبونودا اثباتلى ائلييە جك، قالان هرنە اسکىك گرە گىوار، هاميسىنى دوزەلدە جك، عاشق نجف نن، عاشق اسىدىن دە کى آياغى يېزە كۆپ دەگىرىدى.

شىرىن صحبت ائلييە - ائلييە گلېب بزير گان بولاغينا چاتاندا گۈردولر کى، یولون قىرايىندا بىر آدام اگله شىب، اما توفنگلى دى، باحدىلار کى، بو دوز آداما اوخشامىر، احتياط ائله دىلر، اىستەدىلر کى، گئرى قايدالار، یولون اوست طرفىنده کى آغ قايالاردان سىلسىنلىرى!

- عاشق هارا يابا قايدىرسىنiz؟! یولونۇزنان دوز گندىن! عاشق علسگر قايدىب باحدى کى، قايدان توفنگ لر ايلان كىمى بوغازلارىنى او زاهىپلار، بونلارى گۈزەننە اسد چوخ قورخدى، ايرەنگى آوازىدى، اما نجف قورخدوسادا، اوزونو او يېزە قويىمادى، عاشق علسگر يواشا جا دىنى: - اوغول، كىچىپ، قورخماين، گلەن! نه او لا جاخ، او لا جاخ! هميشە احتيااطلى اولون، قورخون کى قضا سىزى تاپماسين، ائله کى تاپدى، داها قورخماغانين قايداسى يوخدو، گرە ک مردانا دوراسان، آتلارىنى سوروب قاباخكى آداما يئىشىدە، همن آدام دىنى:

- آتدان دوشون! عاشق علسگر اوزونو او يېزە قويىمۇوب دىنى: - ساغ اۇل يولمۇز او زاخىدى، گىنە جە يىك.

- منى لاغا قويورسان؟! دوشمورسونۇز، اوزوم دوشوروم، بو آدام بىلە دئىب توفنگى هرلە دى، گۈردولر کى ايش افزىز گە جوردو، آتدان دوشدولر، همن آدام بۇز - بۇز سوروشدو:

- هاردان گلېرسىنiz؟ نجف دە سرت جاواب وئردى:

- نىئىرسەن هاردان گلېرىيىك؟! اونا قىدەر اسد دىللەندى:

- مىدان نان گلېرىيىك.

- اهیه، خالاسی گئیچک، مئدان نین یولونو منه اویره دیرسن؟!
دوزونو دئین گوروم هاردان گلیر سینیز؟ اسدین بوغازی قوروودو، عاشق
علسگر فیکیرلشدی کی دوزونو دئمک یاخشی اولار. بلکه ده
دهلى عالي نين دوستودو، دئدى:
- یايلقادان گلیرىك.

- نىچە يايلاقدان؟

- خاچ بولاق يايلاغىندان. دهلى عالي طوبى چاغيرميش دى.
- دهلى عالي نان - زادنان ايشيم يوخدو. طويidan گلير سينيز، كىرىن
گوروم نه يينىز وار؟

عاشق علسگر دهلى عالي نين اول وئريگى پولو گتىرىپ
كىسىلى - زادلى يىزه قويدو:
سوئرا كى پولو گزرسەتمەدى. بو كىشى يانىندا كى يولداشلارىندان
بىرىنى چاغىردى كى گل بو پولو ساي گۈرە كەرە يە نىچە دوشۇر.
يولداشلارىندان بىرى گلدى، كىسىنин آغزىنى آچدى، دالىندان قالدىرىدى
تۆكىدۇ يىزه، باشلادى سايماغا. عاشق علسگر اۇزو بىلمىردى كى
دهلى عالي نين وئريگى پول نەقدەردى. پولو عاشق علسگر گىلىن
قايانىندا سايدىلار. اوچ يوزدن بىش جە مانات اسکىك اولدو. همن
كىشى كىسىنин آغزىنى باغلابىپ دئدى:

- آللاده بركت وئرسىن. يوزنن اركك آپارىپ ساتان چودارلارى
سوياندا هېچ بو قدهر پول چىخمىردى. عاشق علسگر دئدى:
- آللاده اونو وئرەن ايكىدىلرین كىسى سىنه بركت وئرسىن. عاشقىن
ددە سىنин بانكى وارمى؟!

قايدان بىرى سىلسەندى:

- آمشهدى عاشق لارىن او بوز آتى نە ياخشى آتدى؟ اونو
آپاراجا غام نۇكىرچە نىز مىنسىن. عاشق علسگر بو قدهر قىزىلى وئرىدى
دىلىنەدى آما آت بشىرىن ايدى. آتى اليىندان آلماق اىستەيندە دىلەندى:

- نه چو خدو آت، او کیسه ده گورنچه آتین پولووار، آپارین، بیر یاخشیسینی آليندا ... کیشی دئدی:
- اوزون دانیشما یوخسا ... عاشق علسگر گوردوکی بونلاری اؤلدورمك فيکيرلری يو خدو، بیر آز اوره کلی جاواب وئردى:
- یوخسا دئىنده دونيا دره بىگلىك دگيل كى، هم پولو آلاسان، همده آتى آلاسان، اوزو مو پادا قوياسان!
- ره بىگلىك دگيل نه ندى؟! پولونو آلشام آتىنى دا آلاجاغام.
- پيادا قالماق ايسته مەسن، باشينا دا بير بادرون ووروب، توللايا جااغام بو دره يه. گوروم كيم گلېب سين قانينى كىمدەن داوا ائلييە جىك؟ عاشق علسگر گوردوکى چوخ پيس يىرده آخشاملايىب، دەلى عالى دان دا هاراي اولمادى. فيکيرلشدى كى گل اوزونو تانىشلىق وئر. بلکە حوزمت ائلييە. پول عاشق علسگرین يادىندان چىخمىشدى، او زجانلارينين فيكىرىن ائله يېردى. اونون سۈزۈنۈ حاقلايىب دئدی:
- اؤلدورمه يېنىزە دە سۈز دئميرم، اختيار اليېنىزدە دى. اما من عاشق علسگرم، منى هامى تانىير. منىم بو يايلاغا آندى گلېب پيادا گىتمە يەم منه اۇلۇمدن پيس دى.
- عاشق سن عاشق علسگرسن؟
- بلى، عاشق علسگرم.
- به او نلار كىمىدى؟
- بونلار منىم شاڭىردىلەيم دير.
- اگر سن عاشق علسگرسن سە دەلى عالى نىن طويونون نىشجه كىنچىدىيگىنى گرە ك بىزە سۈزۈن و سازنان دئىيە سن. دوزدور كى منىم دەلى عالى نان آرام يو خدو، آما انىشىتىمىش كى تو يو نىشجه كىچىب. اگر دوزونو دئىدين جانين قورتاردىن، آتىنى دا او زونه وئرە جە يەم، يوخ، دوزونو دئىمە سن اوچونزو دە بىر - بىرىنە سۈپىكۈرۈپ بىر جە گوللە ووراجااغام.
- عاشق علسگر سازى گۈزىنە كىندەن چىخارتدى، زىلىنى زىل، بىمىنى بىم سىنە سىنە مستحکم ائله دى، آلدى گۈزە ك مخمۇس هاواسى نان بويول

کستنده دهلى عالي نين طويوندان نه خبر وئردى. بيزده دئىه ك شاد اولون.

دهلى عالي بير سد آچىب،
شاه عاباس دورانى كىمى.
يانىندا يولداشلارى وار،
آذرپايجان خانى كىمى.
زىنال عابدين بگ بزەنېب،
مصرىن سلطانى كىمى،
ھريانا كاغىذ داغىلدى،
سلیمان فرمانى كىمى.
يىتمىش ايکى ملت گلدى،
عرصت ديوانى كىمى.

عاشق علسگر بو بندى دئىنده مشهدى بير داشىن اوستوندە او توردو،
قايادا كى لاردا توفنگ لرى گئرى چكدىلر، دقتلن قولاق وئرمە يە
باشلايدىلار. مشهدى يولچو دئىد:
- عاشيق داغىن باشىندا دهلى عالي بو يىتمىش ايکى ملتىن
آذوقە سىنى هاردان آلدى؟ ائله شى دە كى آدامىن عاغلى كسىسىن.
عاشق علسگر آلدى او بىرى بندىنى:

نچە چىزىني كلر گلدى،
چوخ آغىر كىنچىدى يەغناغانى،
بىريانى قانىق، قاورى،
بىريانى قوشقارىن داغى.
عالىم چىرا غبان گۈرونندو،
خود داندى چەل چىراغى،
شمكىردن دويرو چىكىلدى،

ساری یال دان گلدی یاغی.

هريانا غفله ايشله دی،

خود کار بزير گانی کيمى.

- عاشيق گره ک دوزونو دئيسن ها!...

ايسته مهدي گييم آدامى منيم يانيمدا يالاتنان تعریفه سن، ايشين ياخشى
اولماز. عاشيق علسگر بو دفعه گزره ک نه دندى:

گونون، گون اورتا چاغيندا،

گلدی عالي نين دسته سى.

هر بيرىسى بير ايگىددى،

بير قوشونون سر كرده سى.

گزرم دوم آسمانا دايandise،

«اولدوررم - اولدوررم» سى.

ياپونيادان توفنگ گلدى،

يىددى آغاچ وورور گولله سى.

ضربين دن داغلار تىترده دى،

خود کار بزير گانى کيمى.

مشهدى يولچو يئرىندن ديللندى:

- اشى، اوно نىيە بوقدهر شىشير ديرسن، اوونون گولله سينه ده بله دم،
توفنگىنه ده. بير آداما كى دەلى دئىدلر، اونا بوقدهر تعریف ياراشماز؟!
عاشق علسگر دندى:

- او، دەلى اولسا، اوقدەر جاه - جلالى اولماز.

- آخى نەقدەر جاه - جلالى وار؟

- قولاق آس، گۈرنە قده رجاه - جلالى وار، گۈردهلى دى يوخسا

نىچەدى:

ایگید لیگین سبینه،
 اونادنیزیلر دهلى عالى،
 شجاعته قهرماندى،
 لوغمانا بنزه ر کامالى.
 بارايلاهيم ايرحم ائلە،
 پوزولماسىن بو جلالى.
 بير سرکرده جاميشى وار،
 اوچ سرکرده ن قوبون - مالى.
 مهتردە قىرخ آتىن گوردو،
 جلالىن توركمانى كىمى.

عالى كىمى ايگيد يوخدو،
 اوونتك دوغوب آناسى.
 سوزن الده، اتك بئله دى،
 وارايگىدىلىك نشانا سى.

والله العظيم بئله دى،
 آچيق سۈزۈن مرداناسى.
 اون بىش گون شولۇن چىكىلىدی،
 ايшелەدى آشپاز خاناسى.
 ارکك يان - يانا كىسىلىدی،
 مىنانىن قورىانى كىمى.

- عاشق طوى اون بىش چىكدى؟

- من طوبىدا اون بىش اوْلدوم. طوى هله داوام ائلە يير. آللە بىلير
 نەقدەر چىكە. من تله سىردىم دىئين نىز گىلدىم.
 - دهلى عالى نىن كى اوقدەر دولتى وار، سخاوتى ده وارمى؟ سەنچە
 باخدى؟
 - اوندا قولاڭ آس دىئىم:

عالی مجلسیندە گلنده،
معطل قالدیم ایشلینه.
آنانین سردار اوغلودو،
سریم قوریاندی سرینه.
شاباشا بئش لیک قیزیل لار،
ایشله دی قېشك يېرىنە.
سخاوتە اعلا گۈرددوم،
يازدیم حاتىم دفترىنە.
نېچە موجرولر آچىلدى،
صرافىن دوکانى كىمى.

عاشق علسگر بوبىندى دېيىندىن سونرا طوبىدا يېغىلان پولودا بىلىپىندىن
آچدى، قويىدو اورتالىغا. مشهدى پولچو گۈرددوكى بو كىسىدە بئش
باياخكى قىدەر قىزىل وار. سايىب ائلەمەدى، بونودا قويىدو او بىرى كىسىنин
يانينا، دىئدى:

- عاشق دىئىه سن دىئىيكلرىن دوزدو. اونون دستە سىنە دەلى عالى
كىمى ايگىد آدام وارمى؟ يوخسا ائلە تك اۋزو دۇ؟
- قولاق آس گۈر وارمى؟!
ايگىد لىكىدە يوخدۇ عوض،
آفرىن دىئىم آصلاتا.
داغستان فورمو گىئىنib،
تمكىنى قىزىل باش يانا.
سوزن توتفنگ جىنگىدە بىر،
بادرۇنى سەپىشىر قانا.
كوراوغلو تك نۇرە چىكىر،
جوشوب گىرەندە ميدانا،
توب داغىدېب اوردو پوزور،
قدرتىن آصلاتى كىمى.

- یوخ، عاشق علسگر، بو اولمادى من آصلاتى تانىپيرام، دەلى عالىنин قارداشىدى. دوغرودو اودا قوچاقدى، آما اويندان دا قوچاقلارى وار. سن ايکى قارداشى تعرىفله مكده دوز ايش گۈرمەدىن. ايگىدىلىك قوچاڭلىق بونسلىن آدينا يازىلمايپ ها!...

دەلى عالى سايق سىز آدامدى. قاچاغىندا سورونن قويونو، ناخىرنان مالى، ايلخى نان آتى، اولامى؟! قاچاغىن بير آتى اوilar، بير توفىگى، بير قاطاردا بادرۇنى، باخ، منىم كىمى. بير گۈن گۈرە سن كى، دەلى عالىنى آرۋادىنن يانىندا ياندىيپ يىزىدە توتدولار. گۈرۈم اويندان سورا ايگىدىلىگى هاردا قالاجاق. قاچاق بويون بوداغدا اوilar، صباح او داغدا.

عاشق علسگر خاچ بولاغا چاتىپ بو جاه - جلالى گۈرەننە اوونندا عاغلىنا بىلە گلمىشىدى. اما آخشام طرفى گۈرەننە كى بىر دستە آتلاندى و سىلاحلاندى كېز داغينا گىشتىدى. زىنال عابدىن دان سوروشدو كى بونلار كىمىدى؟ زىنال عابدىن دئىدى كى، «كېز داغين» دا كىشىكچى دىرلىر، اورادا گۈزە تىچى وار، بونلار گندىر كى اوئنلار گلسىن. مشهدى يولچو بىلە دئىننە بودا گىلدى عاشق علسگرىن فيكىرىنە، آللدى گۈرە ك نه جاواب وئردى!

آتا - بابا ايگىد دىلر،
بىگىميشم اصل - داتىن.
دوغرولوغون سېيىنه،
دوران وئرىيدى باراتىن.
«على ع» كمر بىتەسى دى،
جمع ائلە يىپ هر بو ساطىن.

فرساندی^۱ دوشمانا و نژد،
الدن قویماز احتیاطین.
کپز ده اووون گوزله بیر،
آلوبین طرلاتی کیمی.
جمفر آغا بیر ایگید دی،
گیره نده میدان ایچینه.
بالاوایر شیمشک کیمی،
بله نیر آل قان ایچینه.
ذرجه گلمز عینینه،
گیرسه یوز دوشمان ایچینه.
اسکندر تک سدی چیخیب،
ینددی داغستان ایچینه.
شائینه داستان یازیرام،
روستمین داستانی کیمی.

ایشلرینده بیر سیدوار،
اونلارا رهبر کیمیدی.
او کی مشهد محمد دی،
بیر نر اوغلون نر کیمیدی.
قیزیل حاجیلی آلاه و نردی،
مالک ازدر کیمیدی.
مین یاشاسین اسماعیلی،
نعره سی حیدر کیمیدی.
خاج بولاقدا میدان آچدی،
کور اوغلو میدانی کیمی.

مشهدی يولچو دئدی:

- عاشق علسگر قاچاق لارین قورخوسوندا اونلارین هاميسينى تعرىفله ييرسن، يالان گنرچك بىزى اياناندىرسان. ايندى دە گۈرۈم قاچاق اولمويان آدام لاردان دا او مجلس دە آدلى - سانلىسى، قوچاغى وارىدى، يوخسا يوخ؟ عاشق علسگر آلدى گۈرە ك بو بند شعىرىنده كىملرىن آدلارنى چىكدى؟

«اوروجى» چوخ بىگىمىش،

محبىتىم وار «غفره».

«فاسىمى» مردانه گۈرۈم،

وصىفيتى يازدىم دفتره.

او كىشىلىك، او سلطنت،

حالال اولسون «اسكىندره».

اونودوب دونيا جىفه سىن،

تابع اولوب پىغمبره.

عبداتى وار مىسدىن،

قارى قرآنى كىمى.

- عاشق علسگر، او قىدەر كى قوناق گىلدى، اون بىشش گون يىشك - اىچىمك اولدو، دئىه بىلرسن دەلى عالى نىن بو طويدا خرجى چوخ اولادى يا اونا گىزىدىكلىرى خلمت و نمر؟

- من گۈرۈيپمو دئىيم، سىز حسابلاين گۈرون هانسى چوخ اولار.

عاشق علسگر آلدى گۈرە ك بو دفعە نە دئىر!

بىش مىن مانات ناغد^۱ يغىلدى،
دالدا قالانىن بىلمەدىم
يوز اركك اوپىع كىسىلدى،
توكخونون سانىن بىلمەدىم.
خرجىندن برخورد اولمىادىم،
نفعىن، زيانىن بىلمەدىم،
نىسيه قالان خلمەتلىرىن،
دوغرۇ - يالانىن بىلمەدىم.
ناغددان مطابىق وئىدى،
كىشى كرم كانى كىمى.

مشهدى يولچو داها دىللەنېب بىر سۆز دئمەدى. عاشق علسگر
آلدى سۆزۈنون تاپشىرماسىنى:

بىشچارە عاشق علسگر،
گىلدىن، گىشتىدىن هەنەيسە.
حق سى صراف يارادىب،
قيمت قوى ياخشىيا، پىسە.
تات اوغلو «بالا مشهدى»،
اونلار گىلنده مجلسە.
هامىدان چوخ پول وئىدىلەر،
قىزلىيان دولدو كىسە.
عاشىقلار گۈذەران^۲ تاپدى،
بىڭىر گۈذەرانى كىمى.

منىم عزيزلىرىم، ائله كى سۆز تاماما يىشىشدى، سككىز نفرە قايادان

(۱) نقد

(۲) گۈذەران: «گەران»

چىخدى. اولدولار اون نفر. عاشق علیگر گۇردو كى بونلارىن چوخۇ طوپداكى آدام لارى. مشهدى يولچۇ پول كىسەلىرىنى عاشق علیگرین قاباغينا قوبۇب دىئى: عاشق علیگر بىل كى سنىن قاباغين كىنلر دەلى عالى نىن دوستلارىن دان دىير.

چوخ ساغ اول! او، آد سنه حالال اولسۇن! دوغورداندا دىدىيكلرىنىڭ گۇرە وارسانىميش. پولونو گۈتۈر! بو دفعە عاشق علیگرین آياغى يېش آلدى:

- يوخ گۈتۈر مىيە جە يم! او پول گۈتۈرولەسى اولسا، هىچ كىسە دەن چىخمازدى. من پول تمناسىندا دىئىلەم. آتىمى اۆزۈمە وئرىن، بىسىر منه! مشهدى يولچۇ الينى سالىپ جىيىندن بىر انلوخ قىزىل چىخارتىدى، كىسە نىن اوستونە قويدۇ. قالان يولداشلارىن، ھەرسى دە بىر اونلوق چىخارتىدى، بوزمانات اولدو.

مشهدى يولچۇ دىئى:

- عاشق علیگر ھامىمىز توقع ائلىيىر يك كى، بوندا بىزىم دوران پولو حساب ائلىيە سن، سنىن سخبىتىن ھامىسىنادە گر. بىللە تعرىف ايندېيە دەك، هىچ بىر يېر دە ئىلىمە يېب.

- من دەلى عالى يا، اونون يولداشلارىنا، كىچىرتىدىيگى مجلسە چوخ بويوک تعرىف دىئىك فىكىرىنده ايدىم. سىز ائلە ائلە دىنىز كى، يارى - يارىمچىق اولدو. اورە يىمىدىن كىچىنلىرىن چوخۇسو دورور. اوندا ائوه چاتاندا دئىيە جە يديم.

- يەنى دىئىلەسى گىنە سۆزۈن قالىپ؟

- بوراد نە دىئىم كى؟! سىز سؤال وئرىدىنىز، مندە جاواب وئرىدىم. تعرىفىن اصلىنى ائۋە دئىيە جە يم.

- دى ياخشى پولو گۈتۈر!

- سە دىئىم كى گۈتۈرمۇ يە جە يم.

مشهدى يولچونون يولداشلارىنин ھامىسى علیگردن خواهش ائلە دى. عاشق علیگر بونلار يىغىدىغى بوزماناتى گۈتۈرمە دى.

اول کی پول لاری گؤتوردو. مشهدی يولچوینان گلن آداملارين ايچينده ياخشى بير يازان واريدي. مشهدی يولچو تاپشىرمىشدى كى، عاشيق علسگر نه دئسە اونو يازسين، دەلى عالي يا آپارسينلار. همن آدام عاشيق علسگرین دئدىيگى بو تعريفى قايانين دالىدا تر - تميز يازمىشدى. ائله كى عاشيق علسگر دئدى دەلى عاليينين تعريفىنى ائودە دئيه جەيم، مشهدی يولچو سۇزو يازان آدامى عاشيق علسگرنىن گۈزچە يە گۈندەرمك فيكتىرىنه دوشدو.

اوندان باشقا بير آدامى دا بير طرفه چاغىرىپ دئدى!

- عاشقىلارنان بارابار كىنده رىينىز. عاشيق علسگر دەلى عالي يا تعريف دئسە، اونو يازىب گتىرەر سىنىز! مشهدی يولچو عاشيق علسگر گىلىن يانينا قايدىپ دئدى:

- عاشيق علسگر يولدا اگرىيە - اوغرۇيا راست گلرسىنىز، دئىيرم اوشاقلاردان ايکىسى سىزىن گىشتىن!
- سىز بىلىرىسىنىز.

مشهدى يولچو خلوتجە يوز مانانى او آداملارين بىرىنە وئرىپ عاشيق علسگر گىلىن يولسا سالدى.

بلى! منىم عزيزلىيم، عاشيق علسگر گىل آغ كىلسە يە گلمكده اولسون سىزە كىمدىن خبر وئرىم آغ كىلسەدن. عاشيق علسگر گىلى دەلى عاليينين چاغىرىشىدان اوچ گون سونرا، آغ كىلسەدە اونلارين يولۇنۇ صېرىسىز ليگىن گۈزلەمە يە باشلادىلار. دۇرد گون گۈزلەدىلر گلمەدىلر، بىش گون گۈزلەدىلر، گلمەدىلر گۈزلەدىلر...

بو دفعە قورخويما دوشدولر كى يقين باشلارينا بير ايش گلىپ، عاشيق علسگر گىلىن گلمەدىيگى خبرى هامىنى ناراحت ائله دى. قونشۇ كىدلەرەدە بولىپ يابىلدى. كىمى دئدى، يابىلقدا چوخ آدامىن خىير ايشى وارمىش اونا گۈزە لىڭى دىلر. كىمى دئدى: قولدور قاباخلارىنى كىسيپ اۋلدۇردو. كىمى دئدى: عاشيق علسگر دەلى عاليينين خطىريتى دە گىپ بلتكە او اۋلدۇرۇب. هەر بىر فيكتىرى ائله دى. بشير حاصىرلاشدىيلىكى

داللارجا گنده، جاماعات يالوار - پاپيش ائله دى، قويمادى. هامي عاشق علسگر گيلين قوهوم لارينا اوره ك - ديره ك وئيرىدى كى سالامات اولارلار. اون آلتى گونايىدى كى عاشق علسگر گيل گىتمىش ايدى. گون اورتادان خيلي گىتمىشدى بيرده گۈرددولر كى زود كندىنند برى بىش آتدى چىخدى. بوز آتىن اوستوندە كى ايرى آدامنان تانيدىلار كى بونلار عاشق علسگر گيل دى. گلەن گۈرددولر كى بونلارين ايكىسى عاشق دئىيل. بونلارين چىكىنide توفنگ وار. بشير گيل داغدايدىلار. تىز داغا، قونشو كىدلەر موشتلۇغا قاچدىلار.

عاشق علسگرین قوهوم لارى، دوستلارى، تانىش لارى، آخشاما قىدر توبلاشدىلار. بشير اىكى اركك كىسى، يېفيشانلارا چاي - چۈرە ك وئردى. سونرا سوروشدو!
- آى دده نىيە بىلە گىچ گىلىدى؟

- اوغول، تله سىردىم، هله طوبى يارىمچىق قوبوب گلمىش هامي گولوشدو. ائله بىلىرىدىلار كى عاشق علسگر گىچ گلىب دئمه بىن ئارافاتجا بىلە دئىير. بشير دئىى:

- ياخشىجا تله سىيسىن.

بشيرين بو سۈزۈنە هامي گولوشدولر.

عاشق نجف يېرىنىن دىللەندى:

- نىيە گولور سۇنۇز؟! بىز طوبىدا اون بىش گون اولدوق، هله اين بىلە اون گون دە داوام اىنده جىك. اسىدە، قوناخ لاردا نجفىن سۈزۈن تصديق ائله يېب، جاماعاتى ايناندىرىدىلار. هامي بوطوبىا تعجب ائله دى. عاشق نجف بوردان يولادوشىك لرىنىن باشладى، تا گىلتنە قىدر باشلارىنانه گلىمىشىسى هامىسىنى جاماعاتا دانىشدى. عاشق علسگرین دەلى عالى يا دئىىيگى تعرىفلەرى و اونون طوبۇنو اسىدىن بارابار اوخودولار. عاشق علسگر گيل اون آلتى گون قورخولو سفردن سونرا ساغ - سالامات قايتىدىقلارنى اشىدىن عاشقىلارين چوخسو عاشق علسگرنىن گۈرۈشە گلىمىشىدى. ياخىن كىدلەر دە اولان شاگىردىرىنىن بىرى دە قالمامىشىدى.

بعضیسی بو سفرده او لمادینه گوره چوخ حایفسیلاتیردی.

عاشق نجف گیل صحبتی قورتاراندان سونرا عاشق قوریان دیللندی:

- آی دده ماشاء الله بو سوزلرینده چوخ گوزه ل سوزلردي. باري آدلاریني چکدیگین آدام لار بو تعریفه گوره وارمی؟
- اوغول، او لماسا دتمزدیم. وار کی دتمیشم، هله دنیه سی سوزومون چوخو دورور. سازیمین بهم سیمینین بیریسی قیریلیب. اونو قوش منه وثر!
- عاشق علیگرین سازینی گتیریب گزینه ییندن چیخارتدی. قیریلمیش سیمی نین یشینه بیر تزه سیم قوشدو، دوزه لندی. عاشق علیگر وئردى.
- عاشق علیگر او زونو شاگیردلرینه تو توب دندی:

- دەلی عالى کیمی بیر ایگیدین بیزیم تورپاقدا او لماسی هامیمیزین باشینین او جالینیدی. اونون طوبوندا گورودو گوم آدام لارین چوخوسو هنج دەلی عالى دان اسکیك دنیلیدی. مثل وار کی «قویون آیاغى گوده لیر، قوزو آیاغى او زانیر» منیم ياشیم کنچیپ. بلکه - بلکه او زاق یئزلره گنده بىلمه دیم. ایندن بىلە سوزدە، صحبتىدە سیزینىکى دیر. او دور کی سیزه تا پشیریغیم وار گرە ک عمل اندە سینیز. شاگیردلرینین هامیسی بیر آغىز دان دیللندی:

- علیگر عمى بويور، نه تا پشیریغین او لسا باشینان - جانینان عمل ائلیه جە بیک. مشهدی يولچو گتیردیگی آدام لاردان بیرى کاغىذنان قلم چیخارتدی. مجلس دە کى لرین هامیسینین گۇزو تىكىلدى عاشق علیگرە.
- عاشق علیگر سازى سینه سینه باسىدی، گوره ک باش مخمس ها وا سیلا شاگیردلرینه تا پشیردی، مجلسدە كىلر نه اشىتىدی، مشهدی يولچونون گۈندە ردیگى آدام نه يازدى:

دئین

دهلى عالي نين وصفيني،
 يازميشام داستانا دئين!
 آفرىن شاگيردلريم،
 گندنده هريانا دئين!
 اشيدىب گۈزىجه ماحالى،
 گۈل ايروانا دئين!
 آددىن شاه تاخىتدان،
 تېرىزە، تهرانا دئين!
 اوز توتون آل عثمانا،
 قاراصا، قاغىز مانا، دئين.
 تمكىنى، هر بوساطى،
 بنزەر پناهخانا دئين!
 قورخماين، اوغانماين،
 مرد دورون، مردانا دئين.
 كور اولسون دوشمانلارى،
 قالسين يانا - يانا دئين!

سۈزۈن بۇ بىندىنى دئىنده عاشيق قوريان گولدو، سوروشدو:
 - عاشيق عمى بۇ نە تەھر سۈزاولدو؟
 مخمس سككىز يا اون يارياق اولار، سنىن بۇ بىندىن دوز اون آلتى
 يارياق اولدو.

- اوغول مندە بىلدىيم كى آرتىق اولدو. دوزو كى سۆز سىنەمە دە
 دالبادال گىلدى، مندە آراسىنى كىسمك اىستەمەدىم. ايندن بىلە بىندرلى
 دئىيىكچە يارياق لارىنى سايaram. عاشيق علسگر آلدى اوپىرى بىندىنى:

گندەرسينيز آل - عثمانا،
قريب غيرى لذت دهدى.

هاميسينين مرحمنى،
عاشيقا محبت دهدى.

پاشالار قە قىسىتىنە،
شاھزادالار سووت دهدى.

سوروشسالار عجم اوغلو،
ارهانسى مملكت دهدى؟
امين آلاھ، پاشا افندىم،
گشت گنجە باسانا دئىن!

- اوغول آرتىق اولمادى كى؟

- علسگر عمى چوخ گۈزەل اولدى داليسينى دە گلىسين! عاشيق
علسگر گۆتوردو او بيرى بندىنى:

گولوستان ائرەمه بىزەر،
يايلاغىنин هر بوساطى.

يۇنۇ قبلە يە چىشمەنин،
جار اولور آب حياتى.

آغ آلاچىق، الوان چادر،
تاخىش ووروبىدۇ خياطى.

«سامىخ» يىن، قارا «ساققال» يىن،
گىلىدى هر ميوه جاتى.

اۋيونون^۱ عطر عنرى،
بىزە يېر رضوانا دئىن!

سرىم قورىاندى سرىنە،
آى آتائىن نر بالاسى!
توب داغىدېب، اوردو پۇزان،
صف ياران، سردار بالاسى!
سخاوتىدە مثل حاتم،
سدده اسكتندر قالاسى!
قورشىوب كمرىنى،
شاھ غەستەر بالاسى!
غىيمە قان آغلادىر،
باچ وئرمىر دوشمانا دئىن!

هانسى يېرددە داوا دوشوب،
ايگىدىك آصلان ائلىيپ.
شاھمار كىمى گىردن چىكىپ،
دوشمان باغرىن قان ائلىيپ.
خود وئرىپ بىش آتىلاتا،
داغىدېب شان - شان ائلىيپ.
ميرزەل قزئەت^۲ يازىپ،
عاشىقلار داستان ائلىيپ.
مرحبا، احسن، آفرىن!
جان بىلە اوغلاتا دئىن!

صدیقین آللaha با غلایب،
 چاغیر بیر شاه حیدری.
 اوز نسلیندن، اوز سویوندان،
 واریر نشجه ای گیدلری.
 هر بیری غوغای گونونده،
 پوزور بیر فوج لشکری.
 سانلایر آشپاز خانادا،
 نشجه ذلیل مضطربی.
 حاتم کیمی بیر قاپسی،
 آچیلیب احسانا دئین!

موللا قاسیم کامانداردی،
 اسدی گوردو م مردانا.
 داغستان فورمو گنینیب،
 تمکینی قیزیل باش يانا.
 ماغار هوندور تیکمیشدی،
 آچاقدایدی آشپازخانا.
 مژمه بی^۱ لر قول آغرتندی،
 زحمت و تردی چوخ جاوانا.
 بو سوزلر چاپا و ورولسون،
 گشتیں بیر زاما نا دئین!

«بالچی لی» کالوا بی علی،
 جاوان بیر او غلان کیمیدی.
 شریعت دن مطلب قانیر،
 طریقت ده خان کیمیدی.

حقیقت دن گلمه کسیر،
لعل بدخشان کیمیدی.
حسن ده یوسف ثانی،
کامال دا لوغمان کیمیدی.
پادشاه وزیر گوتوره
آدادسا ایرانا دئین!

قوبرنات^۱، سردار، پرستاو^۲،
بزن‌ها بزن یشیدی.
اگری ایسلر صینغال چکیب،
وژمه یه دوزه ن یشیدی.
دهلی عالی ال بئلینده،
چیگتینده سوزن یشیدی.
اسماعیل ملک الموت تک،
جاندان جان اوزن یشیدی.
دئنی: «برات باز الویستا»،
گلمه سین اوغلانا دئین!

بشير یشیدن دیلندی،
آی دده بو نه تهر حق - حسابدی؟
اوغل، پادشاه طرفیندن آدام گوندہ ریلمیشدی کی، دهلی عالی نین
شکلینی چکسینلر. اسماعیل او طرفدن بری چیخاندا همن آدام لاردان
بیری برک قورخودو، خواهش ائله دی کی، او اوغلانا دئین یاخین
گلمه سین.
گلن آدام لار دهلی عالی نین شکلینی چکدیلر؟

۱) دولتی مقام
۲) دولتی مقام

- دهلى عالي نين دا شکلینى چكديلر، منيمده شکليمى چكديلر،
عاشق علسگر آلدى سۈزۈنۈن او بىرى بىندىنى:

اڭلداردا قهرمان كۇخا،
گنجە دە عالى سۈپەلەنير.
دولتى، خشمتى،
شانى، جلالى سۈپەلەنير.
سددە اسڪندر كىمى دى،
حاتىم سخالى سۈپەلەنير.
زغفرانى، آغ پىلوو،
املىگى، بالى سۈپەلەنير،
ايلاھىم بىرھم وورماسىن،
بو قورغۇ دورانا دىئىن!

ايىگىدىلېك دە يوخ عوضى،
ساغ اولسوون بالا مشهدى!
گىرەننە ميدان ايچىنە،
آلینماز قالا مشهدى.
وصقىنى دستان ائدىرەم،
دوشسون ماحالا مشهدى.
كۆھلن آت اوستە چىخاندا،
هاميدان اعلاە مشهدى.
روستامىن رخشى كىمى،
گىزىرىز جولاتا دىئىن!

ایگیدلین سر کرد هسی،
مشهدی محمد هانی؟!
گزه ن آفات دان، بلادان،
حفظ ائله سین کرم کانی.
صد قین آلاها با غلایب،
چاغیر بر شاه مردانی.
پندتی آغاج دان پندتی آغا،
گوزو گورنده دوشمانی.
سوزن توفنگ جینگیله بیر،
گولله قاچیر قانا دئین!

هر مجلس ده دو عاچی بیم،
گون به گون او جالیر سیم.
بار ایلاهیم ایرحم ائله،
پشنه دوشمه سین نفسیم.
اوغلول و نر ایکی قارداشا،
بیر قوریان دا اذروم کسیم.
من دئیردیم چوخ ایگیدی،
اسدین موللا قسیم.
کوهنه کیشیلر دئیرلر،
ایگید بایرام خانا دئین!

مین ایکی بوز دو خسان دؤرد ده،
علسگر تا پدی اثری.
عشق ایله، نفس منی،
دولاندیر بر بحر و بربی.
دیلیمده آه جانان،

باشیدا زحمتین ترى.
 قددىمى خم ائله يىب،
 قەھر و قصانىن قەھرى.
 خواجه نصىردى گلېپ،
 چىخىب بولىدا دىنىن!

منىم عزىزلىرىم ائله کى سۆز تاماما، يىتىشىدى، مشهدى يولچۇ
 گۈندەرن آدام لار دفتر - قلمى يىغىشىرىدىلار. عاشق علسگر دىنى:
 - اوغلۇ، يازدىيەنى اوخو گۈرۈم دوز يازىسىان؟
 همن آدام سۆزلىرى اوخودو، گۈرۈلۈر كى، عاشق علسگرىن
 آغزىندان نىجە چىخىب اولدوغۇ كىمى گۈتۈرۈپ. عاشق علسگر سازى
 كۆپىنە يېنە قويدو. بونلار ائله حساب ائله بېرىدىلر كى دوران پولو يېغا جاق.
 گۈرۈلۈر كى پول - زاد يېغىلمادى. بو بارەدە هەنچ سۆزىدە دوشىمەدى.
 عاشق علسگر ھمىشە سەردىن قايىداندا جاماعتاتا پولسوز اوخوياردى.
 جاماعتات عاشق علسگردىن چوخ راضىيلىق ائله دى. هەر اۋۇنە گىشتىدى.
 سەر تىزدىن مشهدى يولچۇ گۈندەرن قوناقلار - قاچاقلاردا آتلارىنى
 مېنېب گىشتىلر. قوناخلارىن ھامىسى گىندىن سۇنرا عاشق علسگر اوزونو
 عاشق نجفە توتوب دىنى:

- آ بالا، پولۇنزو گىتىرىن بولۇن! عاشق نجف پول لارى اورتالىغا
 قويدو. بو زامان عاشق اسد دە خىرداجا بىر باغلاما چىخاردىب پول لارىن
 يانىنا قويدو. عاشق علسگر اوزونو عاشق اسىدە توتوب سوروشدو:
 - آ بالا، بولىدى؟

- علسگر عمى، بىزىن گلن قوناخلار گىندەنە منه وئردى، اۋزو دە
 تاپىشىرىدىلار كى، بىز تامام اوزاخلاشما يىنجا عاشق علسگرە بىلدىرمە.
 عاشق علسگر بىلدى كى بونىجە پول دو. بىر آز اسىدى دانتادى كى ناحاق
 گۈتۈرۈسىن. تىزەن نىليلەمك اوЛАردى؟ عاشق نجف بولۇ سايدى كى
 يوزايىگىرمى ماناتدى. دەلى عالى نىن سىفتە وئردىگى پولودا عاشقى

علسگرین یانینا قویدو، او بیری پول لاری دا اوست - اوسته توکوب سایماغا باشладی. ساییب قورتاراندان سونرا عاشق علسگر بو پولو عاشيق نجفه او زاتدی. عاشيق نجف دندی:

- قوى او پول دورسون.

- نيه دورسون؟

- اونو دهلى عالي آيرجا بشيره طوي پولو وثريب.

- دهلى اولماقات اورايما. پاييما دوشن پول، دورد - بشش طويو بولا سالار.

- يوخ، او پولو دهلى عالي تكجه سنه وثريب.

عاشق علسگر گوردو کى جهل او زون گندهجك. كيسه نين آغزىنى آچدى، دالىندان قالدىرىدى دندى:

- سيز عاشيق اولاندان بري سيزدن آرتىق بير قىشك گوتورموش؟ ايكىسى دهدندى:

- يوخ.

- اوردا كى اوچ يوز مانات دان، يوز ماناتى اوچ پاييما دوشور، عمر و مون چوخو گندىپ، آزى قالىب. سيز راضى اولماين كى، ايكى يوز مانات دان اۇترو منيم آديما لكه د گسىن!

گوردولر كى، چوخ قىمتلى سۈزدۇ، هەنج بيرى دىللەمەدى. علسگر او پولودا قاتدى بۈلدۈ. نجف يىن اسد پول لارىنى گۈتۈرۈپ اۋىلرىنىڭ گىندىيلر. عاشيق علسگر بشىرىن طويونو چوخ شرافلى كىچىرتدى. سىزدە هېيشە طوبىدا، نشاندا، كىندە، داماخدا اولا سىنىز!

عاشق اولوب تر ک وطن اولاتین،
از محل باشدان پور کمالی گره کدیر.
او تو روپ، دور ماقدا ادبین بیله،
معرفت، علمینده دلو گره کدیر.

خلقه حقیقتدن مطلب قاندیر،
شیطانی اولدوره نفسین باندیر،
ائل ایچینده پاک او تو را پاک دورا،
دالی سیجا خوش صدالی گره کدیر.

عارف اولا ایهاییان سوزقا،
نامحرم دن شرم لیلیه، اوتانا،
ساحات کبی میلی حقه دولاتا،
دوغرو قلبی، دوغرو بیلو گره کدیر.

داشیدیغی سوزون قیستن بیله،
مجازی دایشا، مجازی گوته،
کلمه میتدن نلم و مرجان سوزونه،
تمام سوزو معنالی گره کدیر.

علسگر حاق سوزون اثباتین و زره،
عملیں ملکلر یازا دفتره،
هر یانی ایسے باخاندا گوره
ظریفته بو سودالی گره کدیر.